

Milda Pošiūtė-Žebelienė

SKAITINIAI 5 KLASEI

Antroji knyga

Milda Pošiūtė-Žebeliene

SKAITINIAI 5 KLASEI

Antroji knyga

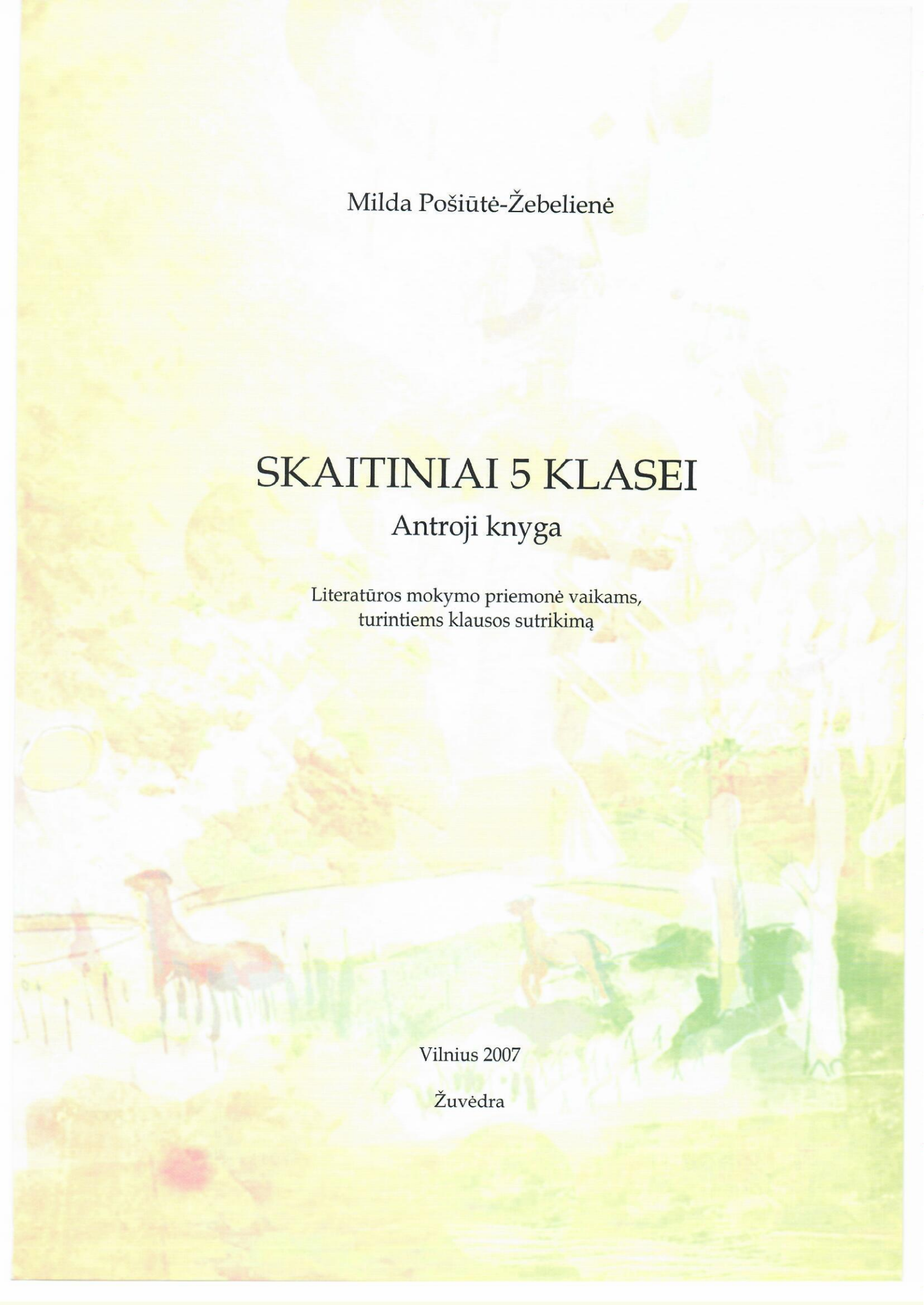

*Mieli penktokai,
tęsiame kelionę po literatūros pasaulį. Šioje dalyje skaitysime apie
šalia mūsų gyvenančius laukinius ir naminius gyvūnus, po to aptarsime,
kodėl žmonės yra tokie skirtingi, skaitysime nuotaikingus tekstus apie
vaikų išdaigas ir nuotykius, o pačioje pabaigoje dalinsimės kelionių
įspūdžiais. Tikiuosi, šie tekstai jus sudomins. Sėkmės!*

Nykštukas Knygiukas

The background of the cover is a soft, watercolor-style illustration. It depicts a forest scene with a deer standing in a clearing on the left, and a person in a white dress standing on the right. The colors are muted greens, yellows, and browns, creating a gentle, naturalistic atmosphere.

Milda Pošiūtė-Žebelienė

SKAITINIAI 5 KLASEI

Antroji knyga

Literatūros mokymo priemonė vaikams,
turintiems klausos sutrikimą

Vilnius 2007

Žuvėdra

UDK 808.82-8(075.3)
Po-208

Dailininkas Mindaugas Pošius

ISBN 978-9955-669-25-8

© Milda Pošiūtė-Žebelienė, 2007
© Mindaugas Pošius, 2007
© „Žuvėdra“, 2007

Turinys

Jie – šalia mūsų

Legenda apie šventąjį Pranciškų ir balandžius	/6/
Feliksas Zaltenas. Bembis	/6/
Janina Degutytė. Nepalik manęs	/8/
Jonas Biliūnas. Kliudžiau	/13/
Vladas Dautartas. Pasaka nepasaka apie lydekutį Kikutį	/20/
Alma Karosaitė. Mikė laukia lydekos	/22/
	/27/

Gyvename skirtingai

Vytautas V. Landsbergis. Julijos sapnai	/28/
Gunila Christersson. Adomo knyga	/29/
Hansas Kristianas Anderseną. Bjaurusis ančiukas	/36/
Juozas Erlickas. Aklas berniukas	/39/
Hansas Kristianas Andersonas. Mergaitė su degtukais	/50/
Kazys Saja. Mano pusbrolis Laimonas	/51/
Alma Karosaitė. Kam liga, kam sveikata	/55/
	/57/

Nutikimai

Astrida Lindgren. Emilis iš Lionebergos	/58/
Hansas Falada. Šakotis	/58/
Šatrijos Ragana. Vyšnios	/64/
Markas Tvenas. Tomo Sojerio nuotyčiai	/68/
	/70/

Keliauti ir atrasti

Janošas. Panama labai graži	/77/
Petras Cvirka. Cukriniai avinėliai	/77/
Janina Degutytė. Šaltinėlis	/85/
	/89/

Jie gyvena šalia mūsų

Kas gyvena šalia mūsų? Suprasite, kai tik pradėsite skaityti šio skyriaus tekstus. O šie tekstai – ir gražūs, ir įdomūs...

Jūsų geras draugas Knygiukas

Legenda apie šventąjį Pranciškų ir balandžius

Pirklys – žmogus, kuris perka ir parduoda daiktus.

Legenda – istorija, pasakojimas.

Šalikelė – (šalia + kelio) vieta prie kelio.

Bendrakeleivis – žmogus, kuris keliauja kartu.

Pamokslas – kalba, kuria pamokoma, paaiškinama.

Šventasis Pranciškus Asyžietis (1181–1226) buvo turtingo Italijos **pirklio** sūnus. Tikrasis jo vardas – Džovanis Bernadonė. Jis atsisakė turtų, paliko namus, pasikeitė vardą ir pradėjo skelbti meilę artimui ir visai gyvai Dievo kūrinių – žmonėms, gyvūnams ir augalams. Apie šventąjį Pranciškų sukurta daug **legendų**. Vieną iš jų galite perskaityti ir jūs.

Kartą šventasis Pranciškus pamatęs daug paukščių tupint **šalikelės** medžiuose ir savo **bendrakeleiviams** taręs: „Palūkėkite, aš noriu savo broliams ir seserims paukščiams pasakyti pamokslą“. Ir paukščiai tuojau sulėkė ir tupėję ramiai, kol jis rengėsi **pamokslui**.

Šventasis prabilęs: „Paukščiai, mielieji broleliai, būkite dėkingi **Viešpačiui**, savo **Kūrėjui**. Visur ir visada giedodami jį garbinkite. Jūs galite skraidyti, kur tik norite, esate gavę sluoksniuotą, **margą** ir puošnų **apdarą**. Viešpats paskyrė jums **erdvę**. Jūs nei sėjat, nei pjaunat, bet Dievas jus išmaitina. Jis dovanoja jums upes ir šaltinius, kad galėtumėt iš jų atsigerti, kalnus, kalvas ir uolas — **prieglobsčiui**, medžius — lizdams sukti. Jūs negalite nei verpti, nei austi, bet jis aprengia jus ir jūsų

vaikus. Taigi nebūkite nedėkingi, broleliai, ir nepamirškite pagarbinti Dievą”.

Tuomet visi paukščiai pravėrė snapus, ištiesė kaklus, suplasnojo sparnais ir pagarbiai nulenkė galvas. Šventasis **peržegnojo** juos ir paleido.

Paukščiai pakilo nuostabiai giedodami ir pasiskirstė pagal kryžiaus ženklą į keturis būrius: vienas būrys nulėkė į saulėtekio, kitas — į saulėlydžio pusę, trečias — pietų, ketvirtas — žiemų link.

Viešpats, Kūrėjas — Dievas.

Margas — įvairių spalvų.

Apdaras — rūbas.

Paskirti erdvę — paskirti daug daug vietas.

Prieglobstis — vieta, kur galima pasislėpti ar miegoti.

Peržegnoti — padaryti kryžiaus ženklą, palaiminti.

1 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Kas buvo šventasis Pranciškus Asyžietis?
2. Ką šventasis ypač mylėjo?
3. Ką Pranciškus sugalvojo pasakyti paukščiams?
4. Kodėl paukščiai turėtų būti dėkingi Dievui?
5. Ką pamokslo pabaigoje Pranciškus padarė?
6. Kaip išsiskirstė paukščiai?
7. Kaip jūs galvojate, ar teisingas buvo Pranciškus sakydamas, kad paukščiai „nei sėja, nei pjauna, bet Dievas juos išmaitina“?
8. Kaip jūs galvojate, koks yra paukščių gyvenimas — sunkus ar lengvas? Kodėl?
9. Kokius paukščius jūs pažįstate? Ar prisimenate jų pavadinimus? Išvardinkite.
10. Kokie paukščiai jums labiausiai patinka? Kodėl?

Feliksas Zaltenas — austrų rašytojas. Gimė 1869 m. rugsėjo 6 d. Budapešte, Vengrijoje. Kai buvo trejų metų, šeima persikėlė gyventi į Vieną (Austrijos sostinę). Žymiausias parašytas kūrinys — „Bembis“, šį kūrinį F. Zaltenas parašė 1923 m. Feliksas Zaltenas mirė 1945 m. spalio 8 d. Ciūriche (Šveicarijoje).

Ištrauka iš apysakos „Bembis“

Jis gimsta

Laibas — plonas.

Apsiblaususiomis akimis — dar nelabai gerai matančiomis akimis.

Apsnūdęs — dar norintis miego.

Kilnu — labai gražu, nepaprasta.

Taurios — nepaprastos, orios.

Glamonėti — labai švelniai glostyti, myluoti.

Svirduliuoti — stovėti netvirtai, stovėti drebančiomis kojomis.

Kiekvienąsyk — (kiekvienas + sykis) kiekvieną kartą, nuolat.

Kniuptelti

Jis gimė girios tankmėje, mažut mažutėlėje miško trobelėje, kuri atrodė iš visų pusių atvira, bet iš tikrųjų buvo iš visų pusių saugi.

Jis dabar čia stovėjo, svyrinėdamas ant netvirtų, **laibų** savo kojų, žvelgė į priekį **apsiblaususiomis akimis**, kurios nieko nematė. Jo galva buvo nukarusi; jis visas drebėjo ir buvo dar visai **apsnūdęs**.

— Koks gražus kūdikis! — sušuko šarka, tupėdama netoliese ant šakos. — Koks gražus kūdikis! — dar kartą sušuko ji.

Jai niekas neatsakė, o ji karščiuodamasi vis tauškėjo:

— Koks kūdikis... vos tik gimė ir jau stovi. Man atrodo, kad tai **kilnu**. Aš manau, kad jūs, stirnos, apskritai esate labai **taurios**. O ar galit tučtuojau ir bėgioti?..

— Žinoma, — tyliai atsakė motina. — Bet jūs man atleiskite, kad neturiu kada su jumis kalbėtis. Aš dabar labai užimta... Be to, jaučiuosi truputį pavargusi.

— Dėl manęs nesitrukdykite, — tarė šarka, — juk ir aš nelabai turiu laiko.

Šarka nuskrido. Motina vargu tai pastebėjo. Ji prausė naujagimį. Prausė jį savo liežuviu, švarino, tuo pačiu šildydama ir **glamonėdama**.

Mažylis trupučiuką **svirduliavo**. Švelniai per visą kūną glostomas, jis **kiekvienąsyk** vos pastebimai **kniupteldavo**, paslui vėl nejudėdavo. Jo rudame dar šiek tiek pasišiaušusiame švarkelyje buvo puikios baltos dėmės.

Visas miškas skambėjo įvairiais balsais, buvo jų **sklidinas** lyg kokios džiaugsmingos nuotaikos.

Mažylis jų nesiklausė. Jis girdėjo tik tylų prausiamo, šildomo ir bučiuojamo švarkelio šiugždesį, o suodė tik artimą motinos kūną. Glaudėsi prie tos kvapnios artumos, graibstėsi alkanu snukeliu aplink ir pagaliau **surado gyvybės šaltinį**.

Žindydama motina be paliovos glamonėjo savo mažylį.
— Bembi, — kuždėjo jį.

Paskui rami ir laiminga vėl jį bučiavo.

— Bembi, pakartojo jį, — mano mažasis Bembi.

Sklidinas — pilnas.

Surasti gyvybės šaltinį —
čia: surasti, kur yra mamos pienas.

Žindydama — girdydama
savo pienu.

2 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Apie kokius gyvūnus yra ši apysaka?
2. Kur šie gyvūnai gyvena — laisvėje ar žmonių namuose?
3. Kaip motina stirna pavadino savo sūnų?
4. Kaip motina su mažyliu elgėsi? Papasakokite ir aprašykite.
5. Kokie buvo mažojo stirniuko pirmieji žingsniai?
6. Ar esate matę stirnų? Kur ir kada? Ar stirnos iš tiesų taurios?
7. Šioje apysakoje gyvūnai kalba. Ar jie kalba tikrovėje? Kodėl gyvūnai kalba šiame kūrinyje?

3 užduotis

Aprašykite, kaip atrodė mažasis stirniukas.

Bembio kojos buvo (kokios?.....), jo akys buvo....., galva (kokia?.....). Šarka stirnai pasakė, kad jos kūdikis labai (koks?.....). Kai užaugo, Bembi bus (koks?.....) gyvūnas kaip ir visos stirnos.

Miškas ir pieva

Žydras — šviesiai mėlynas.

Drėgna žolė — šlapia žolė.

Rytui brėkstant — rytui prasidedant; auštant.

Ankstyvą vasarą medžiai stovėjo po **žydru** dangumi išskėtę šakas, tylūs, traukdami į save iš saulės sklindančią jėgą. Žolynų ir krūmų tankmėje skleidėsi gėlės. Visur kvepėjo gaivia lapija, žiedais, **drėgna žole** ir žaliuojančiais medžiais. **Rytui brėkstant** ir saulei nusileidus, visas miškas skambėjo tūkstančiais balsų.

Tokios buvo Bembio kūdikystės dienos.

Jisėjo paskui motiną siauru takeliu, vingiuojančiu per krūmus. Kaip smagu buvo čia žingsniuoti.

Bembis klausinėjo. Jis mėgo klausinėti motiną. Jam buvo malonu klausinėti ir paskui klausytis, ką atsako motina.

Dabar jis paklausė:

— Mama, kieno šitas takas?

Motina atsakė:

— Mūsų.

Bembis klausė toliau:

— Tavo ir mano? —

— Taip.

— Mūsų abiejų?

— Taip.

— Tik mūsų abiejų?

— Ne, — pasakė motina. —

Mūsų, stirnų...

— Kas yra stirnos? — paklausė Bembis ir nusijuokė.

Motina pažvelgė į jį ir taip pat nusijuokė:

— Tu esi stirna ir aš esu stirna. Mes esame stirnos. Supranti?

Bembis iš juoko net pašoko.

— Taip, suprantu. Aš esu maža stirna, o tu — didelė. Ar be tavęs ir manęs, yra dar daugiau stirnų?

— Žinoma, — tarė motina. — Daugybė.

— Kur jos? — sušuko Bembis.

— Čia, aplinkui.

— Bet... aš jų nematau.

— Pamatysi.

— Kada? — Bembis iš to smalsumo net stabtelėjo.

— Greitai.

Traukti toliau — eiti toliau.

Akinamai nušvisti — kai taip nušvinta, šviesa būna labai ryški, akinanti.

Jie **traukė toliau**. Staiga priešais kažkas **akinamai nušvito**. Baigėsi žalia krūmų ir krūmokšnių tankmė. Dar keli žingsniai, ir prieš jų akis atsivėrė šviesi miško aikštė. Bembis jau norėjo šokti į priekį, tačiau motina sustojo.

- Kas čia? – nekantriai ir labai sužavėtas sušuko Bembis.
- Pieva, – atsakė motina.
- Kas yra pieva? – neatstojo Bembis.

Motina jį **pertraukė**:

- Pats viską pamatysi.

Ji surimtėjo ir **sukluso**. Stovėjo **nekrutėdama**, iškėlusi galvą, **įdėmiai klausėsi**, giliai įkvėpdama uostinėjo orą ir atrodė itin griežta.

- Gerai, – pagaliau prabilo ji, – galime išeiti iš miško.

Bembis buvo bešokas, bet ji **pastojo jam kelią**:

- **Luktelėsi**, kol tave pašauksiu.

Bembis tuojau **pakluso**.

– Geras vaikas, – pagyrė motina. – O dabar gerai **įsidėmėk**, ką aš tau sakysiu. Ne taip jau lengva išeiti į pievą, tai sunku ir pavojinga. Ir neklausk, kodėl. Kol kas daryk, ką aš tau sakau. Ar sutinki?

- Taip, – pažadėjo Bembis.

– Gerai. Pirmiausia aš išeisiu viena. Tu vis **žvilgčiok** į mane. Jei **pastebėsi**, jog aš atbėgu, apsisuk ir **dumk, kiek kojos neša**. Aš jau tave pasivysiu. Kad ir kas būtų, bėk, bėk, kiek tik gali... Bėk... jei ir pastebėtum, kad aš... kad aš **sukniubau**... nežiūrėk manęs, supranti?.. Ar pažadi man tai?

- Taip, – tyliai pasakė Bembis.

– Bet jei aš tave pašauksiu, – toliau kalbėjo motina, – galėsi ateiti. Galėsi sau žaisti pievoje. Čia puiku, ir tau patiks.

Motina išėjo aikštėn. Bembis **nenuleido nuo jos akių** ir matė, kaip ji ėjo priekin pamažu, plačiais žingsniais. Jis stovėjo laukdamas, pilnas baimės ir **smalsumo**. Jis matė, kaip motina klausėsi, matė ją **krūpčiojančią** ir pats krūpčiojo, pasiruošęs šokti į **tankmę**. Štai motina vėl aprimo, o po minutės net pralinksmėjo, patenkinta pažvelgė jo pusėn ir šūktelėjo:

- Eikš!

Bembis išoko į pievą. Jį apėmė neapsakomas džiaugsmas. Dabar, kiek tik akys užmatė, regėjo aukštą dangaus mėlynę ir jautėsi laimingas.

Pertraukti – sustabdyti kalbantį, neleisti jam kalbėti toliau.

Suklusti – pradėti klausytis.

Nekrutėdama – nejudėdama, stovėdama vienoje vietoje.

Įdėmiai klausytis – klausytis labai rimtai, susikaupus.

Pastoti kelią – neleisti praeiti, neleisti eiti toliau.

Luktelėti – truputėlį palaukti.

Paklusti – nesiginčyti, daryti taip, kaip liepta.

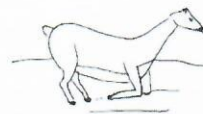
Įsidėmėti – įsiminti.

Žvilgčioti – pasižiūrėti dar ir dar kartą.

Pastebėti – pamatyti.

Dumti, kiek kojos neša – labai greitai bėgti tolyn.

Sukniubti

Nenuleisti akių – žiūrėti ir žiūrėti.

Smalsumas – noras sužinoti, kas bus toliau.

Krūpčiojanti – kartais sudrebanti.

Tankmė – vieta, kur labai daug medžių ar krūmų, čia: miškas.

4 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Kur Bembį vedėsi motina?
2. Kodėl Bembis buvo toks smalsus?
3. Kur stirnos sustojo?
4. Ko Bembio paprašė mama?
  - a. Ką Bembis turės daryti, jeigu pamatys, kad mama suklupo?
  - b. Kada Bembis galės išeiti į pievą?
  - c. Kas stirnai gali atsitikti atviroje miško aikštelėje? Kas jos gali tykoti?
5. Ar Bembis buvo klusnus stirniukas?
6. Kur mama pakvietė Bembį? Ar mama jautė pavojų?
7. Kaip jūs galvojate, ar Bembio mama elgėsi teisingai saugodama savo sūnų?

5 užduotis

Smulkiai aptarkite gamtos aprašymą (remkitės išrinktomis citatomis). Ar įsivaizduojate, ką galėjo matyti ir jausti mažasis stirniukas?

1. Medžiai stovėjo po žydrų dangumi išskėtę šakas, tylūs.
2. Žolynų ir krūmų tankmėje skleidėsi gėlės.
3. Visur kvepėjo
gaivia lapija,
žiedais,
drėgna žole,
žaliuojančiais medžiais.
4. Miškas skambėjo tūkstančiais balsų.
5. Baigėsi žalia krūmų ir krūmokšnių tankmė. Atsivėrė šviesi miško aikštė.
6. Bembis regėjo aukštą dangaus mėlynę.

Šioje knygelėje rasite visą stirniuko Bembio ir jo šeimos gyvenimo istoriją. Felikso Zalteno knygelę „Bembis. Bembio vaikai“ tikrai rasite mokyklos bibliotekoje!

Janina Degutytė – žymi lietuvių poetė ir prozininkė. Gimė 1928 m. liepos 6 d. Kaune. Mirė 1990 m. vasario 6 d. Vilniuje (palaidota Vilniaus Antakalnio kapinėse). Eilėraščius pradėjo rašyti būdama vos 10 metų.

Ištraukos iš knygelės „Nepalik manęs“

Senolė

I dalis

Ji turėjo aukso spalvos akis, **rūstokas** ir paslaptingas. Tik kojos ir pakaklė švytėjo baltumu. Išdidi, nepriklausoma, nepaperkama, ji ėjo tik pas tą, ką mylėjo. Kai mudvi susipažinom, ji buvo labai **santūri**, leidosi paglostoma, bet ne daugiau. Palakusi pieno, ji dar valandėlę patupėdavo ant laiptelių, nusiprausdavo, o paskui nueidavo. Vėliau jau ateidavo artyn, mane pamačiusi kieme, trindavosi apie kojas ir mėgdavo būti paimama ant kelių – pati dar nedrįsdavo užšokti. Ilgai ilgai į mane žiūrėdavo savo protin-gom auksinėm akim. Atrodė, kad ji supranta ne tik žmonių kalbą, bet ir **mintis skaito**, ir žino daugiau negu mes.

Ir štai vieną saulėtą rugsėjo dieną, kai dangus buvo mėlynas lyg vaiko akys, aš sėdėjau lauke, prie **verandos**, ir gėrėjausi dosnia šiluma. Pamačiau nuo darželio ateinant katę su dviem kačiukais. Ji vedė juos takeliu, matyt, pas mane, o šie **spyriojosi**, manęs bijodami – juk buvome nepažįstami. Katė jiems kažką sakė, barė, stūmė juos galva ir **koja užduodavo** per šonelį, bet jie vis smukdavo į krūmus, **neklaužados**.

Rūstokos – truputėlį piktos.

Santūri – kukli.

Skaityti mintis – suprasti, apie ką kitas galvoja.

Veranda – įstiklintas namo prieangis.

Spyriotis – čia: neklausyti, nenorėti eiti.

Koja užduoti – įspirti, pastumti.

Neklaužada – tas, kuris neklauso, yra išdykęs.

Užvertę galvas –
žiūrėdami aukštyn.

Devynis kartus jie pabėgo, tik iš dešimto karto pagaliau buvo atvesti. Visi trys sustojo prie mano kojų. Katė pakėlė savo laimingą išdidžią galvą. Abu mažyliai paėmiau ant kelių. Jie smalsiai dairėsi **užvertę galvas**.

Rainas – kelių spalvų,
margas.

Mamos atvaizdas – labai
panašus į mamą.

Lakti – gerti (gyvūnai laka,
o žmonės geria).

Nuolankumas – paklusi-
mas, nesipriešinimas.

Prieraišumas – artumas; čia:
susidraugavimas su žmogumi.

Vienas buvo baltai **rainas** – tikras **mamos atvaizdas**, kitas tamsiai rainas – be jokio balto plaukelio. Jų širdutės virpėjo ir daužėsi, bet iš mano rankų nepabėgo. Atnešiau pieno lėkštę. Kol mažiukai mirkė liežuvėlius – pirmą kartą **lakė**, – katė užsoko man ant kelių. Pirmą kartą žmogui ant kelių! – ir ėmė laižyti rankas. Laižo ir žiūri į akis, laižo ir žiūri – pilna dėkingumo, **nuolankumo** ir ištikimybės. Buvau sujaudinta tokio gyvulėlio **prieraišumo**. Juk man ji atnešė, ką turėjo brangiausia – savo vaikelius.

6 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Apie ką šis kūrinys? Kas jį parašė?
2. Koks buvo katytės vardas? (Žiūrėkite į pavadinimą.)
3. Ką vieną dieną katė atsivedė?
4. Ar kačiukai buvo drąsūs? Kodėl?
5. Kokių spalvų buvo mažieji kačiukai?

7 užduotis

Aprašykite, kokia buvo Senolė ir jos kačiukai. Išrinkite citatas.

Senolės akys .....

Į žmogų žiūrėdavo (kokiom akim?) .....

Senolės kojos ir pakaklė .....

Vienas Senolės mažylis buvo .....

Kitas mažylis buvo .....

Kačiukų širdutės .....

II dalis

Vakare ji katukus išsivedė miegoti į tvartą, o anksti rytą vėl juos atvedė. Beje, tai buvo katytės. Tamsi rainoji buvo labai liūdno veidelio, nedrąsi, ne visada eidavo prie rankų ir pašaukta, net pieno lėkštele jos nesuviliodavai. Antroji – labai linksma, **išdykusi** ir labai **patikli**. Jai nieko nereiškę užropoti man per kojas **ant kelių**, žaisti su pirštais arba megztinio sagom. O jau pamačiusi pieną, **lėkdavo kūlvirsčia** ir **springdama** lakė, net pienas tiško į šalis. Ją pavadinau Linksmuole, o sesutę – Liūdesėle.

Jei ne Linksmuolė, Liūdesėlė ir žaisti nemokėtų. Tad linksmoji seselė ją traukdavo už uodegos, įkąsdavo į ausytę ir, įlipusi į aukštą **balzamingą**, kviesdavo ir liūdnąją. Linksmuolė buvo visokių žaidimų **pramanytoja**, ypač mėgo žaisti slėpynių. Išeidama pelių medžioti, katė jas palikdavo pas mane, po mano **krėslu**, kur aš skaitydavau arba megzdavau, šalia seno išsikerojusio **putino**. Matyt, ji liepdavo savo mažiukėm nesitraukti nuo manęs, nes po kurio laiko jos išlįsdavo iš po krėslu, **volioldavosi** žolėje ar bėgdavo **ligi gėlių lysvės** po langu. Bet vos pamatydavo sodo takeliu artėjančią katę su pele dantyse, kuo skubiausiai **nerdavo po krėslu** ir abi susiglaudusios sustingdavo, tarsi ir niekur nebūtų pajudėjusios iš vietos. Mama atnešdavo per dieną po dvi peles, vieną kartą vienai duodavo, kitą – kitai.

Katytės buvo labai gerai **išauklėtos**. Kai viena žaisdavo su savo dovana, antroji, nors ir labai norėdavo pelytės, bet nebandydavo atimti, kantriai laukė savo eilės.

Išdykusi – linksma, mėgstanti žaisti, šėlti.

Patikli – čia: nebijanti žmogaus.

Užropoti ant kelių – užlipti ant kelių.

Lėkti kūlvirsčia – bėgti labai greitai, bėgti apsiverčiant kūliais, griūnant.

Springdama – labai skubėdama, dusdama.

Pienas tiško į šalis

Balzamingas – gėlės pavadinimas.

Krėslas – patogiai kėdė su atlošu.

Pramanytoja – ta, kuri pirma ką nors sugalvoja.

Putinas – krūmas.

Ligi – iki.

Gėlių lysvė – gėlės, susodintos viena eile, vienoje vagoje.

Nerti po krėslu – labai greitai, staiga palįsti po krėslu.

Išauklėtos – čia: mandagios.

8 užduotis

Papasakokite ir aprašykite, kaip skyrėsi mažųjų katyčių išvaizda ir charakteriai, ką jos dažniausiai veikdavo.

Liūdesėlė	Linksmuolė
Kodėl toks vardas?	
.....	.....
Kaip atrodė Liūdesėlė?	Kaip atrodė Linksmuolė?
.....	.....
.....	.....
Ko niekada nedarydavo Liūdesėlė?	Kaip visada elgdavosi Linksmuolė?
.....	.....
.....	.....

Kuri pirma sugalvodavo įvairiausius žaidimus? Kokius žaidimus katytės žaisdavo?

.....

.....

.....

Sidabrėlis

I dalis

Kniaukimas – katės šauksmas, verkimas.

Nesavu balsu kniaukti – kniaukti keistu balsu; čia: kniaukti labai garsiai.

Gailiai žiūrėdama – labai liūdnei žiūrėdama.

Kabinėtis už sijono

Gręžiotis atgal – vis atsisukti atgal.

Cypimas – šaukimas, verkimas labai plonu balseliu.

Vieną rytą Linksmuolė mane pasitiko be galo garsiai kniaukdama. Šitas **kniaukimas** nebuvo įprastai džiaugsmingas ir nerūpestingas, o kažkoks skaudus, maldaujamas, neramus. Daviau pieno – nelakė. Maniau, gal serga, gal ką skauda. Bet nebuvo panašu, kad jai ką skaudėtų. Tuo metu buvau labai užsiėmusi. Kai po kokios valandos išėjau į kiemą, ji vėl ėmė kniaukti **nesavu balsu, gailiai žiūrėdama į akis, kabinėjosi už sijono**. Supratau, kad nori iš manęs kažkokios pagalbos. Ji vis bėgo takeliu į sodą ir **gręžiojosi atgal**. Matyt, norėjo, kad eičiau su ja. Paėjusi ligi daržo, išgirdau nuo tvoros pusės tylų **cypimą**. Ėjau paskui katę

ligi tvarto. Rytinė jo siena buvo apkrauta dviem eilėm malkų. Štai ir iš tų malkų, iš pačios apačios, gailus mažo katuko verksmas... supratau, kad ten jos vaikelis, **pirmagimis**. Katė, išgirdus tą balselį, ėmė dar baisiau kniaukti, tiesiog žviegė, be perstojo kabindamasi už sijono. Ir man buvo gaila, nors verk kartu su ja. Užlipau nedidelėm **kopėčiom** – ogi malkose **kiaurymė**, matyt, ten katukas ir įkrito, o išlipti, mažytis, negali.

Pirmagimis – tas vaikas, kuris šeimoje gimsta pats pirmas; čia: pirmas gimęs katinėlis.

Kopėčios

Kiaurymė – tuščia vieta, skylė.

Paėmiau katę ir įmečiau į tą kiaurymę. Ji minutę pabuvo, iššoko atgal ir vėl rėkia. Nėr kas daryti. Ne mano jėgoms buvo išardyti tas taip gražiai sukrautas malkas. Tokia aukštybė! O katukas prie pat sienos ir visai žemai. Arti nė vieno sveiko žmogaus. Atsisėdau ant **kelmo**. Buvo labai liūdna. O katė vis kniaukė... Dar kartą aš ją ten įmečiau, bet ji ir vėl nesugebėjo ištraukti savo mažiuo.

Kelmas

9 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Apie kokios katytės vaikus pasakojame šioje kūrinio dalyje?
2. Kodėl Linksmuolė taip kniaukė? Ką ji buvo paslėpusi už malkų krūvos?
3. Ar mažasis Linksmuolės kačiukas galėjo pats išlipti? Kodėl?
4. Ar šeimininkė Linksmuolei padėjo? Kodėl?

II dalis

Nuėjau namo pietų virti, o ausyse – tas katuko vis silpnėjantis balselis... **Viskas man krito iš rankų**.

O katė – tai prie malkų, tai prie manęs. Aš jai ir sakau: „Katyte, atnešk savo antrą vaikelį, nes ir tas įkris už tų malkų“. Kad ir kaip būtų keista, po pusvalandžio, išėjusi į kiemą, pamačiau – gale namo, prie **jurginų**, jau **ropojo**

Viskas krito iš rankų – nieko negalėjau dirbti.

Jurginai – įvairiaspalvės gėlės, dažniausiai žydinčios vasaros pabaigoje – rudens pradžioje.

Ropoti – šliaužti žeme.

mažas, baltai rainas kamuolėlis, o šalia katė, nelaimingai verkianti Linksmuolė... Katė jį man paliko, o pati vėl prie malkų. Kelis kartus ir aš ten buvau – atsiliepia tik pašauktas, balselis prikimęs, nusilpęs...

Šitoji katė mažiuko nenešė nakčiai į tvartą kaip jos motina. Verandoje padėjau dėžutę su smėliu – ir jis iš karto suprato, kam jinai. Nors mažytis, bet buvo labai švarus ir tvarkingas. Vakare aš jį migdžiau ant kelių, kai atėjo katė. Ji pamaitino katuką

Anas – čia: kitas.

Netrukus – greitai.

Pražuvėlis – tas, kuris buvo dingęs ir dabar atsirado.

Pakrutinti – pajudinti.

Suglebti – čia: pargriūti.

Klestelėti ant pilvuko – pargriūti ant pilvuko.

ir nuėjo prie **ano**. Turbūt suprato, kad čia šitam bus saugu.

Iš ankstyvo ryto Linksmuolė atėjo prie savo mažulio ir pamaitinus vėl išėjo. O **netrukus** – prie pirmojo aukštų rausvų jurginų krūmo stovėjo jau abu: Linksmuolė ir mažasis **pražuvėlis**: visas pilkšvas, šviesus kaip pienės pūkas. Ryto šviesoje jis spindėjo kaip sidabrinis. Taip ir praminiau jį Sidabrėliu. Vargšas Sidabrėlis visai neturėjo jėgų paeiti. Katė jį nešė dantyse ir prie jurginų paleido. Bet eiti jis neįstengė: **pakrutino**, pakrutino kojeles ir **suglebo, klestelėjęs ant pilvuko**.

Po savaitės jis atsigavo ir buvo beveik lygus su broliuku. Linksmuolė buvo jiems abiem – žaidė, dūko, voliodavosi ir apsikabinę užmigdavo ant grindų. Sidabrėlis buvo guvesnis ir sumanesnis. Kartą Senolė atnešė jam į verandą pelę. Ją bedorodamas, sutepė grindis, ir jis buvo su visa pele išmestas į lauką. Bet po akimirkos su pele dantyse išmuko pro duris, pasidėjo pelę į lėkštelę ir ėdė toliau. Kas gi mums beliko?

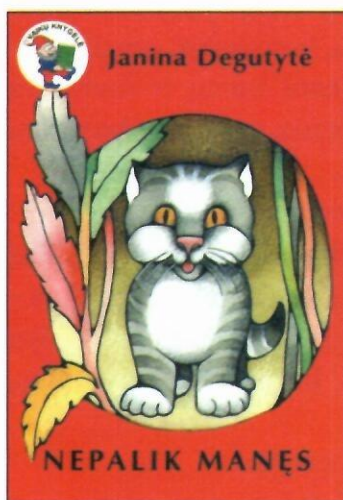
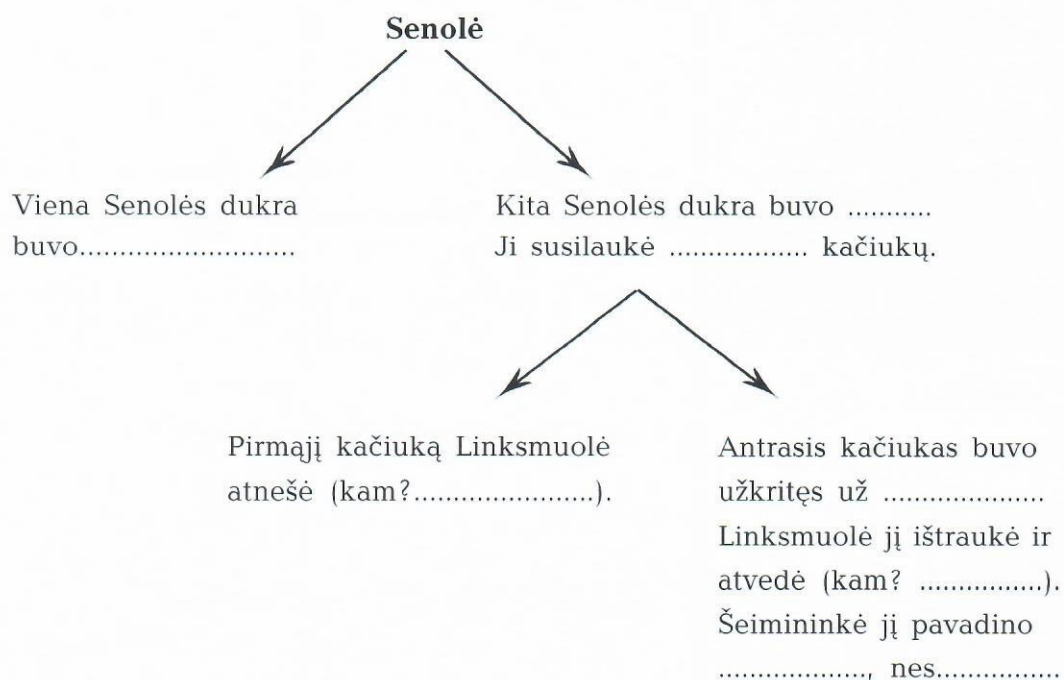
10 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Kodėl šeimininkei viskas „krito iš rankų“? Apie ką ji galvojo?
2. Ką šeimininkė liepė padaryti Linksmuolei? Ką atnešti?
3. Ką Linksmuolė netrukus šeimininkei atnešė?
4. Kiek iš viso kačiukų atsivedė (pagimdė) Linksmuolė?
5. Kam Linksmuolė paliko saugoti vieną savo vaikelį?
6. Kur vis dar buvo antrasis Linksmuolės vaikas? Ar Linksmuolei pavyko jį išgelbėti?
7. Kaip atrodė antrasis Linksmuolės kačiukas? Kodėl šeimininkė jį pavadino Sidabrėliu?
8. Koks Sidabrėlis buvo iš pradžių? Koks jis buvo, kai atsigavo?
9. Kodėl Sidabrėlis vadinamas sumaniu (protingu)? Papasakokite nutikimą su pele: kaip jis ėdė pelę, kas atsitiko po to.
10. Kurį kačiuką šeimininkė pasiliko auginti – Sidabrėlį ar jo broliuką? Kodėl?

11 užduotis

Prisiminkime visą Janinos Degutytės kūrinį: apie kokius katinukus daugiausiai pasakojama šiame kūrinyje. Pabaikite pildyti šią schemą.

Kitos kačių istorijos labai gražiai aprašytos Janinos Degutytės knygelėje „Nepalik manęs“. Šią knygelę taip pat galite rasti savo mokyklos bibliotekoje.

Jonas Biliūnas – lietuvių rašytojas, gimęs 1879 metais balandžio 11 d. Niūronių kaime, Anykščiuose. Pirmąją knygą J. Biliūnas parašė 1906 m. Mirė 1907 m. gruodžio 8 d. Zakopanėje, Lenkijoje. 1953 m. rašytojo palaikai buvo pervežti į Lietuvą ir perlaidoti Liudiškių piliakalnyje, netoli Anykščių.

Kliudžiau

Plaukai, purvais apskretę – purvini, labai nešvarūs plaukai.
Patvorys – vieta prie tvoros.

Sudžiūvusi – liesa, kaulėta.

Kas man darbo – man nerūpi, man vis tiek.
Medėjas – medžiotojas.
Lankas

Strėlė →

Milžinas – labai didelis, aukštas žmogus.

Rodytis – atrodyti.

Strėlė sudzimbė ore →

Katytė pervirto kūlio

Stirenti kojytėmis – drebinti kojytėmis.

Ūmai – staiga.

Kliudyti – paliesti, čia: sužeisti, sužaloti, užgauti.

Veidas, neapsakomo skausmo pervertas – veide matėsi didžiulis skausmas.

Tai buvo nedidelė balta katytė. Jos menkas suliesėjęs kūnelis visas drebėjo nuo šalčio ir baimės; jos **plaukai**, nuo lietaus sušlapę ir **purvais apskretę**, visi kabėjo sustirę ir pasišiaušę. Radau aš ją lauke, **patvory** pritūpusią, susirietusią, nelaimingą. Mane pamačiusi, ji taip gailestingu balsu sumiaukė ir pažiūrėjo akimis, kuriose švietė ir baimė, ir viltis. Ji buvo dar visai jaunutė, bet tokia **sudzūvusi**! Gal ją atėmė nuo jos motinos žmonės; gal jie pirma norėjo ją įdėti maišiuoti ir, nunešę į upę, įmesti vandenin, bet paskui atnešė laukan, pametė patvorin, kad ji neberastų namų ir nudvėstų badu: pas žmones jau nebebuvo jai vietos; gal jau nebe pirmą dieną ji čia išalkusi ir sušalusi tupi...

Bet **kas man darbo**? Juk ji niekam nereikalinga...

Ir aš apsidžiaugiau, kaip apsidžiaugia pamatęs kiškį **medėjas**. Ant pečių turėjau persidėjęs **lanką**, rankoj nešiaus **strėles**. Nors buvau tik antros klasės mokinys, tačiau jaučiaus **milžinas** esąs, kuris, **rodės**, ir vilkų būrį susitikęs, neišsigąstų.

O čia buvo tik maža sudžiūvusi katytė...

Atmatavęs dešimtį žingsnių, atsistoju, nusiėmiau nuo pečių lanką, įtempiau strėlę ir pradėjau taikyti.

Liūdnomis akimis žiūrėjo į mane nelaimingas gyvulėlis, tarsi klausdamas, ką aš darau... ir laukė.

Strėlė sudzimbė ore, ir pamačiau, kaip **katytė** staiga **pervirto kūlio**, skaudžiai skaudžiai sumiaukė ir pradėjo **stirenti kojytėmis**...

Kliudžiau. Kaip tikras medėjas prilėkiau artyn, bet **ūmai** pajutau širdyje šaltį ir apsistoju nustebejęs: katytės **veidas** buvo **neapsakomo skausmo pervertas**, akys primerktos; ji

iš visos
dar likusios
galios pasisten-
gė atsistoti ant pir-
mutinių kojų ir pradė-
jo šliaužti, vilkdama žeme
savo kūnelį: kartu vilkosi įlindusi
jos krūtinėn strėlė, o iš žaizdos dideliais
juosvais lašais lašėjo ant smėlio **sukrekėjęs kraujas**.

Nusiminęs, nebežinodamas, kas daryti, **atžagaria ranka**
numečiau lanką ir strėles ir neatsigręždamas parlėkiau na-
mo. Širdyje jaučiau skausmą ir sunkumą: tarsi didelė didelė
našta slėgė krūtinę. Tik trečią dieną drįsau išeiti laukan:
katytė gulėjo **aukštielninka**, nebegyva. Čia pat prie jos bu-
vo numesti lankas ir strėlės. **Nutvėręs** nuo žemės, lanką ir
strėles sulaužiau į **šipulius** ir toli išmėčiau po lauką.

Tik nedrįsau išimti strėlės, kuri buvo **įsisiurbusi** katytės
krūtinėn ir dabar stypsojo atsikišusi. Tat buvo vienatinis
mano gyvenime šūvis: aš jį ligi šiolei dar tebenešioju savo
krūtinėje...

Galia – jėga.

Juosvas – truputį juodas.

Sukrekėjęs kraujas –
tirštas kraujas.

Atžagaria ranka

Gulėti aukštielninkam –
gulėti ant nugaros; čia:
kojomis į viršų.

Nutvėręs – paėmęs,
pagriebęs.

Šipuliai – maži gabalėliai,
smulkios daikto dalys.

Įsisiurbusi strėlė – čia:
strėlė, kuri buvo įsmigusi
katytės kūnelyje.

12 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Kokia buvo katytė? Kaip ji atrodė?
2. Ką lauke veikė berniukas? Kokį žaidimą jis žaidė?
3. Ką berniukas padarė? Į ką šovė?
4. Ar katytė liko gyva?
5. Kaip po to įvykio jautėsi vaikas?
6. Ką berniukas suprato?

13 užduotis

Palyginkite gyvūnėlių aprašymą Janinos Degutytės kūrinyje „Nepalik manęs“ ir Jono Biliūno apsakyme „Kliudžiau“. Aptarkite klausimus.

J. Degutytė „Nepalik manęs“	J. Biliūnas „Kliudžiau“
Kaip atrodo Senolė, Linksmuolė ir Sidabrėlis?	Kaip atrodo katytė, kurią berniukas pamato lauke, prie tvoros?
Kaip šios katytės gyvena? Ar jos prižiūrimos, mylimos? Kas jas prižiūri?	Ko ši katytė neturi? Kur ji gyvena?
Kaip su katytėmis elgiasi šeimininkė? Kodėl ji jomis rūpinasi?	Kaip su katyte pasielgia berniukas? Ar jis supranta, ką daro?

Vladas Dautartas

Pasaka nepasaka apie lydekutį Kikutį

I dalis

Protaka – du ežerus jungianti dalis.

Visokiausios žuvys – įvairiausios žuvys.

Pliuškentis – čia: plaukioti.

Nerti į gelmę – plaukti vis gilyn.

Kraštas – čia: vieta.

Lydekutis Kikutis gimė balandžio mėnesio pradžioje, tankiu nendrių mišku apaugusioje ežero **protakoje**, kuri jungė du didelius ir paslaptinius ežerus. Tuose ežeruose buvo labai tyras ir švarus vanduo, o vešliuose jų žolynuose gyveno daug **visokiausių žuvų**. Ežerus iš visų pusių supo miškai. Nuo ankstyvo pavasario iki pat rudens šalnų miškuose skardeno paukščių balsai, dunksėjo didelių žvėrių žingsniai; abiejų ežerų vandenyse **pliuškenosi** žuvys. Miškuose prie ežerų dažnai pasigirsdavo ir žmonių balsai. Tuomet paukščiai nutildavo, žvėrys sunerimę slėpdavosi, o žuvys **nerdavo į gelmę**... Tai štai kokiame gražiam ir paslaptingame **krašte** lydekutis Kikutis išvydo pasaulį, o išvydęs ėmė smalsiai dairytis...

Kikučio mama, gudrioji lydeka Babilė, negalėjo atsidžiaugti savo vaikučiu. Neišleisdama sūnaus iš akių, lydeka didžiudamasi stebėjo, kaip jos Kikutis sumaniai nardė tarp **ilgastiebių** nendrių, kaip **vikriai** gaudė vandens vabalus, **šimtakojus** vėžiagyvius. O kartą netgi ilgą ir juodą **dėlę** buvo nučiupęs... Tačiau ne vien medžioklė Kikučiui rūpėjo. Kai tik jis atsidurdavo prie Babilės, kai prisiglausdavo prie jos ilgo, stangraus kūno ir pasijusdavo laimingas, nuo visų pavojų apsaugotas, bematant pradėdavo klausinėti:

- Mama, o kodėl mes gyvename protakoje?
- Kol kas čia mums saugiausia, vaikuti.
- O... o... kas tai yra protaka?
- Ak tu, užuomarša... Juk aiškinau jau... Na gerai, dėkis į galvą, ką mama pasakys. Protaka išbėga iš mūsų ežero ir pievomis nuskuba į kitą... Ji jungia tuos du ežerus.
- Kodėl?
- Hm... Kodėl?... Taip panorėjo pati Didžioji Motina gamta.
- O kas ta gamta?
- Gamta... Na, kaip čia tau aiškiau pasakius?.. Gamta – tai ir mūsų ežeras, ir dangus, ir miškas, šita protaka, šitos nendrės, netgi mes patys, vaikuti, – gamta.
- Man jau atsibodo gyventi toje protakoje. Aš noriu plaukti į ežerą.
- Matai, koks **nenuorama**! Ežeras ir mane vilioja, tačiau ten daug, oi, daug pavojų! Ypač jei esi tokia maža žuvis kaip mano Kikutis... Teisybė, ežero žolių pievose mes turim savo namus, yra kur slėptis, bet priešų užtektinai.
- O aš jų, priešų, nebijau, – pasipūtė Kikutis.
- Drąsuolis mano, – palingavo galvą Babilė. – Gerai, kad bailiu negimei, bet **iki paskutinio atodūσιο** atsimink: **ūdros, vanago, apuoko**, o ypač baisiojo žmogaus **Brakonieriaus iš tolo venk**. Ar atsiminsi, ką sakau?
- Atsiminsiu, atsiminsiu, – paskubomis atsakė lydekutis.

Ilgastiebės – (ilgais + stiebais) labai ilgos.

Vikriai – greitai.

Šimtakojis – (100 + kojų) gyvūnas, turintis labai daug kojų.

Dėlė – kirmėlė, gyvenanti ežerų, tvenkinių pakrantėse; gali prisisiurbti prie žmonių ar gyvūnų odos.

Nenuorama – neramus.

Iki paskutinio atodūσιο – iki mirties.

Ūdra – vandens gyvūnėlis.

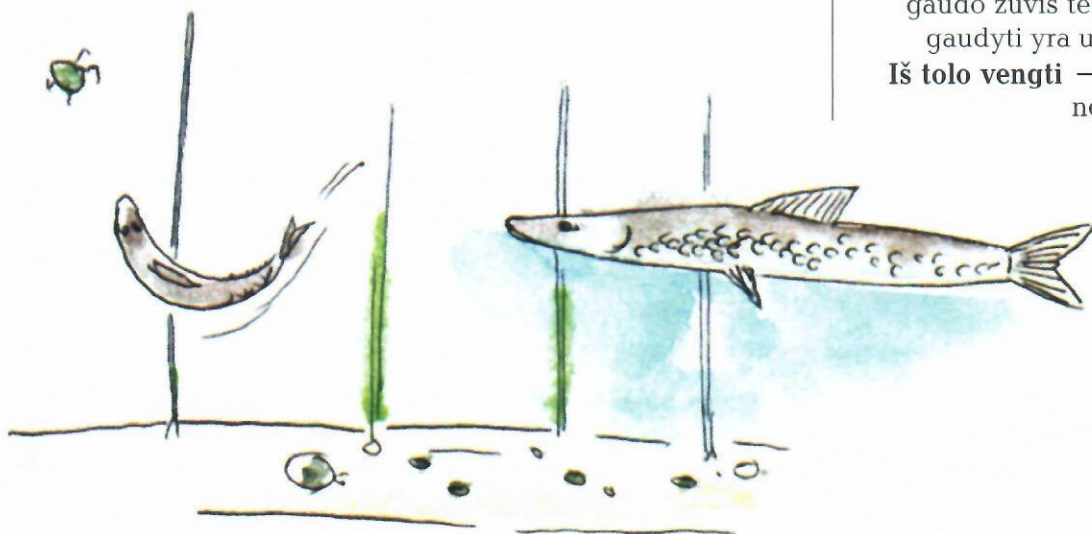

Vanagas ir apuokas – plėšrūs paukščiai.

Brakonierius – žmogus, kuris žvejoja be leidimo, gauda žuvis ten, kur jas gaudyti yra uždrausta.

Iš tolo vengti – stengtis nesusitikti.

14 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Apie ką pasakojama šiame kūrinyje?
2. Kas gyveno protakoje?
3. Kas yra protaka?
4. Koks buvo lydekutis Kikutis – dar mažas ar jau suaugęs?
5. Kur labai norėjo plaukti Kikutis?
6. Kodėl mama Babilė dar nenorėjo plaukti į ežerą?
7. Ko Kikučiui reikia saugotis?
8. Kas yra didžiausias žuvų priešas? Kodėl?

Šmėkstelėti – čia: praplaukti pro šali.

Dusė – vandenyje gyvenantis vabalas.

Įkyrėti – labai atsibosti.

Ūmai – staiga.
Žuvies žiaunos

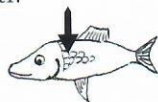

Vapėti – kalbėti (galbūt neaiškiai).

Siaubūnas – baisus gyvūnas.

Stabtelėti – trumpam sustoti.
Panardinti į vandenį snapą – įkišti į vandenį snapą.

Sprukti – bėgti.
Žuvies pelekai

Vikriai – labai greitai.

Sugnybti – stipriai suspausti.

Lyg replėmis sugnybti – labai stipriai ir skaudžiai suspausti.

II dalis

Tačiau vos tik Babilė pasislėpė protakos žolynuose, lydekutis pats savęs paklausė: „O kodėl man nepamedžiojus, kol mama sugrįš? Kas čia blogo?..“ Ir lyg tyčia prieš Kikučio akis **šmėkstelėjo** didžioji **dusė**, labai žiaurus vandenų vabalas. Dusė taip pat lydekutį pastebėjo ir atstačiusi savo ragus ėmė irtis artyn, lyg ruošdamasi pulti.

– Traukis iš kelio, varliūkšti! – šūktelėjo dusė. – Tu man jau seniai nepatinki!

– Nedraugausiu ir aš su tavim! – atrėžė Kikutis. – Ir tu man **įkyrėjai**.

Šitaip drąsindamas save, lydekutis **ūmai** šoko prie dusės ir nutvėrė kietom **žiaunom** už tų jos ragų.

– Pakvaišai, visai protą pametei! – **vapėjo** dusė. – Aš tik pajuokauti norėjau! Pasiskųsiu Babilei, pamatysi!

– Kitą kartą žinosi! – išdidžiai šūktelėjo lydekutis ir jau buvo beplaukiąs prie nendrių, tačiau netikėtai visas pašiurpęs sustingo vietoje. Protakos pakraščiu, iš lėto kilnodamas kojas, žingsniavo kažkoks didelis ir baisus paukštis. Jo kojos buvo raudonos lyg ugnis, o kaklas ilgas ilgas ir gražiai išlenktas. Paukščio galva ir snapas vis judėjo, o akys idėmiai žvelgė į vandenį. **Siaubūnas stabtelėjo** prie pat Kikučio, staiga **panardino į vandenį snapą** ir nučiupo varlę. Paskui, užvertęs galvą, bematant ją prarijo.

– **Spruk** iš čia greičiau, spruk, Kikuti, – ragino pats save lydekutis, bet kažkodėl negalėjo pajudinti nei **pelekų**, nei uodegos. O paukštis buvo jau visai šalia. Vėl jis **vikriai** panėrė į vandenį snapą. Kikutis pajuto, kad jį kažkas skaudžiai **lyg replėmis sugnybo**. Dar po akimirkos jis atsidūrė ore. Paukštis pasukaliojo, pakraipė galvą ir, laikydamas snape lydekutį, sumojavo dideliais sparnais.

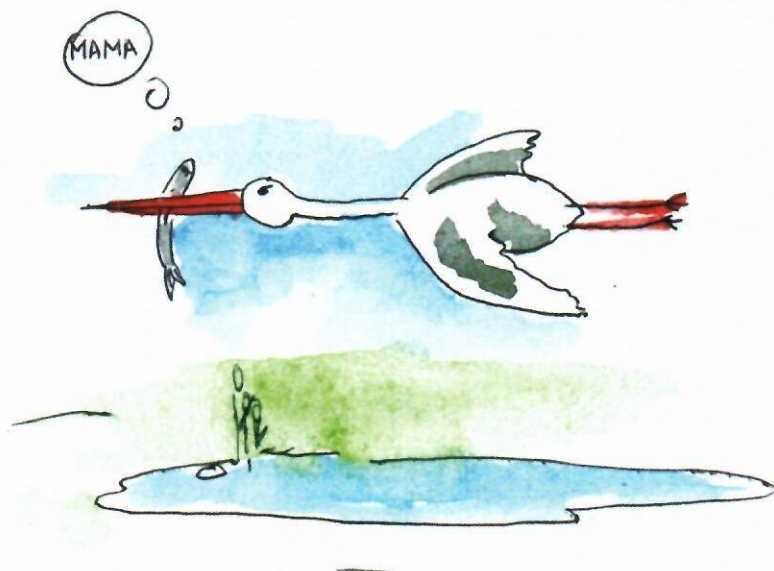
– Mama! Mamyte, gelbėk! – sušuko lydekutis, bet

Babilė jo balso negirdėjo, nes ramiai medžiojo **kvaišas kuojas**. O gandras – taip, taip, tas didelis raudonomis kojomis ir ilgu snapu paukštis buvo tikrų tikriausias gandras – jis kilo aukštyn ir aukštyn. Galingais sparnais jis plasnojo virš ežero ir nešė lydekutį į **pamiškės sodybą**, kur aukštame medyje buvo jo lizdas.

Kvaiša – kvaila.
Kuoja (ne koja!) – žuvies pavadinimas.

Pamiškės sodyba – namas ir sodas prie miško.

Tame lizde nekantravo, vis sukiojo galvas du gandriukai. Abu baisūs nenuoramos ir visuomet alkani. Jiems ir turėjo atitekti mažasis Kikutis, kuris gandro snape bejėgiškai **žiopčiojo** ir, rodėsi, bematant **užtrokš**.

Žiopčioti – čia: išsižiojus gaudyti orą, bandyti kvėpuoti.
Užtrokšti – uždusti, mirti negalint įkvėpti oro.

15 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Ką sugalvojo veikti lydekutis Kikutis? Jis buvo vienas ar su mama Babilė?
2. Su kuo Kikutis susiginčijo?
3. Ar Kikutis bijojo dusės? Ką jis jai padarė?
4. Kas staiga pačiupo lydekutį?
5. Kur gandras lydekutį norėjo nunešti?
6. Kaip lydekutis jautėsi, būdamas gandro snape?

16 užduotis

Papasakokite, ką matote antrosios kūrinio dalies iliustracijoje. O tada pabandykite patys trumpai aprašyti, kas joje pavaizduota. Rašykite savais žodžiais, jei reikia – pacituokite.

III dalis

Gimti po laiminga žvaigžde – sakoma apie tą žmogų, kuriam gerai sekasi.
Pilkasis garnys

Neatstoti – čia: kalbinti toliau, norėti toliau kalbėtis.
Padaras – gyvūnas.
Gyvatukas – maža gyvatė.
Prikibti – lipti, nepalikti ramybėje.
Visur nosį kaišioti – visur lipti, norėti viską sužinoti.

Tačiau Kikutis, matyt, buvo **gimęs po laiminga žvaigžde**. Nežinia, kaip ten atsitiko, bet virš ežero beskubantį gandrą netikėtai pamatė **pilkasis garnys**. Jis tuojau pat prisigretino prie gandro ir neiškentė nepaklausęs:

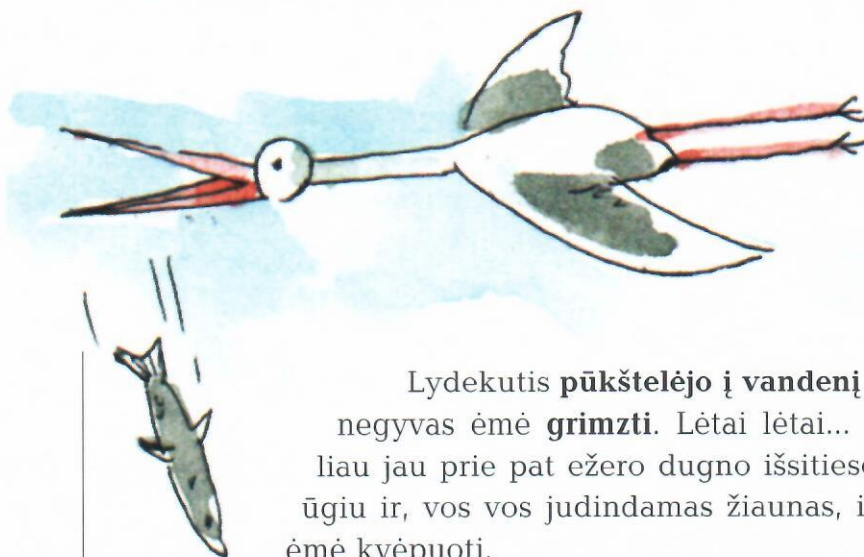
– Ką čia nučiupai, kaimyne? Žiūriu taip, žiūriu anaip, negaliu atpažinti.

Gandras nepatenkintas pakraipė galvą ir tylėdamas skrido tolyn.

– Visokių keistenybių pasaulyje mačiau, – **neatstojo** garnys, – bet šitokio **padaro** tai neteko... Varlė – ne varlė, žuvis – ne žuvis, tai gal **gyvatuką** neši?

– Ko **prikibai**? – netekęs kantrybės, plačiau pražiojęs snapą, šūktelėjo gandras. – Tu **visur savo nosį kaišioji**, visur!

Su pirmu gandro žodžiu Kikutis pajuto, kad strimgalviais krenta žemyn, kad nebe taip skauda šonai, o aplinkui viskas sukasi...

Pūkštelėti į vandenį – įkristi į vandenį.
Grimzti – skęsti.

Leisgyvis – vos vos gyvas.
Elodėja – vandens augalas.

Lydekutis **pūkštelėjo į vandenį** ir lyg negyvas ėmė **grimzti**. Lėtai lėtai... pagaliau jau prie pat ežero dugno išsitiesė visu ūgiu ir, vos vos judindamas žiaunas, iš lėto ėmė kvėpuoti.

Kikutis neprisiminė, kaip ilgai **leisgyvis** gulėjo ant vešlių švelnių **elodėjos** lapų. Kai atsigavo, apsidairė, suprato, kad jau naktis. Danguje blizgėjo tolimos žvaigždės, pasisukęs veidu į žemę, švietė mėnulis. Kikutis susigūžė, pasijuto labai vienišas tokiam giliame ir nežinia ką slepiančiame ežere.

– Mama, kur tu? – silpnu balsu pašaukė lydekutis, bet niekas neatsiliepė.

Kikutis, prislėgtas ir nelaimingas, visą naktį pratūnojo prie elodėjų. Ir keista! Su pirmaisiais saulės spinduliais, su atėjusia diena jis iš karto vėl pagyvėjo, sugrįžo drąsumas. Jis tartum pamiršo, kas jam buvo nutikę. Nors Kikutį ir labai buvo nukan-kinęs tas baisusis paukštis gandras, bet dabar lydekutis ne tiek skausmą, kiek alkį juto. Taip norėjo valgyti, taip, kad net akyse temo, viskas sukosi ratu. Kaip tyčia, ežero

paviršiuje šildėsi saulėje būrelis **aukšlių**. Kikutis, ilgai nelaukdamas, ūmai puolė į žuvelių būrį. Viena aukšlė, žiopliukė, o gal tikra svajotoja, nesuskubo su visomis pasislėpti. Kikutis bematant ją pasivijo ir nutvėrė. Numalšinęs alkį, atgavęs jėgas, tuoj pat tvirtai nutarė plaukti į protaką, pas mamą. Tik visa nelaimė buvo ta, kad Kikutis visai **neįsivaizdavo**, koks didžiulis ežeras skyrė jį nuo protakos.

Aukšlė – mažytė blizganti žuvelė.

Neįsivaizduoti – nežinoti, nesuprasti.

17 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Ar lydekutis Kikutis atiteko gandro vaikams?
2. Po kokia žvaigžde lydekutis buvo gimęs?
3. Ką reiškia posakis „gimė po laiminga žvaigžde“? (Žr. į žodynėlį).
4. Koks paukštis užkalbino gandrą?
5. Kas atsitiko, kai gandras pradėjo kalbėti?
6. Kur nukrito Kikutis, kai gandras išsižiojo ir jį paleido?
7. Ar Kikutis žinojo, kaip reikia sugrįžti į protaką, pas mamą?

18 užduotis

Sugalvokite kūrinio tęsinį. Tai, ką sugalvosite, galima trumpai aprašyti, o po to – ir suvaidinti. Kūrinio tęsinį galite kurti porose. Jums padės šis planas.

Lydekutis dabar vienišas dideliame ežere. Pagalvokite, ką jis darys toliau:

- a. kur turės plaukti,
- b. ko ieškos,
- c. kokias žuvis sutiks ir apie ką su jomis kalbės,
- d. kokie linksmi dalykai dar nutiks Kikučiui.

Alma Karosaitė – lietuvių poetė, daugelį savo eilėraščių skyrusi vaikams. Gimė 1945 m. sausio 19 d. Gavėnuose, Biržų rajone.

Mikė laukia lydekos

Mikei sekasi žvejyba.
Kimba aukšlės, ešeriai.
Vakar lydeka užkibo
Vieno ežero kairėj...

Ir šiandieną sėdi Mikė
Valtyje ties tuo krantu,
Laukdamas stambaus laimikio...
Lydekaite, kurgi tu?

Kibti – žuviai užkibti ant kabliuko.

Nekibti – žuviai ne(už)kibti ant kabliuko.

19 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Apie ką šis eilėraštis?
2. Koks yra Mikės pomėgis?
3. Ką Mikė svajoja pagauti? Kokią žuvį?
4. Kokios dar žuvys yra paminėtos eilėraštyje? Ar žinote, kaip jos atrodo?

20 užduotis

Pagalvokite, kuriuose skaitytuose kūrinuose žmogus yra gyvūnų draugas, o kuriuose – priešas? Užpildykite lentelę.

Teksto autorius ir pavadinimas	Žmogus – draugas. Kodėl?	Žmogus – priešas. Kodėl?
<i>Legenda apie šventąjį Pranciškų ir balandžius</i>		
Feliksas Zaltenas. <i>Bembis</i>		
Janina Degutytė. <i>Nepalik manęs</i>		
Jonas Biliūnas. <i>Kliudžia</i>		
Vladas Dautartas. <i>Pasaka nepasaka apie lydekutį Kikutį</i>		Kikučio mama Babilė sako, kad žmogaus, ypač brakonieriaus, reikia saugotis.
Alma Karosaitė. <i>Mikė laukia lydekos</i>		

Esame skirtingi – gyvename skirtingai

Šiame skyriuje skaitykite apie tai, kokie mes visi esame skirtingi ir kaip skirtingai gyvename... Reikia atsiminti vieną svarbų dalyką – jei norime sugyventi gražiai, turime vieni kitus gerbti.

Čia vis dar aš – jūsų Knygiukas

Vytautas V. Landsbergis — šiuolaikinis lietuvių rašytojas, režisierius. Parašė daugiau kaip 10 knygelių vaikams ir pastatė nemažai spektaklių vaikams įvairiuose Lietuvos teatruose. Gimė 1962 m. gegužės 25 d. Vilniuje.

Julijos sapnai

I dalis

Julija vakarais ilgai negalėdavo užmigti. Mat gyveno dideliame **daugiabučiame name** su labai plonom sienom ir girdėdavo, kaip kitapus kambario sienos su savo išdykusi sūneliu **vaidijasi** griežta kaimynė. Taip buvo ir šį vakarą...

— Juk tu žinai, kad aš nemėgstu blynų su uogiene, — piktinosi išskaudintas kaimynų berniukas, — aš visada valgau blynus tik su grietine...

— Neturiu grietinės, — griežtai atkirto jam mama, — suvalgysi ir su uogiene ir nieko tau neatsitiks. Ponas mat atsirado... Štai aš valgau, ir nieko...

— Nevalgysiu tų tavo blynų su uogiene, — **karščiavosi** vaikas, — nevalgysiu nevalgysiu ir... numirsiu iš bado, galėsi tada viena pati juos **šlamšti**... Kodėl aš būtinai turiu mėgti tai, ką mėgsti tu?

— Negausi valgyti kelias dienas, dar ir kaip pamėgsi, — pagrasino kaimynė ir, trenkusi durimis, išėjo į kitą kambarį.

Julija klausėsi tų barnių ir jai buvo gaila besipykstančių žmonių.

— Kodėl jie taip barasi ir neleidžia man miegoti? — paklausė Julija Tučio, vieno iš dviejų mylimiausių meškiukų, su kuriuo tą vakarą gulėjo lovytėje. O kitas, vardu Mutis, tuo metu sėdėjo šalia ir saugojo, kad į miegančios Julytės galvą **neįsibrautų** negražūs sapnai.

— Jie pykstasi, nes per mažai vienas kitą myli ir gerbia, — atsakė meškiukas Tutis.

— O ką reiškia „gerbia“? — paklausė Julija, — pirmąsyk girdžiu tokį žodį...

— Žinot ką, — staiga iš kitapus lovos pasigirdo dvynio meškiuko Mučio balsas, — aš sugalvojau tokį žaidimą... Tu, Tuti, užmigdyk Juliją, o aš jai atsiųsiu stebuklingų sapnų, kuriuos sapnuodama ji supras, kas yra pagarba ir dėl ko žmonės kartais pykstasi...

— Gerais sakai, — sutiko Tutis. — Julija, atsigulk patogiai, užsimerk ir nieko negalvok. Tuoju skrisim į sapnų karalystę... Na, laikykis! Jeigu kas, tai kaip nors!

Daugiabutis namas —
namas, kuriame yra
daug butų.

Vaidytis — ginčytis,
bartis.

Karščiuotis — čia:
kalbėti vis pikčiau.

Šlamšti — čia: valgyti;
valgyti nemandagiai
(kaip kiauliukui).

Neįsibrauti — neįlįsti.

Lopšinė — dainelė, kuri dainuojama vaikams, kad jie užmigtų.

Ėmė grimzti į saldų miegelį — pradėjo saldžiai miegoti.

Tai pasakęs Tutis tyliai uždainavo meškiukų **lopšinę**, o Julija palengva **ėmė grimzti į saldų miegelį**.

*Ilustracijos
Kęstučio Kasparavičiaus*

Ji pajuto, kad jos kūnelis ūmai tapo lengvas lengvas tarsi pagalvės pūkelis. Mergaitė pakilo iš savo lovytės ir išskrido į stebuklingą sapnų karalystę...

Apvalus

Sostas — prabangi kėdė, kurioje sėdi karalius.

Generolas — labai rimtas karininkas.

Patarėjas — tas, kuris moka patarti, gali kažką paaiškinti.

Mokslininkas — žmogus, kuris daug mokėsi ir yra labai protingas.

Mūšio schema — planas, kaip reikia muštis, kariauti.

Pirmiausia Julija atsidūrė keistoje **apvalių** žmonių ir apvalių medžių šalyje. Išgirdusi riksmus, ji pasislėpė apvaliame krūme. Apsidairiusi ji pamatė šios karalystės gyventojus: aukštame **soste** sėdintį piktą **generolą**, šalia jo rūstų **patarėją**, o sosto papėdėje — apskritutį **mokslininką**, braižantį apskritimus ir kuriantį apvalias **mūšio schemas**.

Generolas tuo metu garsiai rėkė:

– Į karą, greičiau visi į karą! Mes turime juos visus nugalėti!!!

– Ką jūs norite nugalėti? Ir kodėl reikia ką nors nugalėti? – paklausė Julija, iškišusi galvą iš apvalaus krūmo.

– Mes nekenčiame visų, kurie yra nors truputį neapvalūs! O tu kas tokia? – sunerimo generolas, pamatęs Juliją. – Ei, kareiviai, patikrinkit, ar ji apvali?

Apvalūs kareiviai kaipmat ištraukė Juliją iš krūmo, apčiupinėjo visą nuo galvos iki kojų, tačiau nerado nė vienos **kampuotos** vietos. Tada kareivių vyresnysis generolui raportavo:

– Nekampuota, generole. Sava...

– O gal ji tik apsimeta nekampuota, o viduje yra **keturkampė**? – vis nenorėjo tikėti tūžmingasis generolas. – Jūs turite **nenuleisti** nuo tos mergaitės **akių**. O nakčiai užrakinkit į kalėjimą, kad **nepaspruktų**! Ir maitinkit visokiais saldumynais, kad dar labiau suapvalėtų! Kai ji taps apskrita kaip kamuoliukas, aš ją vesių ir ji bus mano generolienė!

Kampuotas – tas, kuris turi kampų, neapvalus.

Keturkampis – figūra, turinti 4 kampus.

Nenuleisti akių – labai saugoti, prižiūrėti.

Nepasprukti – nepabėgti.

21 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Kas parašė „Julijos sapnus“?
2. Kur gyvena mergaitė Julija?
3. Kodėl Julija negalėjo užmigti? Ką ji girdėjo už sienos?
4. Ko Julija paklausė savo meškiuko Tučio?
5. Ką Tutis Julijai atsakė?
6. Kokio žodžio nesuprato Julija?
7. Kas turėjo Julijai atsiųsti stebuklingų sapnų?
8. Kokioje šalyje atsidūrė Julija, kai tik užmigo?
9. Kodėl šios šalies generolas liepė uždaryti Juliją į kalėjimą?

22 užduotis

Papasakokite, ką matote pirmos kūrinio dalies iliustracijose. Ar norėtumėte pabūti tokioje apvalių žmonių ir daiktų šalyje? Kodėl? Aptarkite plačiau.

II dalis

Ištumta į apvalią kalėjimo kamerą, Julija iš pradžių truputį nusigando, bet netrukus į sieną kažkas pabeldė. Priglaudusi ausį, ji išgirdo tylų šnabždesį:

– Kas tu tokia? Už ką tave nuteisė? Ar tu kampuota?

– Ne, aš nesu kampuota, – atsakė Julija, – bet jie netiki... Dabar maitins saldaisiais, kol dar labiau suapvalėsiu. O tada tas apvalus ir piktas generolas mane ims į

Susitvardyti – nurimti, nebeverkti.

Gretima – ta, kuri yra arčiausiai, šalia.

Kamera – kambarys kalėjime.

Kalinys – žmogus, kuris kalinamas (uždarytas) kalėjime.

Anapus sienos – kitoje sienos pusėje.

Įgrūsti – čia: įkišti, užrakinti.

Urvelis – pelės namelis.

Sušnibždėti – tyliai pasakyti.

žmonas, – apsisverkė Julija. Paskui **susitvardė** ir paklausė **gretimoje | kameroje kalinčio kalinio**:

– O kas tu toks?

– Aš keturkampis sausainis, – pasigirdo liūdnas balsas **anapus sienos**, – atvažiavau į šią šalį pasisvečiuoti pas savo pusbrolių, apvalų avižinį sausainį. Bet piktieji kareiviai mane pagavo ir kaipmat kalėjiman **įgrūdo**. Sako: „Kai pelės apgrauš visus keturis tavo kampus, tada išleisim...“

– Ar čia ir pelių yra? – išsigando Julija.

– Yra, bet nenusimink, – ėmė guosti ją sausainis, – nėra to blogo, kas neišeitų į gerą. Tos pelės išgraužė daugybę **urvelių**, ir jais dabar galima iš šios apvalios karalystės pasprukti. Ar bėgsi kartu su manimi?

– Aišku, kad bėgsiu. Man čia nepatinka, – atsakė Julija, ir sausainis jai **sušnibždėjo**:

– Tuoj mes iš čia paspruksim!

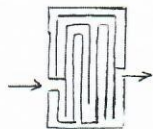
23 užduotis

Papasakokite.

1. Ką Julija sutiko kalėjime?
2. Kodėl sausainis buvo įkalintas?
3. Ką abu kaliniai sugalvojo daryti?
4. Kaip manote, kur Julija keliaus dabar? Į kokią šalį?

Lėkti strimgalviais – lėkti labai greit, labai dideliu greičiu.

Labirintas

Pasipūtęs karalius – labai išdidus karalius.

III dalis

Netrukus Julija jau **lėkė strimgalviais** vingiuotais pelių urvelio **labirintais**... Bijodama, kad kur nesusitrenktų, mergytė stipriai stipriai užsimerkė. Bet staiga viskas nurimo. Atsimerkusi pamatė, kad sėdi ant keturkampių laiptų stačiakampiuose rūmuose. Ir suprato Julytė patekusi į kitą karalystę.

Atidžiai apsidairiusi, Julija pastebėjo priešais ją stovintį sostą, o jame – kampuotą **pasipūtusį karalių**, vardu Henrikas Šmikis. Šalia karaliaus tupėjo keturkampis šuo, vardu Šmikiasnukis. Dar toliau stovėjo išdidi karalienė Monika Šmikienė su liniuote rankoje ir trikampe karūna ant galvos.

Karalius Henrikas davė komandą ir prie Julijos kaipmat pribėgo trys šarvuoti kareiviai su kampainiais ir liniuotėmis rankose.

— Išmatuokit ją, — įsakė karalius, — ir praneškite man, ar ji pakankamai kampuota, kad galėtų gyventi mūsų karalystėje?

Kareiviai ją išmatavo ir karaliui atsakė:

— Ne, Jūsų kvadratybe, ji apvali kaip koks mėnulis.

Ištumta į apvalią kalėjimo kamerą, Julija iš pradžių truputį nusigando, bet netrukus į sieną kažkas pabeldė. Priglaudusi ausį, ji išgirdo tylų šnabždesį:

— Taip ir maniau, kad ne mūsiškė, — sumurmėjo nepatenkintas karalius, ir karalienė savo ilga liniuote pakrapštė jam pakaušį. — Kažin kaip būtų galima iš jos padaryti normalų, kampuotą žmogų? — ėmė balsu svarstyti karalius Henrikas Šmikis.

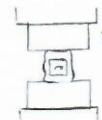
— Siūlyčiau suspausti šitą mergaitę iš visų pusių su lygiašoniais **presais**, — sušnibždėjo į ausį karalienė Monika Šmikienė, — su tais, su kuriais mes spaudžiame skaniuosius kvadratinus mūsų karalystės sūrius.

— Gerai sakai, — apsidžiaugė karalius ir suplojo rankomis. — Jei ji suketurkampės, galės pasilikti gyventi su mumis. O jei ne — pasodinsim į kalėjimą su **moliūgais**, apelsinais ir kitais mūsų priešais!

„Reikia **sprukti**, kol nesuspaudė“, — pagalvojo Julija ir nėrė į keturkampę angą. Keturkampis šuo ėmė loti, kareivis bandė mergaitę sučiupti... bet Julijai jie jau nė kiek nebebuvo baisūs! Ji skriejo kaip vėjas keturkampiais tuneliais kol įkrito į minkštus rožinius debesis ir tada palengva ėmė leistis žemyn, minkštai ir lengvai, tarsi koks balionas.

Presas — daiktas, su kuriuo galima kažką suspausti, prispausti.

Moliūgas

Sprukti — bėgti.

24 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Ar Julijai pavyko pasprukti iš apvalios šalies?
2. Kokioje šalyje Julija atsidūrė dabar?
3. Kodėl Julija nepatiko kampuotos šalies karaliui ir karalienei?
4. Ką su Julija norėjo padaryti kampuotos šalies karalienė Monika Šmikienė?
5. Ar pati Julija norėjo tapti kampuota? Kodėl?

25 užduotis

Žiūrėkite į III dalies iliustraciją ir ją aprašykite.

Kampuotos šalies karalius buvo ....., o jo žmona ..... Šalia karaliaus tupėjo (koks?.....) šuo. Karalienė ..... rankoje laikė (ką?.....), o ant jos galvos buvo (kokia? kas?.....).

IV dalis

Netrukus apačioje Julija pamatė nuostabią raudoną šalį. „Tikriausiai čia dailininkų kraštas“, – pagalvojo mergaitė, pamačiusi, kad viskas šioje šalyje nudažyta raudona spalva. Net karvės ir medžiai. Ir dar Julija išvydo, kad aplinkui auga dideli pomidorų miškai. Pomidorais ir maitinosi tos šalies gyventojai.

– Mergaite, bėk greičiau iš čia, – staiga Julija prie pat savo kojytės išgirdo kažkieno tylų balselį; ji pasilenkė ir pamatė mažą raudoną gėlytę, šnibždančią jai: – bėk iš čia, nes šią šalį valdantis karalius Runkelis Raudonasis neseniai išleido įstatymą, liepiantį visiems šalies gyventojams nešioti raudonus akinius, kad netyčia nepamatytų ko nors neraudonai... Jeigu **karaliaus sargybiniai**

Karaliaus sargybiniai – žmonės, kurie saugo karalių.

pastebės tave be akinių, iškart pasodins į kalėjimą...

– O kas tu tokia? – nustebusi paklausė Julija.

Nupurkšti raudonais dažais – nuspalvinti, nudažyti raudonais dažais.

– Aš esu ramunė... Tiksliau, buvau, – atsiduso gėlytė, – buvau graži balta ramunė su geltonu viduriuku. Bet kai mūsų karalystę užkariavo Runkelio Raudonojo kariuomenė, mus visus iškart **nupurškė raudonais dažais**. Būk atsargi, kad ir tau taip neatsitiktų, – apsidairiusi sušnibždėjo Julijai ramunė.

– Ačiū tau, ramunėle, – padėkojo jai Julija, – bet man jau laikas keliauti...

– Būk labai atsargi! – patarė jai atsargioji ramunėlė.

– Jeigu kas, tai kaip nors! – nusišypsojusi atsakė Julija ir, slapstydamasi už pomidorų, nukeliavo toliau...

„Keista ši raudona šalis“, – mąstė tyliai Julytė ir nė nepastebėjo, kaip paslydusi įkrito į didžiulį raudoną ežerą. „Aš gi nemoku plaukti, nuskęsiu!“ – išsigandusi jau norėjo šauktis pagalbos, bet ūmai prisiminė meškučio Tučio patarimą: „Jeigu kas, tai kaip nors!“

26 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Kokioje dar šalyje atsidūrė Julija?
2. Kokie miškai buvo šioje šalyje?
3. Ar šioje šalyje buvo ne raudonų daiktų? Kodėl?
4. Kas liepė mergaitei bėgti?
5. Kaip atrodė ramunė? Kodėl?

V dalis

Pasigirdo žingsniai ir į kambarį įžengė Julijos mama.

– Kelkis, mano mažas angelėli! – pasakė mamytė, – jau rytas. Laikas į mokyklėlę...

– Jau tuoj, tuoj pabusių. Tik leisk dar truputėlį pasapnuoti, – **žiovaudama** paprašė Julija.

Žiovauti

– Ir ką tu tokio sapnavai, kad nenori pabusti? – paklausė mamytė.

— Oi, aš sapnavau kokius keturis sapnus, — atsakė Julija ir pramerkė akeles. — Pirmasis buvo apie apvalius žmones, kurie nekenčia kampuotų žmonių. Antrasis buvo apie kampuotus žmones, kurie nemėgsta apvalių žmonių. Trečiasis buvo apie raudonus žmones, kurie kariauja su spalvotais žmonėmis...

— Tu turbūt labai nepatogiai buvai atsigulusi, kad sapnavai tokius baisius sapnus, — su užuojauta tarė mama. — O gal vakare prieš miegą prisivalgei kokio sunkaus maisto?

— Ne, gulėjau aš patogiai, ir vakare nieko nebuvo prisivalgiusi, — atsakė Julija, — tiesiog norėjau sužinoti, kas tai yra pagarba...

— Na ir kaip — sužinojai? — nusijuokė mama.

— Taip, dabar supratau, — atsakė Julija, — kad pagarba — tai jausmas, labai panašus į draugystę. Tada nesibari, nekariauji su kitaip galvojančiais žmonėmis. Tada myli juos tokius, kokie jie yra... Tarkim, jei tėtė mėgsta kiaušiniene su spirgučiais, o aš — su sūriu, tai dėl to mes juk neturim bartis ir kariauti, ar ne?

— Na, matau, kad tu miegodama laiko veltui neleidi, — apsidžiaugė mama, — net ir sapne mokaisi... Tačiau į mokyklą vis tiek reikės eiti. Kelkis, dukryte, nes pavėluosim...

27 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Kas pažadino Juliją?
2. Apie ką kalbėjosi Julija ir jos mama?
3. Ar Julija suprato žodį „pagarba“? Pacituokite, kas yra pagarba.
4. Kaip jums atrodo, kodėl skirtingų šalių gyventojai (apvalūs, kampuoti ir raudoni) vieni kitų nemėgo?
5. Ar turi draugų, kurie nėra panašūs į tave, kitokie? Kaip su jais elgiesi?

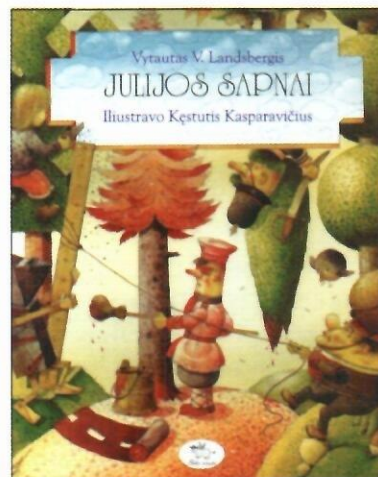
28 užduotis

Parašykite trumpą kūrinio planą. Pradžia duota.

1. Julija gyveno.....
2. Ji negalėjo ....., nes .....
3. ....
4. ....

ir t.t.

Jeigu galvojate, kad kartu su Julija apkeliavote visas keistas šalis — klystate. Čia dar ne viskas! Visas Julijos keliones rasite Vytauto V. Landsbergio knygelėje „Julijos sapnai“. Knygelė ne tik labai įdomi, bet ir graži, spalvinga.

Gunila Kristerson – knygos „Adomo knyga“ (1996 m.) autorė.
G.Kristerson gyvena ir dirba Švedijoje.

Adomo knyga

Sveiki!

Strazdanos – maži rudi taškeliai ant veido ar kitų kūno vietų

*Aš esu Adomas. Norėčiau papasakoti Jums apie save ir mokyklą, kurioje mokausi. Esu kurčias. Gyvenu Lietuvoje. Esu geltonplaukis, nešioju apskritus akinius ir turiu šimtą **strazdanų**.*

Su geriausiais linkėjimais, Adomas

Adomo šeima

Štai Adomo šeima: mama, tėtė, mažoji sesutė Onutė ir Adomas. Visi jie kurtieji.

Adomo mamos vardas Birutė Bliumienė. Ji žvali, linksmas ir labai mėgsta plepėti. Ji

Lankytis – eiti pas ką nors kur nors.

Bendruomenė – žmonių grupė.

dažnai **lankosi** kurčiųjų **bendruomenės** susitikimuose. Adomo tėtis vardu Andrius Bliumas. Jis ramus ir mielas – pats mieliausias tėtis pasaulyje. Vakaraais, kai Onutei ateina laikas miegoti, tėtis sėdasi ant lovelės krašto ir seka pasakas. Nors

Onutei dar tik treji metai, tėčio pasakos jai labai patinka. Ir Adomas mielai klausosi tėčio pasakojimų.

29 užduotis

Trumpai papasakokite apie Adomą.

1. Kaip atrodo Adomas?
2. Kur jis gyvena?
3. Ar berniukas panašus į jus? Kuo?
4. Kokia yra Adomo šeima?

Pas senelį ir senele

Mano senelis ir senele yra kurti. Aš labai mėgstu pas juos svečiuotis, nes jie visada turi daug laiko. Paprastai mes susėdame ant sofos ir valandų valandas kalbamės. Man tai **nepaprastai patinka**.

Paprastai jiems pasakoju, ką mes su Kęstučiu veikiame mokykloje. **Užsimenu** ir apie Nesriną, tačiau jie nežino, kad esu ją išimylėjęs. Pasakoju taip pat apie Eimą ir jos **padaužą** mažąjį brolių bei apie jų šeimos gyvūnėlius. Seneliai man papasakoja apie tuos laikus, kai patys buvo maži ir mokėsi kurčiųjų mokykloje.

Senelė mokėsi kurčiųjų mokykloje Maskvoje, o senelis – kurčiųjų mokykloje Vilniuje. Jie susipažino plaukimo varžybose Maskvoje. Jie puikiai susikalbėjo, nors abu **šnekėjo** skirtingomis gestų kalbomis. Senelis ir senele **pamilo** vienas kitą, o vėliau **sukūrė šeimą** ir apsigyveno Vilniuje. Nors iš pradžių lietuvių gestų kalba senelei atrodė kiek sunkoka.

Kai senelis ir senele buvo maži, visi kurtieji vaikai gyveno specialiose kurčiųjų mokyklose. Tų mokyklų **palėpėse** buvo didžiuliai miegamieji kambariai, kuriuose ilgomis eilėmis stovėjo daugybė lovų. Senelė ir senelis pasakoja, kad gyventi tose mokyklose buvo **nepaprastai smagu**. Visi vaikai kalbėjosi gestų kalba ir dažnai prisigalvodavo įvairiausių **pramogų** ir **išdaigų**. **Sykį** senelis su draugu Antanu baisiai išgąsdino mergaites.

– Mūsų palėpėje gyvena tikri vaiduokliai, – pasakė jis mergaitėms. Vakare, kai mergaitės jau miegojo savo lovelėse, senelis ir Antanas **apsigaubė galvas paklodėmis** ir **įsėlino** į jų miegamąjį. Jie **skeryčiojo rankomis** ir taip išgąsdino mergaites, kad jos ėmė **klykti** iš siaubo.

Laimei iš kažkur atsirado naktinė auklė ir **nutraukė paklodes** vaiduokliams **nuo galvų**.

– A, tai jūs! – iš jos lūpų buvo aišku, kad ji garsiai sušuko.

Kitą rytą už bausmę vaiduokliai turėjo **iššveisti** didžiojo miegamojo grindis. Tik pamanyk! Senelė prisiminė tokią pat istoriją, nutikusią Maskvos mokykloje. Tik ten vaiduoklių vardai buvo kiti – Dima ir Saša. Ar galėtum pagalvoti, kad seneliui ir senelei nutiko visiškai tie patys dalykai, tik skirtingose mokyklose. „Kaip tai įdomu“, – pagalvojo sau Adomas.

Nepaprastai patikti –
labai patikti.

Užsiminti – trumpai
kažką pasakyti.

Padauža – labai išdykęs
vaikas.

Šnekėti – kalbėti.

Pamilti – išimylėti.

Sukurti šeimą –
susituokti, gyventi kaip
vyrui ir žmonai.

Palėpė – kambarys po
namo stogu.

Nepaprastai smagu –
labai linksma.

Pramogos – linksmybės,
įdomūs žaidimai.

Išdaigos – juokai, linksmi
žaidimai.

Sykį – kartą.

Apsigaubti galvas
paklodėmis – ant galvų
užsidėti paklodes.

Įsėlinti – tyliai įeiti.

Skeryčioti rankomis –
plasnoti rankomis kaip
sparnais.

Klykti – garsiai rėkti,
šaukti.

Nutraukti paklodes nuo
galvų – staigiai nuimti
paklodes nuo galvų.

Iššveisti – labai švariai
išvalyti, išplauti.

30 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Su kuo Adomui patinka bendrauti?
2. Ką Adomas pasakoja seneliams?
3. Kur anksčiau mokėsi Adomo senelė, o kur – senelis?
4. Kur susipažino Adomo seneliai?
5. Kokia kalba Adomas bendrauja su savo seneliais?

31 užduotis

Papasakokite, kokią išdaigą iškrėtė Adomo senelis su savo draugu Antanu. Po to šią išdaigą aprašykite.

1. Kai senelis buvo dar mažas, jis ir jo draugas Antanas pamelavo .....
2. Vieną vakarą jie apsigaubė ..... ir įėjo į .....
3. Mergaitės pradėjo .....
4. Tačiau tuoj pat atėjo ..... ir .....
5. Kitą dieną abu vaiduokliai buvo ....., jie turėjo .....

32 užduotis

Ar jūs iškrečiate panašių išdaigų? Papasakokite savo įdomiausią mokykloje iškrėstą išdaigą.

Tam, kad geriau pažintumėte kurčią berniuką Adomą, žiūrėkite vaizdajuostę „Adomo knyga“. Joje rasite įdomiai papasakotus Adomo ir jo draugų nuotykius!

Hansas Kristianas Andersen – danų rašytojas.
Gimė 1805 m. balandžio 2 d. Odensėje, o mirė 1875 m.
rugpjūčio 4 d. Kopenhagoje (Danijoje).
Išpopuliarėjo rašydamas pasakas vaikams.

Bjaurusis ančiukas

I dalis

Gražu buvo už miesto. Vasara buvo puiki; laukuose geltonavo rugiai, žaliavo avižos; šienas pievose gulėjo sudėtas į **kupetas**. Gandras ilgakojis **stypčiojo** varlinėdamas. Aplink laukus ir pievas žaliavo dideli miškai, o tuose miškuose telkšojo daugybė pelkių ir gilių ežerų. Tikrai gražu ir malonu buvo už miesto!

Ant kalnelio, paskendę saulės spinduliuose, margavo seni vieno kaimo rūmai, apkasti giliais grioviais. Čia buvo taip tylu ir ramu kaip didžiausiame **miško tankumyne**. Savo **gūžtoje**, po **varnalėšomis**, tupėjo jauna antis ir perėjo ančiukus. Tupėti antelei čia labai **pakyrėjo**. Laukti **galo** sunku jai buvo ypač dėl to, kad ją retai kas telankė. Kitos antys mėgo labiau plaukyti po vandenį, nekaip tupėti po varnalėšomis ir **kvarksėti** su ja.

Pagaliau **kiaušiniai pradėjo kaltis** vienas po kito. „Pi! pi!“ – sučepsėjo gūžtoje, ir iš kiekvieno kiaušinio pasirodė galvutė.

– Kvar! kvar! – sukvarksėjo antis, ir visi ančiukai susirinko po žaliais lapais ir ėmė dairytis į visas puses.

– Koks didelis tas pasaulis! – stebėjosi ančiukai.

Iš tikrųjų dabar jiems buvo daug daugiau vietos nekaip pirmiau kiaušiniuose.

– Jūs manot, kad čia jau visas pasaulis? – tarė motina:

– Kur čia! Jis **traukiasi dar daug toliau** į aną pusę sodo, bet ten ir aš pati dar nesu buvusi. Ką, ar visi jūs dabar čia esate? – paklausė ji ir atsistojo. – Ne, dar ne visi, pats didysis **kiaušinis tebėra sveikas**. Kada gi bus jau galas? **Veikiai** aš visai nebeteksiu kantrybės! – Ir vėl ji atsitūpė.

Šienas, sudėtas į kupetas

Stypčioti – čia: vaikštinėti.

Miško tankumynas – miško tankmė, čia būna labai daug medžių, augančių vienas prie kito.

Gūžta – lizdas.

Varnalėšos – žolės labai dideliais lapais.

Pakyrėti – nusibosti.

Laukti galo – laukti pabaigos, kol skils kiaušiniai ir pasirodys ančiukai.

Kvarksėti – čia: šnekėti, kalbėti.

Kiaušiniai pradėjo kaltis

Trauktis dar daug toliau – plėstis, tęstis toliau.

Kiaušinis tebėra sveikas – čia: kiaušinis dar nesuskilo, dar nepasirodė ančiukas.

Veikiai – tuoj.

– O ką? Kas girdėti? – paklausė senė antis, atėjusi jos aplankyti.

– Štai vieno kiaušinio, kad žinotum, negaliu įveikti! – skundėsi perekšlė: – vis nesikala... Užtat pažiūrėk, kokie kiti: ar buvai mačiusi bent kartą tokių gražių ančiukų? Visi jie – gyvas tėvas, o jis, **netikėlis**, ir aplankyti manęs nenori.

Netikėlis – prastas, tas, kuris niekam netinka.

Kalakutas – naminis paukštis.

Mesk jį – palik jį, nebežiūrėk.

Kiaušinis trūko – kiaušinis suskilo.

– Duok man pažiūrėti tą kiaušinį, kur nesikala, – tarė senė antis. – Tikėk manim, tai bus **kalakuto** kiaušinis! Taip ir mane kartą apgavo. Turėjau tada vargo su tais kalakučiukais: jie baisiai bijo vandens! Aš niekaip negalėjau išikviesti jų į vandenį. Parodyk man tą kiaušinį!.. O taip, kalakuto! **Mesk jį** ir geriau pamokyk kitus plaukyti.

– Ne, patupėsiu dar truputį, – atsakė jauniklė antis.

– Tiek tupėjau, galiu dar kelias dienas patupėti.

– Kaip sau nori! – atsakė senė antis ir nuėjo.

Galų gale ir didysis **kiaušinis trūko**. „Pi! pi!“ – sučiepsėjo ančiukas ir išriedėjo iš kiaušinio. Tik koks buvo didelis ir bjaurus! Antis, pažiūrėjusi į jį, tarė:

– Koks didelis ančiukas! Visai nepanašus į kitus! Ar nebus jis tiktai kalakučiukas? Tai mes tuoj pamatysim! Turės jis man lišti į vandenį, kad ir pačiai tektų stumte įstumti.

33 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Kas parašė šią pasaką?
2. Kur antis buvo susisukusi savo lizdą?
3. Koks kiaušinis vis nesikalė? Kodėl antis nerimavo?
4. Ką apie didįjį kiaušinį pasakė senė antis?
5. Kas pagaliau išsiritė?
6. Koks buvo ančiukas, išsiritęs iš didžiojo kiaušinio?
7. Kaip jūs galvojate, kuris ančiukas šioje pasakoje bus pats svarbiausias? Kodėl?

34 užduotis

Pasakos pradžioje labai gražiai aprašyta gamta. Smulkiai aptarkite gamtos aprašymą.

1. Vasara buvo puiki; laukuose geltonavo rugiai, žaliavo avižos.
2. Gandras ilgakojis stypčiojo varlinėdamas.
3. Aplink laukus ir pievas žaliavo dideli miškai.
4. Miškuose telkšojo daugybė pelkių ir gilių ežerų.
5. Ant kalnelio, paskendę saulės spinduliuose, margavo seni vieno kaimo rūmai.
6. Čia buvo taip tylu ir ramu kaip didžiausiame miško tankumyne.
7. Savo gūžtoje, po varnalėšomis, tupėjo jauna antis ir perėjo ančiukus.

35 užduotis

Ar pastebėjote, kad rašytojas iš pradžių gamtos aprašymą pradeda nuo bendro vaizdo ir pamažu artėja prie anties gūžtoje? Pabandykite nupiešti visą tą aprašytą gamtos vaizdą vienu piešiniu (jame turi matytis visa tai, kas išvardinta 101 užduotyje: ir rugiai laukuose, ir gandrai, ir miškai aplink pievas, ir pelkės miškuose, ir kaimo rūmai ant kalnelio, ir antis savo gūžtoje prie kaimo rūmų).

II dalis

Kitą dieną oras buvo puikus, švietė saulė. Antis su visa šeima **nusileido į upelį**. Pūkšt į vandenį, ir visi ančiukai

Nusileisti į upelį – nueiti prie upelio.

vienas paskui kitą suvirto į upelį. Vanduo apliejo jiems galvas, bet jie tuoju iškilo į viršų ir gražiai ėmė plaukti. Kojytės pačios dirbo. Net bjaurusis pilkas ančiukas, ir tas nuplaukė kartu su visais.

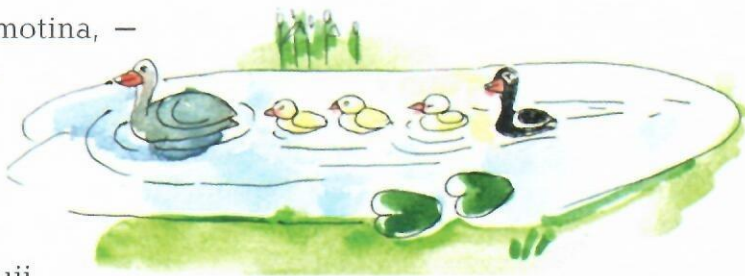
– Ne, čia ne kalakučiukas, – tarė motina, – žiūrėk, kaip jis puikiai dirba kojytėmis ir kaip tiesiai plaukia! Ne, jis tikras mano vaikas... Tiesą sakant, jis ir labai gražus, reik tik gerai išžiūrėti. Kvar! kvar! Sekite paskui mane, vaikučiai, aš jums parodysiu platųjį pasaulį, nuvesiu jus į **paukštyną**; tiktai nesitolinkit nuo manęs, kad jūsų kas **nesumindytų**, o labiausiai saugokitės kačių!

Ir jie atėjo į paukštyną.

– Eikite dabar toliau ir gražiai pasveikinkite aną seną antį: ji čia yra vyriausia. Ji kilimo iš Ispanijos ir todėl tokia **drūta**. Matote, jai ant kojos raudonas raištelis – tai neapsakytai gražu; tai yra didžiausia garbė, kurią gali įgyti antis. Tai žymė jai duota, kad galėtų ją pažinti ir žmonės, ir gyvuliai. Bet eikite toliau ir nerieskite kojyčių į vidų; gerai išauklėtas ančiukas kečia jas kiek galėdamas plačiau, kaip tėvas ir motina. Šitaip, žiūrėkit! O dabar palenkite galvas ir tarkite: „Kvar!“ – aiškino vaikams jaunoji antis.

Jie taip ir padarė. Kitos antys **skersai žiūrėjo** į juos ir garsiai kalbėjosi: „Štai dar vienas pulkas, lyg be jų čia mūsų maža būtų! O vienas koks negražus! Mes to **nekešime!**“ Ir tuoju viena antis prilėkusi **ižnybo jam į kaklą**.

– Labai prašyčiau jo **neskausti!** – tarė motina. – Juk jis niekam nieko nedaro.

Paukštynas – vieta, kur laikomi naminiai paukščiai (vištos, antys, kalakutai ir kt.).

Sumindyti – prispausti koja.

Drūta – stora.

Skersai žiūrėti – žiūrėti nedraugiškai, be džiaugsmo.

Nekęsti – labai nemėgti, bjaurėtis.

Ižnybti į kaklą

Neskausti – neskriausti, nemušti.

Atšauti – piktai ir grubiai atsakyti.

Plauko – plaukioja.

Ilgainiui – vėliau, po kurio laiko.

Nedailus – negražus.

Antinas – antis (berniukas).

– O kam jis toks didelis ir visai nepanašus į kitus, – **atšovė** įžnybusi jam antis, – gerai reikia jį apžnaibyti.

– Jos labai gražūs vaikeliai, – atsiliepė senė antis su raišteliu aplink koją, – tiktai vienas nenusisėkė. Ar negailima būtų jo perdirbti?

– Tai negailimas daiktas, gerbiamoji! – atsakė motina. – Tiesa, jis negražus, bet labai gero būdo ir **plauko** taip pat gerai kaip ir kiti, ir dar geriau, turiu pasakyti, už kitus. Aš manau, kad **ilgainiui** jis kiek pamažės ir susilygins su kitais; jis per ilgai išbuvo kiaušinyje ir todėl išėjo toks **nedailus**. – Ir motina pakasė ančiukui nugarėlę ir suglostė plunksnes. – Be to, – pridėjo ji, – jis yra **antinas**,

jam gražumas nereikalingas... Aš manau, jis bus labai stiprus ir toli nueis.

– Kiti vaikeliai labai gražūs, – tarė ispanė. – Būkite čia kaip namie.

36 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Kur antis atsivedė savo ančiukus?
2. Ką apie ančiukus pasakė antis ispanė?
3. Ką antis ispanė pasakė apie didįjį ančiuką?
4. Ką didžiajam ančiukui padarė viena antis? Ką ji pasakė? Pacituokite.
5. Ar motina gynė savo sūnų? Ką ji pasakė? Pacituokite.

III dalis

Ir jie ten buvo kaip namie. Bet tą ančiuką, kur paskutinis išriedėjo iš kiaušinio ir buvo toks negražus, visi pešė ir juokėsi iš jo. Jį stumdė ir žnaibė ne tik antys, bet ir vištos. „Per didelis!“ – tvirtino visi, o kalakutas, – gimęs pentiniuotas ir dėl to **statęsis paukščių karaliumi**, – išsipūtė, kaip laivas visas bures iškėtęs, pribėgo prie ančiuko, ką sumurmėjo ir iš piktumo kaip vėžys paraudo. Nelaimingas ančiukas nežinojo, kur gyvas dingti. Jam buvo skaudu ir **graudu**, kad jis toks bjaurus ir visi paukščiai iš jo juokiasi.

Statęsis paukščių karaliumi – sakė visiems, kad jis yra paukščių karalius.

Graudu – liūdna.

Dar prasčiau – dar blogiau.

Taip praėjo jam pirmoji diena, bet toliau **dar prasčiau** buvo. Nelaimingąjį ančiuką varė visi nuo savęs. Net seserys ant jo pyko ir nuolat sakė: „Kad bent katinas tave pagautų, tokį bjaurybę!“ Motina taip pat neiškentė kartą nepasakiusi: „Pasitrauktum **kur nors atokiau**!“ Ir antys jį žnaibė, vištos kapojo, mergaitė, kur lesino paukščius, spardė jį kojomis.

Kur nors atokiau – kur nors toliau; ten, kur niekas nemato.

Vis tat dėl to – čia: visi taip elgiasi todėl, kad...

Galų gale ančiukas nebeiškentęs skrido per tvorą. Maži paukšteliai išsigando ir pakilo iš krūmų. „**Vis tat dėl to**, kad aš toks bjaurus“, – tarė sau ančiukas ir užsimerkė, bet nesiliovė bėgti toliau, kol pribėgo didelę balą, kur gyveno

laukinės antys. Čia jis ištupėjo visą naktį; buvo nuliūdęs ir po tos kelionės labai pavargęs.

Ryto metą laukinės antys pakilo ir pastebėjo nematytą svečią.

— Koks čia būtų paukštis? — klausė jos.

Ančiukas linkčiojo į visas puses ir kaip mokėdamas kiekvieną sveikino.

— Neregėtas tavo bjaurumas! — badė jam akis laukinės antys. — Bet mums būtų vis tiek, kad tik neįsigeistum kurios mūsų antelės vesti.

Vargšas! Jis nė galvoti negalvojo apie **pačias**. Jis vieno daikto tenorėjo: kad jam leistų gulėti **melduose** ir gerti balos vandenį.

Taip ištupėjo jis ten dvi dienas. Tuomet atskrido du laukiniai žąsinai; jie buvo dar neseniai išriedėję iš kiaušinio ir todėl labai drąsūs.

— Klausyk, drauge! — tarė jie. — Tu toks bjaurus, jog negali mums kliūti; ar nenorėtum kartais skristi su mumis kur **pasižmonėti**? Čia netolimais yra kita **pelkė**, kur gyvena kelios **grakščios** ir meilios žaselės, visos jos **netekėjusios** ir moka gražiai gagenti. Tu gali ten rasti sau laimę, nors ir nelabai dailus esi.

— „Pykšt! Pokšt!“ — šovė kas tuo tarpu, ir abudu žąsinėliai krito negyvi į meldus; nuo jų kraujo paraudo vanduo. „Pykšt! Pokšt!“ — šovė vėl, ir visas būrys žąsų pakilo iš meldų.

Paskiau dar labiau ėmė šaudyti. Buvo didelė medžioklė. Medžiotojai turėjo **apsiautę** visą balą; kai kurie buvo įlipę net į medžius, išaugusius **pabaly**. Melsvi dūmai kaip koks debesėlis slinko pro didelius medžius

ir nyko toli už balos. Į balą atbėgo medžiotojų šunys: pūkšt, pūkšt! — nendrės ir viksvos linko į visas šalis, o vargšas ančiukas vos gyvas buvo iš baimės. Norėdamas pakišti galvą po sparneliu, jis truputį pasijudino ir išvydo priešais baisiai didelį šunį, jo liežuvis buvo visas išlindęs, ir akys degte degė. Jis prasižiojo ir jau siekė savo baisiais dantimis griebti ančiuką, bet... šlept! šlept! Nubėgo atgal, neliesdamas paukštelio.

Dievui dėkui! — tarė ančiukas ir atsiduso lengviau, — aš toks bjaurus, nė šuo nenori manęs imti.

Ir jis prisigūžęs ištupėjo nendrase visą laiką, kol pro jo ausis švilpė **šratai** ir pykšėjo vienas po kito šūviai.

Pati — čia: žmona.

Meldai — žolės, augančios balų ar ežerų pakraščiuose.

Pasižmonėti — čia: pasižiūrėti, ką veikia kiti, kaip kiti gyvena.

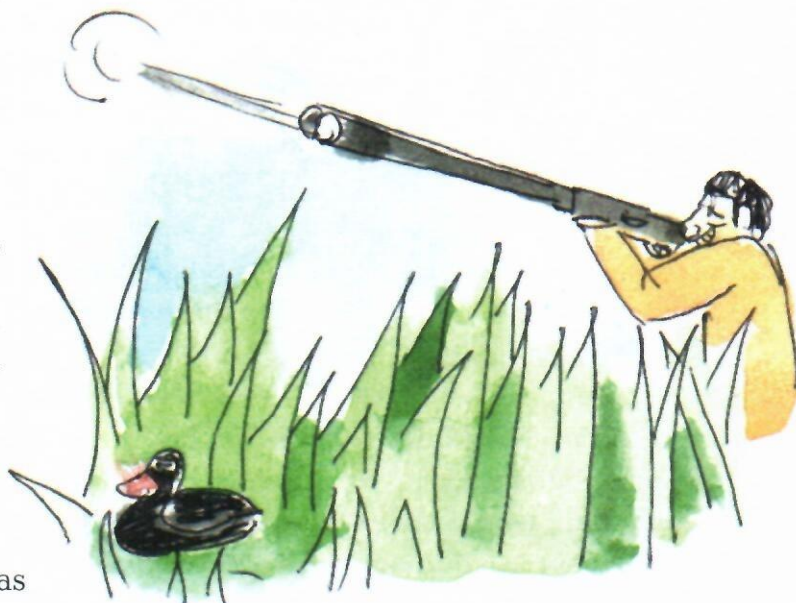
Pelkė — bala.

Grakšti — graži, daili.

Netekėjusi — neturinti vyro.

Apsiautę — apsupę ratu.

Pabalys — vieta prie balos.

Šratas — kulka.

Bėgti kiek kojos neša —
bėgti greitai, bėgti sutelkus
visas jėgas.

Tik vakarop viskas nutilo; bet ančiukas vis dar nedrįso pakilti: palaukė dar kelias valandas, paskui atsargiai apsidairė aplinkui ir leidosi **bėgti kiek kojos nešė**. Tekinas bėgo per laukus ir pievas; staiga pakilo baisi audra, sunku buvo toliau bėgti.

37 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Kaip su didžiuoju ančiuku paukštyne elgėsi paukščiai?
2. Ką vieną kartą ančiukui pasakė motina? Pacituokite.
3. Ar šie motinos žodžiai buvo švelnūs?
4. Ką ančiukas padarė nebeiškentęs patyčių?
5. Kokius laukinius paukščius ančiukas sutiko?
6. Kas netrukus toje baloje prasidėjo? Ar ten likti buvo saugu? Kodėl?

IV dalis

Oras ėjo vis prastyn — oras
vis prastėjo, blogėjo.
**Durys nušoko nuo vieno
kablio**

**Gražiai į viršų riesti kuprą
ir žiežirbas leisti**

Iki nakties pribėgo stovinčią trobelę. Trobelė buvo labai sena, ji pati nežinojo, į kuri šoną virsti, ir dėl to tebestovėjo. Audra taip baisiai siautė, jog ančiukas turėjo pritūpti, kad vėjas nenuneštų. **Oras ėjo vis prastyn** ir prastyn. Galų gale pastebėjo, kad trobelės **durys nušoko nuo vieno kablio** ir persikreipė, pro tarpą galima buvo įlįsti į vidų. Ančiukas taip ir padarė.

Trobelėje gyveno viena senelė, ji turėjo vištytę ir katinuką. Katinuką ji vadino „sūneliu“; tas mokėjo murkti, **gražiai į viršų riesti kuprą ir net žiežirbas leido**; bet tam reikdavo jį paglostyti aukštyn, prieš plaukus. Vištytės būta visai mažos, trumputės kojytės, ir todėl senelė ją vadino „laktuke“; vištytė dėjo gerus kiaušinius, ir senutė mylėjo ją kaip tikrą vaiką.

Rytą svetimąjį ančiuką tuoj pastebėjo: katinėlis sumurksėjo, vištelė sukudaksėjo.

Neįmatyti — blogai, prastai
matyti.

— Kas atsitiko? — paklausė ir apsidairė senutė. Ji **neįmatė**, ir jai pasirodė, kad tas ančiukas buvo kokia pakly-

dusi riebi antis. — Tai bent radinys! — tarė ji. — Dabar man bus ir ančių kiaušinių. Kad tik jis nebūtų antinas! Reik iširti.

Ir senelė ėmė lesinti ančiuką ir laukti kiaušinių, bet tas kaip nededa, taip nededa. Katinas namuose buvo ponas, o vištytė — ponia. Jie kitaip nesakydavo, kaip: „Mes ir visas pasaulis!“ Ančiukas galvojo, kad gali būti ir kitaip manoma, bet vištytė su tuo nesutiko.

— Ar tu gali kiaušinius dėti? — klausė ji.

— Ne.

– Tai geriau **sveikas tylėk!**

O katinas klausė:

– Moki riesti į viršų nugara, murkti ir žiežirbas leisti?

– Ne.

– Tad nėr ko tau kištis, kur išmintingi kalba!

Ančiukas **glūdėjo kertelėje** ir buvo labai nesmagus. Bet tuo tarpu į trobelę įsiveržė srovė lauko oro ir švystelėjo saulutė. Ančiukas baisiai panoro paplaukyti ir neiškentęs pasisakė vištelei.

– Mat dar ką **prasimanys**? – klausė ji.

– Tu nieko neveiki, ir lenda tau į galvą visokie niekai. Dėk kiaušinius arba murk, – tad išrūks tie niekai iš galvos.

– Bet kaip gera plaukyti po vandenį! – sakė ančiukas. – Kaip malonu pasinerti ir jausti, kaip vanduo susilieja viršum galvos!

– Tai bent rado malonumą! – tarė vištaitė. – Ar tau galva atšalo? Štai klausk katinėlio – žiūrėk, koks jis išmintingas, kito tokio aš niekur nesu mačiusi, – paklausk jo, ar mėgsta jis plaukyti ir nardyti vandeny. Apie save jau nekalbu. **Galop** klausk ir senutės, mūsų šeimininkės, – išmintingesnės už ją visame pasauly nerasi, – ir ji tau pasakys, ar jai gera pasinerti ir jausti, kaip vanduo susilieja viršum galvos.

– Jūs nesuprantate manęs! – tarė ančiukas.

– Mes tavęs nesuprantam? Iš kur tu toks atsiradai, kas gali tave suprasti? Gal kartais tau rodosi, kad esi protingesnis už katinuką ir mūsų šeimininkę? Tu čia mums **per daug nesipūsk**, vyruti, ir dėkok **Aukščiausiam** už visas gėrybes, kurias čia radai! Ar tu nepatekai į šiltą trobą, į gerą draugiją, kur yra ko pasimokyti? Bet su tavim nemalonu turėti reikalo. Tikėk, labai trokštu tave atvesti į gerą kelią. Tegu aš tau sakau nemalonių dalykų, bet taip geri draugai tedaro. Verčiau dėk kiaušinius arba mokykis murkti ir žiežirbas leisti!

– Matyti, geriausia bus man iš čia **kraustyti**, – tarė ančiukas.

– Laimingos kelionės! – atsakė vištaitė.

Ir ančiukas pabėgo. Jis plaukė ir nardė vandeny, bet visi paukščiai žiūrėjo į jį su paniekinimu, kad jis toks bjaurus.

Sveikas tylėk –
tu tylėk; tu, ponaiti, tylėk.

Glūdėti kertelėje –
tupėti, būti kampe.

Prasimanyti – čia:
susigalvoti vis naujų dalykų.

Galop – tada, vėliau,
po to.

Per daug nesipūsti –
nesididžiuoti,
nevaidinti proto.

Aukščiausiasis – Dievas.

Kraustyti – keltis gyventi
kitur.

38 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Kokią trobelę naktį surado ančiukas?
2. Kas toje trobelėje gyveno?
3. Ką močiutė pagalvojo, pamačiusi ančiuką?
4. Ar ančiukas galėjo dėti kiaušinius? Kodėl?
5. Ar ančiukas susidraugavo su katinuku ir vištele? Ko jis nemokėjo daryti taip kaip jie?
6. Ar ančiukas liko gyventi močiutės trobelėje?
7. Kaip jūs galvojate, ar vištelė buvo protinga? Ko ji nesuprato?

39 užduotis

Suvidinkite, kaip ir apie ką ančiukas bendravo su močiute, vištele ir katinuku. Veikėjai (4): ANČIUKAS, MOČIUTĖ, VIŠTELĖ, KATINUKAS.

V dalis

Atėjo ruduo. Miške medžių lapai pagelto ir pajuodavo; vėjas pagriebęs kėlė juos aukštyn ir nešiojo po orą. Ėmė šalti. Sniego debesiai apklojo dangų ir kabėjo žemai, o ant tvoros tupėjo varnos ir nuo šalčio krankė: „Kran! kran!“ Vien galvojant apie visa tai, jau šalta darydavosi. Vargšui ančiukui buvo visai nejauku.

Vieną vakarą – tik nusileidus saulei – iš miško išskrido visas būrys didelių gražių paukščių. Tokių gražių ančiukas niekad dar nebuvo matęs. Jie buvo kaip sniegas balti ir turėjo ilgus lieknus kaklus: tai buvo gulbės. Iškėtusios savo ilgus gražius

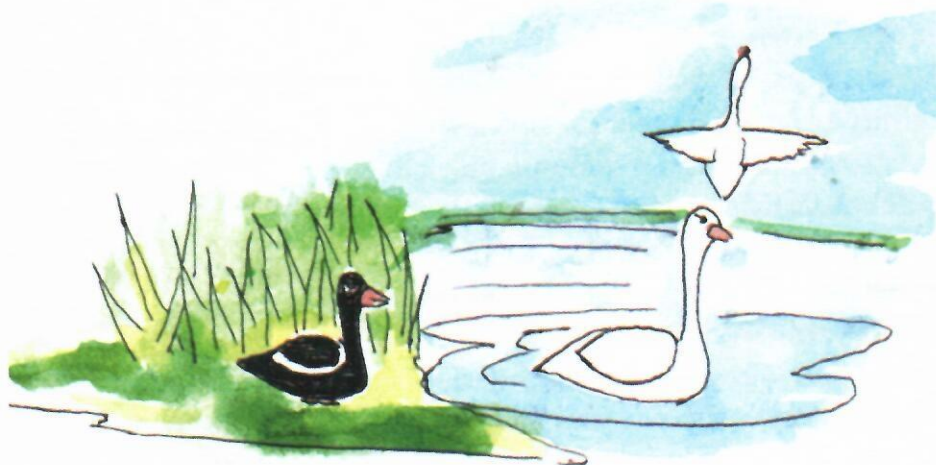
Nušvilpti, nuūžti tolyn –
čia: nuskristi tolyn.

sparnus, jos kažin kaip nuostabiai suriko ir surikusios **nušvilpė, nuūžė tolyn**. Atvykusios iš šaltųjų kraštų, keliavo

jos dabar per mėlynąsias jūras į šiltuosius kraštus. Jos skrido aukštai, ir vargšas ančiukas, žiūrėdamas į jas, jautė kažin kokią nepaprastą jausmą. Jis apsuko vandenį ratą, ištiesė aukštyn į jas savo kaklą ir staiga taip garsiai ir keistai suriko, net pats išsimiršti tų puikiųjų, lai-

mingųjų paukščių ir, išnykus jiems iš akių, pasinėrė į patį dugną, vėl išnėrė ir išnėręs **ilgai negalėjo** sujaudintas **atsikvošėti**. Jis nežinojo, kokie tie paukščiai, nežinojo, kur jie skrenda, bet taip jam patiko, kaip niekas kitas pasaulyje. Nė kiek jiems nepavydėjo; ir ar galėjo jam bent į galvą

Ilgai negalėti atsikvošėti
– ilgai negalėti atsigauti, suprasti, kas atsitiko.

ateiti, kad ir jis būtų toks pat gražus! Nelaimingas, bjaurus ančiukas būtų jau baisiai **smagus**, kad bent antys jo nevarytų iš savo tarpo.

O žiema baisiai šalta buvo! Kad vanduo neužšaltų, ančiukas turėjo beveik be poilsio plaukyti; bet po kiekvienos nakties plotas, kur jis plaukiojo, ėjo mažyn ir mažyn. Tada taip kietai šalo, net ledas traškėjo; ančiukui reikėjo **be atvangos** kojytėmis dirbti, kad eketė visai neužsitrauktų. Galų gale visai pailso, išsitiesė ir **išalo į ledą**.

Ryto metą į tą vietą atėjo **žemdirbys**. Pastebėjęs ančiuką, jis pramušė su savo **klumpėmis** ledą, ištraukė jį ir parnešė namo **pačiai**. Ten ančiukas vėl atsigavo.

Vaikai norėjo su juo **pasiausti**; ančiukas išsigando, bijojo, kad nepadarytų jam ko pikto, ir stačiai šoko į pieno puodynę. Pienas tykstelėjo į visas puses, šeimininkė tik rankas susiėmė, o ančiukas iš tos baimės šoko į indą su grietine, paskui į statinę miltų ir iš ten išsiritė toks bailsus, net pats į save nepanašus! Koks **klyksmas pakilo** tada troboje! Šeimininkė su **pagaikščiu** vijosi vainodama ančiuką; vaikai rėkdami ir šaukdami bėgiojo paskui jį, versdami vienas kitą.

Smagus — linksmas.

Be atvangos — nesustojant.

Išalti į ledą — likti lede.

Žemdirbys — žmogus, kuris įdirba žemę, ūkininkas.

Klumpės — mediniai batai.

Pati — žmona.

Pasiausti — pažaisti.

Klyksmas pakilo — prasidėjo didelis triukšmas, visi šaukė, rėkė.

Pagaikštis — lazda krosniai maišyti, žarsteklis.

Laimė dar, kad durys buvo atdaros: ančiukas spruko pro jas ir parvirto į neseniai pasnigtą sniegą. Buvo privargęs, nebegalėjo nė iš vietos pasikelti.

40 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Koks metų laikas prasidėjo pasibaigus vasarai?
2. Ar ančiukas turėjo namus, pastogę?
3. Kaip jis gyveno dabar — vienišas ar su draugais?
4. Kokius paukščius vieną vakarą pamatė ančiukas?
5. Kodėl šie paukščiai jam paliko išpūdį?
6. Kur ančiukas išalo?
7. Kas ančiuką rado ir parsinešė namo?

41 užduotis

Papasakokite, kaip ančiukui sekėsi žemdirbio namuose. Po to šį nuotykį aprašykite.

1. Žemdirbys parsinešė ančiuką .....
2. Vaikai norėjo .....
3. Bet ančiukas (ko? .....) bijojo ir išoko į .....
4. Iš pieno indo ančiukas išoko į ..... indą.
5. Iš indo su grietine jis puolė į ..... statinę.
6. Tada ančiukas išspruko pro ..... į .....

VI dalis

Sunku būtų papasakoti visas tas nelaimes ir vargus, kuriuos teko iškentėti nelaimin-gajam ančiukui per visą tą žiauriąją žiemą. Kai saulė vėl ėmė šildyti žemę, jis buvo jau baloje, tarp meldų. Giedojo vievesėliai; vėl buvo grįžęs pavasaris.

Nušvilpti tolyn — čia:
nuskristi tolyn.

Staiga ančiukas pajuto, kad jo sparnai labai sustiprėjo, suplasnojo jais ir **nušvilpė tolyn**. Atsidūrė dideliame sode, kur žydėjo obelys ir kvepėjo alyvos, palenkusios savo žalias šakeles į vingrųjų upelį. Čia buvo taip gražu, taip kvepėjo pavasariu! Ir štai iš tankių medžių pasirodė trys puikios, baltos gulbės; jos mosavo sparnais ir gražiausiai plaukė vandeniu. Ančiukas pažino tuos nuostabius paukščius, ir jam kažin ko labai pailgo.

Užmušti — nužudyti.

— Skrisiu aš pas juos, pas tuos paukščių karalius. Jie mane **užmuš**, kad aš toks bjaurus išdrįsau prie jų artintis. Bet tegu muša! Verčiau tegu jie mane užmuša, nekaip kentėti čia ančių žnaibymą, vištų kapojimą, **paukštininkės** stumdymus ir visus žiemos vargus.

Paukštininkė — moteris, kuri prižiūri paukščius.

Nusukti į gulbes — čia:
pradėti plaukti, artėti prie gulbių.

Ir jis virto į vandenį ir **nusuko** tiesiog į puikiasias **gulbes**; tos jį pastebėjo, suplasnojo sparnais ir šoko plaukti priešais.

Laukti galo — laukti mirties.

— Muškit mane! — tarė vargšas ir, palenkęs galvą į vandenį, **laukė galo**.

Bet ką jis pamatė skaidriam vandeny? Savo paties paveikslą, tik nebe pilko bjauraus paukščio, bet baltos gražios gulbės.

Ne bėda gimti ančių tarpe, kad tik būtum iš gulbės kiaušinio.

Po tiek vargų jis dabar dar geriau galėjo jausti ir pažinti savo netikėtą laimę ir visą tą gautą garbę. Didelės gulbės plaukė aplink jį ir mylavo savo snapais.

Tuo kartu į sodą atėjo keli vaikai; jie ėmė mėtyti į vandenį duoną ir grūdus, o jauniausias sušuko:

— Štai nauja gulbė!

— Tikrai, atskrido nauja gulbė! — džiaugėsi kiti ir plojo delnais, šokinėdami iš džiaugsmo; paskui nubėgo pas tėvą ir motiną, vėl sugrįžo, atsinešė duonos ir **ragaišio**, vėl mėtė į vandenį, sakydami:

— Naujoji, — gražesnė už visas! Tokia jauna ir tokia graži! — Ir senės gulbės nulenkė prieš ją savo galvas.

Ji baisiai susigėdo ir paslėpė galvą po sparnu. Ji pati nežinojo, ką daryti. Ji galvojo, kaip ją pirma stumdė ir kiekvienas juokėsi, o dabar visi sako, kad ji gražiausia iš visų gražiausiųjų paukščių. Net alyvos lenkė jai savo šakeles, o saulė švietė taip šiltai, taip skaisčiai. Tada ji suplasnojo sparnais, ištiesė savo lieknąjį kaklą ir džiaugsmingai sušuko:

— Tikrai, tokios laimės, būdama bjauriu ančiuku, anais laikais aš nė sapnuoti nesapnavau!

Ragaišis — pyragas.

42 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Kas gi iš tikrųjų buvo bjaurusis ančiukas?
2. Ką jis vieną pavasario rytą pamatė vandens atspindyje?
3. Ar ančiukas save pažino?
4. Kaip su juo elgėsi kitos gulbės?
5. Ką apie naująją gulbę kalbėjo vaikai? Pacituokite.
6. Ar tikėjotės tokios pasakos pabaigos?
7. Ar ši pasaka jums patiko? Kodėl?
8. Kaip galvojate, kas svarbiau — turėti gražią išvaizdą ar turėti gerą širdį?

43 užduotis

Trumpai aprašykite, koks ančiukas buvo ir kuo jis pavirto.

Bjaurusis ančiukas gimė tarp (kokių paukščių?.....) ir kurį laiką su jomis (ką veikė?.....) paukštyne. Tačiau visi paukščiai iš jo (ką darė?.....).

Po to ančiukui teko patirti dar daug (ko?.....) dėl savo (kokios?.....) išvaizdos. Bet vieną pavasarį jis pažvelgė į (ką?.....) ir pamatė savo (ką?.....) vandenyje. Jis buvo ne (koks?.....), bet (koks?.....) paukštis. (Koks?.....) ančiukas virto (kokia?.....) (kuo?.....).

44 užduotis

Pagalvokite ir atsakykite į klausimus.

- Kaip galvojate — šią pasaką sugalvojo žmonės (ji iš tautosakos rinkinių) ar vienas žmogus? Aptarkite su mokytoja (-u).
- Kas šią pasaką parašė? Kas jos autorius?

- **Literatūrinė pasaka** skiriasi nuo paprastų pasakų tuo, kad ji turi konkretų autorių.
- **Autorius** — tai žmogus, kuris parašo, sukuria kūrinį. Pavyzdžiui, pasakos „Bjaurusis ančiukas“ autorius yra Hansas Kristianas Andersen.

Juozas Erlickas — šiuolaikinis lietuvių rašytojas. Gimė 1953 m. kovo 3 d. Svirikaičiuose, Akmenės rajone. Rašo knygas ir suaugusiems, ir vaikams.

Aklas berniukas

Nupirk man spalvotų pieštukų —
Aš piešiu spalvotus namus,
Spalvotą seselę, spalvotą broliuką,
Septynis spalvotus kiemus.

Lauko arimas

Vieškelis — kelias.

Burė

Paklydusi burė — burė,
nerandanti kelio.

Lobių sala — sala, kurioje
paslėpti dideli turtai, lobiai.

Nupiešiu sau ežerą ramų,
Žalią girią ir **lauko arimą**...
Vieškeliu grįžtančią mamą
Ir — prie vieškelio — beržo ošimą.

Nupiešiu aš tolimą jūrą,
Skrydį žuvėdros nupiešiu.
Ir jūroj **paklydusią burę**,
Kur **lobių salos** tebeieško...

Spalvotai nupiešiu aš juodą
Pasaulį ir šimtą kelių...
Aš viską nupiešiu spalvotai,
Ko pamatyt negaliu.

45 užduotis

Aptarkite eilėraščių.

1. Apie ką šis eilėraštis?
2. Ko berniukas nemato?
3. Kaip jis nori piešti pasaulį? Kur berniukas mato pasaulį spalvotą – realybėje ar savo vaizduotėje?
4. Kokius dalykus berniukas nori nupiešti? Išvardinkite.
5. Kokia šio eilėraščio nuotaika?

Hansas Kristianas Andersen

Mergaitė su degtukais

I dalis

Spigino tiesiog nepakenčiamas šaltis. **Snyguriavo**, jau temo. Buvo paskutinis metų vakaras – **Naujųjų metų išvakarės**. Tokiame **speige** tamsia gatve tipeno varguolė mergaitė, **vienplaukė**, basom kojėlėm.

*Ilustracijos
Kęstučio Kasparavičiaus*

Po teisybei, išeidama iš namų dar buvo įsispyrusi į **kurpes**, tik kiek jos tegelbėjo!.. Jos smukčiojo nuo kojų, paskutinįsyk jomis avėjo mergaitės motina, štai kokių didelių jų būta... Mergaitė jas pametė, kai skubėjo perbėgti gatvę, kad nepapultų po **karietų** ratais – tos **dardėjo** pro šalį lyg pašėlusios. Vienos korpės nė nerado, o kitą nusičiupo berniūkštis.

Todėl dabar mergaitė ėjo basomis pėdutėmis, jos iš šalčio net **suskirdo**, pamėlo. Senoje prijuostėje nešėsi krūvelę **degtukų**, o vieną **ryšelį** spaudė rankoj. Tądien visą dieną niekas iš jos nieko nenupirko, nedavė nė skatiko. Vargšėlė visa sužvarbusi ir alkana **slinko gatvėmis** be galo nuliūdusi.

Snaigės krito į jos ilgus šviesius plaukus, jie dailiomis garbanėlėmis vijosi apie kaklą, bet nedžiugino jos šis papuošalas.

Iš visų langų liejosi šviesa, visa gatvė buvo taip gardžiai pakvipusi kepama žąsiena!.. Juk buvo Naujųjų metų vakaras – taip, tik apie tai mergaitė ir tegalvojo.

Spiginti – čia: labai pašalti žiemą.

Snyguriuoti – pamažu, lėtai snigti.

Naujųjų metų išvakarės – vakaras prieš Naujųjų metų.

Speigas – šaltis.

Tipenti – lėtai, pamažu eiti.

Vienplaukė – be kepurės.

Kurpės – batai.

Karieta – prabangus ponų vežimas.

Dardėti – važiuoti.

Dardėjo lyg pašėlusios – važiavo ir važiavo.

Pėdutės suskirdo

Degtukų ryšelis – krūvelė, saujelė surištų degtukų.

Slinkti gatvėmis – eiti gatvėmis.

Nė skatiko negavo – negavo nė vieno pinigėlio.

Apmirti – būti kaip negyvam, čia: rankos nebejudėjo, buvo labai sušalę.

Mergaitė pritūpė ir susigūžė į kamuoliuką kertelėje tarp dviejų namų – vienas jų buvo kiek labiau išsikišęs į gatvę. Kojeles parietė po savim, bet taip tik dar labiau šalo. Namų net nedrįso eiti, nes nepardavė nė vieno degtuko, **nė skatiko negavo**, ir tėvas už tai ją muš.

Nuo šalčio rankutės visai **apmirė**. Ak, kaip būtų gera uždegti bent vieną degtuką! Jei tik drįstų ištraukti degtuką iš ryšelio, brūkštelt į sieną – kaipmat sušiltų piršteliūs.

46 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Kas parašė šią pasaką? Kokią dar vieną šio rašytojo pasaką jau skaitėte?
2. Koks aprašytas metų laikas?
3. Kokios šventės išvakarės čia aprašytos?
4. Kaip apsivilkusi ir kuo apsiavusi buvo mergaitė?
5. Ar mergaitė turėjo namus ir gerą šeimą? Kodėl taip galvojate?
6. Kokį ryšelį turėjo mergaitė? Kaip ji galėjo pasišildyti?

II dalis

Čirkšt – čia: uždegti degtuką.

Rodytis – atrodyti.

Kaitriai žioravo – karštai švietė, šildė.

Palaima – malonumas.

Mergaitė paėmė degtuką – **čirkšt!** pašoko suspragsėjo liepsnelė, smagiai suliepsnojo! Degtukas degė šilta skaisčia ugnele – tarsį nedidukę žvakelė, kai mergaitė pridengė jį delnu. Kokia nepaprasta šviesa!

Mergaitei **rodės**, lyg būtų atsidūrusi priešais didelę geležinę krosnį. Ugnis taip **kaitriai žioravo**, tikra **palaima!**.. Ak, bet kas gi čia? Vos spėjo mažylė ištiesti basas kojeles, kad ir jos

kiek sušiltų, — tuoj liepsnelė užgeso. Krosnis dingo... Mergaitė liko sėdėti su nudegusiu degtuku galiuku rankoje...

Ji užžiebė dar vieną degtuką — šis liepsnojo, švietė, o kur šviesa krito ant sienos, ši darės permatoma tarsi plo-
niausias audinys. Mergaitė žvelgė tiesiai į kambario vidų,
ten ant stalo, užkloto akinamai balta staltiese, spindėjo
puikaus **porceliano** indai ir
garavo gardžiausia žąsis,
kimšta slyvomis ir obuoliais!
O kas nuostabiausia, žąsis iš-
šoko iš dubens, **pliumptelėjo**
ant grindų su nugaroje sty-
rančia šakute ir peiliu ir kry-
puodama atkepėstavo ligi pat
vargšės mergaitės!

Bet tą akimirką degtukas
užgeso, prieš akis liko tik sto-
ra šalto mūro siena.

Mergaitė ir vėl uždegė
degtuką. Dabar atsidūrė po
nuostabia Kalėdų egle. Ši bu-
vo net **išlakesnė** ir daugiau **iš-**

dabinta nei toji, kurią per praėjusias Kalėdas, žvilgtelėjusi
pro durų stiklą, matė turtingo pirklio namuose. Jos žalias
šakas puosė tūkstančiai žvakučių.

Mažylė ištiesė rankas priešais save... Degtukas užgeso.
Ta **aibė žvakučių** ėmė kilti, vis aukštyn ir aukštyn, mergai-
tė **regėjo**, kaip jos virsta skaisčiausiom žvaigždėm, viena jų
nukrito, padangėje nubrėžusi ilgą ugnies taką.

— Štai kažkas numirė, — sukuždėjo mergaitė. Seno-
ji močiutė — ji vienintelė buvo mergaitei gera, bet
dabar ji jau mirusi — taip jai pasakojo: jei nukrito
žvaigždė, žinok, kažkieno siela iškeliavo pas Dievulį.

Ji brūkštelėjo į sienos mūrą dar vieną degtuką, lieps-
nelė paskleidė šviesos ratą, ir toje šviesoje ji išvydo
močiutės veidą, tokį šviesų, spinduliuojantį švelnumu
ir gerumu.

— Močiute! — pašaukė mažylė. — Ak, pasiimk ma-
ne su savimi! Žinau, kai tik degtukas užges, tavęs ne-
beregėsiu. Išnyksi kaip ir **žioruojanti krosnis**, gardus
žąsies kepsnys ir ta aukšta puiki Kalėdų eglė!..

Ir ji paskubom brūkštelėjo visą degtukų ryšėlį —
taip troško, kad močiutė jos nepaliktų. Degtukai su-
liepsnojo skaisčiai skaisčiai, pasidarė šviesiau nei gied-
riausią dieną. Dar niekad nebuvo regėjusi močiutės

Porcelianas — brangus
stiklas.

Pliumptelėti ant grindų —
nukristi ant grindų.

Išlakesnė — dailesnė,
gražesnė,
tiesesnė.

Išdabinta — išpuošta.

Aibė žvakučių — daug
žvakučių.

Regėti — matyti.

Žioruojanti krosnis —
deganti, dar karšta krosnis.

tokios gražios, tokios didelės. Ji kilstelėjo mažylę, paėmė ant rankų, ir jiedvi ėmė kilti vis aukštyr ir aukštyr, gaubiamos spindesio ir džiaugsmo.

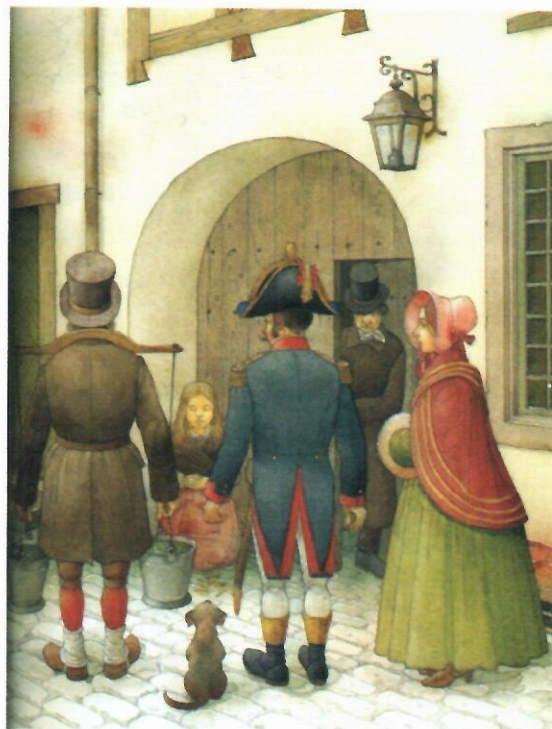
Nebeliko šalčio, nebeliko alkio nei baimės – jos jau buvo pas Viešpatį!

Žvarbi – šalta.

Atsišliejusi sienos –
atsirėmusi į sieną, sėdėdama
prie sienos.

Rytas brėško – rytas aušo,
rytas prasidėjo.

Žvarbią rytmečio
valandą kertelėje
tarp dviejų namų,
atsišliejusi sienos,
klūpojo mergaitė,
raudonais skruos-
tais, su šypsena lū-
pose. Ji buvo miru-
si, negyvai sušalo
paskutinį senųjų
metų vakarą.

Naujųjų metų **rytas brėško** virš mažyčio kūnelio, rankoje ji gniaužė veik visai sudegusių degtukų ryšelį. Ji norėjo sušilti! – kalbėjo žmonės. Tik nė vienas nežinojo, kokį grožį ji regėjo, kokios šviesos gaubiama ji drauge su senąja močiute paliko Naujųjų metų džiugesį!

47 užduotis

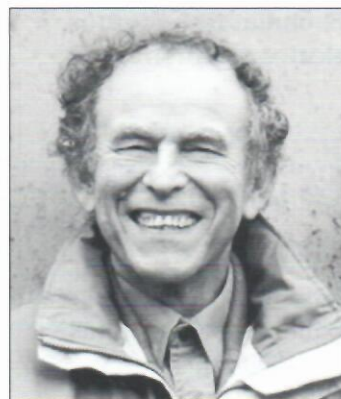
Atsakykite į klausimus.

1. Ar tas vienas degtukas sušildė mergaitę?
2. Kokius vaizdus mergaitė pradėjo regėti? Išvardinkite, ką ji matė.
3. Ar šie vaizdai buvo tikri?
4. Su kuo mergaitė norėjo iškelti?
5. Ar mergaitės močiutė buvo dar gyva, ar jau mirusi? Kodėl taip galvojate?
6. Ką Naujųjų metų rytą praeiviai pamatė gatvėje?
7. Kas atsitiko mergaitei?
8. Kaip galvojate, kodėl mergaitė mirė?
9. Kokia šios pasakos pabaiga? Kokia nuotaika apėmė, kai perskaitėte šią pasaką?

48 užduotis

Išsirinkite vieną jums labiausiai patikusią šios pasakos iliustraciją, papasakokite, ką joje matote ir kodėl ji jums patinka. Tada iliustraciją aprašykite.

Kazys Saja – lietuvių rašytojas. Gimė 1932 m. birželio 27 d. Pasvalio rajone. Mokėsi Klaipėdoje, Vilniuje. K. Sajos kūryba pradėta publikuoti 1954 m.

Mano pusbrolis Laimonas

- Tai taip ir gulėsi visą dieną ant pilvo?
- Atsiversčiau ant nugaros, bet vėl sakysi, kad aš **pilvotas**.
- Tu daugiau judėk ir mažiau valgyk, tada nebūsi storas.
- Aš valgyti mėgstu, o tavo pamokslų negaliu pakęsti. Nuo jų dar labiau norisi valgyti.
- Gerai. Sakyk, ką tu dar mėgsti. Jei nenori žaisti, tai nors pakalbėtum.
- Miegoti mėgstu, ledus mėgstu...
- Ledai irgi valgis. Sakyk, ko dar nesakei. Toks bus mūsų žaidimas. Aš klausinėsiu tavęs, paskui tu – manęs. Gerai?
- Ką aš dar mėgstu? Televizorių, filmus, kur daug nuotykių... Kramtomą gumą, saldinius...
- Mėgsti skaniai valgyti. Jau sakei, nebekartok. Už kartojimą gausi **sprigtą į kaklą**.
- Guma, joks valgis. Jos negalima nuryti. Pats gausi, jeigu kabinėsi!
- Ką dar mėgsti ir ko nemėgsti?
- Mėgstu viską, kas yra skanu, kas įdomu... Mėgstu ką nors turėti... Sportinį dviratį, **riedučius**, kasetinį **magą**...
- Turi dviratį, bet nevažinėji... Kodėl riedučių niekad neatsineši?
- Todėl, kad kiti tuoj prašo.
- O kodėl tu, Laimi, toks **šykštus**, ką? Tu – kaip šuo ant šieno: nei pats ėdi, nei kitam duodi.
- Aš jau atsakiau į tavo klausimus. Dabar tu atsakyk.
- Klausk.
- O kas tau labiausiai patinka?
- Man daug kas patinka. Fotografuoti, keliauti, skaityti knygas, kurti eilėraščius, važiuoti į cirką...
- Tu labai mėgsti girtis ir mane mokyti. Geriau sakyk, ko tu nemėgsti?
- Nuobodžiauti nemėgstu. **Verksnių** nemėgstu. Tinginių, pavyduolių, skundikų... Savęs nemėgstu, kam pykstu

Pilvotas – tas, kuris turi didelį pilvą.
Sprigtas į kaklą

Riedučiai

Magas – magnetofonas, į kurį įdedama kasetė ir klausomasi muzikos.

Šykštus – tas, kuris nenori dalintis su kitais, viską nori turėti vienas.

Verksnys – tas, kuris nuolat verkia arba skundžiasi gyvenimu.

Šachmatai – figūros, skirtos žaidimui.

Pakutenti – švelniai pirštais paliesti pėdas ar kitas jautrias kūno vietas; žmogus, kurį kutena, dažniausiai juokiasi.
Nupaveiksluoti – nufotografuoti.

dėl niekų, kad **šachmatais** žaisti neišmokstu, kad aritmetika nesiseka...

– Ir manęs nemėgsti, – pridūrė Laimonas. – Sakysi, ne?

– Ne tavęs, o tavo tinginio, – atsakiau. O aš nemėgstu, kai tu mane mokai. Tavo mama – mokytoja, ir tu būsi toks...

– Aš labai norėčiau juokinti. Kaip ir mano tėtis.

– Na tai prajuokink, prajuokink mane. Pamėgink.

– Kad tu net juoktis tingi. Nori – aš tave **pakutensiu**?

– Eik sau! Nenoriu. Prajuokink be kutenimo.

– Gerai. Prajuokinsiu. Bet ne dabar. **Nupaveiksluosiu**, pamatysi, koks tu atrodei, ir pats iš savęs pasijuoksi.

Taip ir padariau. Bet Laimis, pamatęs nuotrauką, net nešyptelėjo. Tik dar labiau susiraukė ir pasakė:

– O tu neturi nei tokių gražių marškinių, nei sportinių batų.

49 užduotis

Aptarkite ir aprašykite, kuo skiriasi šie du veikėjai. Užpildykite lentelę.

Klausimai	Laimonas	Laimono pusbrolis
Koks yra šis berniukas? Aprašykite išvaizdą.		
Išvardinkite, ką šis berniukas labiausiai mėgsta?		
Išvardinkite, ko jis labiausiai nemėgsta?		
Ar moka bendrauti? Kodėl?		

Alma Karosaitė

Kam liga, kam sveikata

Kai storai prisninga žiemą,
Milda bėga žaist į kiemą.

O Matilda lovon lipa.
Bijo **susigauti gripą**.

Milda čiuožia, lipdo senį
Ir miške aplanko genį.

O Matildai jokio noro
Kvėptelėti gryno oro...

Milda džiaugias, **žandus** trina.
O Matilda **aspiriną**

Geria sausio vidury.
Mat susirgo kambary.

Susigauti gripą — susirgti gripu.

Žandai

Aspirinas — vaistai,
vartojami, kai žmogui
pakyla aukšta temperatūra.

50 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Apie kokias dvi mergaites yra šis eilėraštis?
2. Ką veikia Milda?
3. Ką veikia Matilda?
4. Kur Matilda persišaldė? Kodėl?
5. Kokį šiame skyriuje sutiktą veikėją jums primena Matilda?

51 užduotis

Lentoje surašykite visus šio skyriaus kūrinių pavadinimus eilės tvarka. Tuomet kiekvienas įvertinkite šiuos kūrinius balais (10 balų ribose) remdamiesi tuo, ar kūrinys jums patiko, ar nelabai patiko. Jei kūrinys labai patiko, skirkite jam 10 arba 9 balus, jei tiesiog patiko — 8 arba 7 balus, jei nelabai patiko — 7 arba 6 balus ir t.t. Tuomet susumuokite balus ir atskirai išrašykite tuos 3 kūrinius, kurie visai klasei patiko labiausiai (1, 2 ir 3 vieta). Prisiminkite pagrindinius šių kūrinių veikėjus, kartu su mokytoja (-u) aptarkite, kodėl šie kūriniai buvo įdomūs, kuo jus sužavėjo.

Nutikimai

Na štai, jūs jau perskaitėte nemažai tekstų. Tikiuosi, jie jums nepabodo. Šiame skyriuje (turiu jus pradžiuginti), rasite labai linksmų kūrinėlių, kurie pasakos apie tokius pat padaužas, kokie esate ir jūs. Nutikimai, kurie čia aprašyti, bus ir juokingi, ir graudūs, tačiau nebus kada nuobodžiauti — kelionė po literatūros pasaulį tęsiasi...

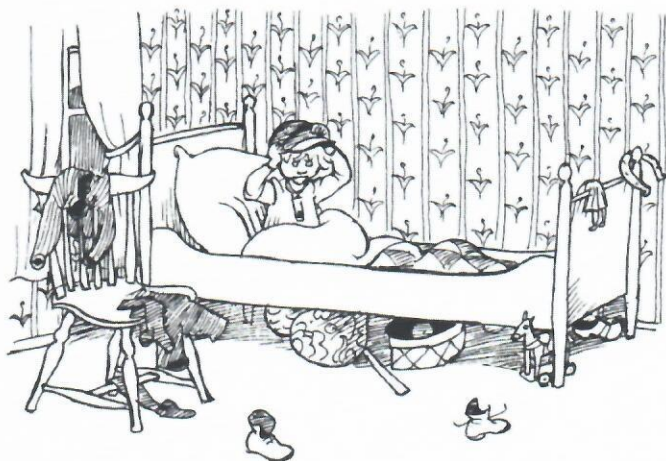
Knygiukas, kuris toliau keliauja su jumis...

Astrida Lindgren

Emilis iš Lionebergos

I dalis

Emilis iš Lionebergos — taip vadinosi berniukas, kuris gyveno Lionebergoje. Jis buvo išdykęs, neklaužada vaikas, ne toks geras kaip tu. Nors atrodė meilutis, iš tikrųjų. Kai nerėkdavo. Jis buvo žydrų apvalainų akių, papurusiais raudonais žandukais, o plaukai šviesūs, garbanoti. Pažiūrėti visai dailus, taigi galėjai pagalvoti, kad jis lyg angelėlis. Bet taip tik atrodė. Jis buvo penkerių metų ir stiprus kaip jautis. Kai Emilis imdavo ieškoti savo kepurės, nesakydavo kaip tu „Kur mano kepurė?“, o klausdavo „Kur mano kepuršė“? O toji jo kepuršė buvo su juodu snapeliu ir mėlynu bumbulu viršuje, visai bjauri. Emilis labai mylėjo kepurėlę ir, eidamas vakare gulti, sakydavo: „Kur mano kepuršė?“ Mamai nepatiko, kad jis eina gulti su kepure, norėdavo padėti ją ant lentynos, bet tada Emilis imdavo taip rėkti, kad visas Lionebergos kaimas girdėdavo: „Aš noriu savo kepuršės!“

Gyveno Emilis Lionebergos kaime su savo tėčiu Antonu Svensonu, su savo mama Alma Svenson ir su savo sesyte Ida. Jie dar turėjo berną Alfredą ir mergą Liną. Mat tais laikais, kai Emilis buvo mažas, visur kur Lionebergoje buvo pilna ir bernų, ir mergų. Bernai arė, žiūrėjo arklius ir jaučius, vežė šieną, o mergos melžė karves, plovė indus, šveitė grindis ir dainavo dainas mažiems vaikams.

Ramu ir jauku būtų buvę Kathultoje, jei ne Emilis.

— **Aibes** visokių **išdaigų** jis prikrečia, tas vaikas, — kalbėjo Lina. — Ir jei ne pats ką padaro, tai jam kas nors atsitinka. Dar niekad nemačiau tokio bernioko.

Bet Emilio mama tuoj imdavo jį ginti.

— Nieko baisaus tas Emilis nedaro, — kalbėjo ji. — Šiandien tik sykį įgnybo Idai ir paliejo grietinėlę, štai ir viskas... Teisybė, dar **vaikė** katę aplink vištidę, taigi! O šiaip, **man regis**, jis jau rimsta, eina gryn.

Ir nebuvo Emilis piktas, šito nepasakysi. Labai mylėjo jis ir Idą, ir katę. Bet Idai turėjo gnybtelėti, kitaip nebūtų gavęs iš jos sumuštinio su sirupu, o katę irgi vaikėsi draugiškai, jam knietėjo pažiūrėti, ar mokės taip greitai bėgti kaip katė. Tik katė, aišku, to nesuprato.

Visa tai atsitiko kovo septintą, kai Emilis buvo toks geras ir tik sykį įgnybo Idai, paliejo grietinėlę ir vaikėsi katę. Bet paklausyk apie kitas Emilio gyvenimo dienas, kai ne tokie dalykai dėjosi, mat Emilis arba pats kokią išdaigą iškrėsdavo, kaip sakė Lina, arba jam kas nors atsitikdavo. Ir pradėkime štai nuo šitos:

*Antradienis, gegužės dvidešimt antra, kai Emilis įkišo galvą į **sriubos vazą***

Tą dieną pietums buvo mėsishka sriuba. Lina supylė ją į gėlėtą vazą, ir visi susėdę virtuvėje prie stalo **srėbė**, ypač Emilis. Jis labai mėgo sriubą, ir buvo girdėti, kaip valgo.

Visi valgė kiek kam tilpo, ir galiausiai vaza buvo tuščia. Vos **menkas lašelis** liko dugne. Emilis ir panoro išlaižyti tą paskutinį lašelį, o pasiekti jį galėjo tik įkišęs galvą į vazą. Emilis taip ir padarė, ir visi girdėjo, kaip jis siurbčioja. O kai panoro ištraukti galvą, tik pamanykit, nieko neišeina. Vaza nė krust. Emilis išsigando, pašoko nuo stalo ir stovi su vaza ant galvos lyg su koku puodu. Vaza buvo užsmukusi ant abiejų akių ir ausų. Emilis plėšė ją rėkdamas. Lina irgi išsigando.

— Mūsų gražioji vaza, — pasakė ji. — Mūsų gražioji vaza, į ką dabar pilsim sriubą?

Tuo tarpu Emilio mama rūpinosi labiau Emiliu.

— Vai tu varge, kaip mes dabar ištrauksim vaiką? Reikia paimti **žarsteklį** ir sudaužyti vazą!

— Ar tu pakvaišai, — tarė Emilio tėtis. — Ji juk **kaštavo** keturias **kronas**.

— Gal aš pamėginsiu, — pasakė Alfredas, jis buvo stambus ir tvirtas bernas. Alfredas įsitvėrė abiem rankom už vazos ąselių ir staigiai kilstelėjo aukšty, bet kas iš to? Emilis irgi pakilo sykiu. Mat ne juokais įsitrigęs. O dabar pakibęs ore tabalavo kojomis, norėdamas greičiau ištrūkti.

— Nereikia, leisk mane žemėn... nereikia, ar girdi, — šaukė jis. Ir Alfredas paleido.

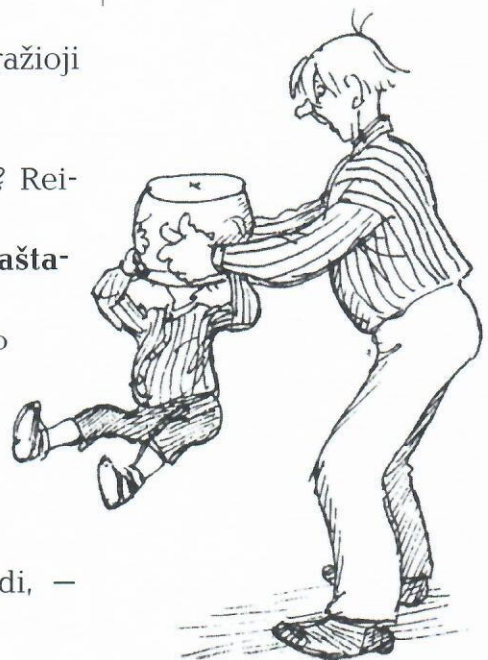
Aibės išdaigų — labai daug įvairiausių išdaigų, pokštų.

Vaikyti — gaudyti.
Man regis — man atrodo.

Sriubos vaza — vaza, į kurią pilama sriuba.
Srėbti — valgyti sriubą.

Menkas lašelis — mažytis lašelis.
Žarsteklis — lazda krosniai maišyti, pagaikštis.

Kaštuoti — kainuoti.
Kronos — Švedijos pinigai.

52 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Koks gi buvo Emilis?
2. Kokį daiktą ypač mėgo Emilis?
3. Su kuo ir kur berniukas gyveno?
4. Ką jis nuolat iškrėsdavo?
5. Kas atsitiko gegužės 22 dieną?
6. Kaip Emilis įkišo galvą į sriubos vazą? Papasakokite.
7. Ar namiškiai padėjo Emiliui išsivaduoti iš sriubos vazos? Kodėl?

II dalis

Dabar jau visi nusiminė. Stovėjo virtuvėje aplink Emilį ir svarstė — tėtis Antonas, mama Alma, mažoji Ida, Alfredas ir Lina. Niekas **neišmanė**, kaip ištraukit Emilį iš sriubos vazos.

Neišmanyti — nežinoti.

Sunktis, srūti — tekėti.

— Žiūrėkit, Emilis verkia, — pasakė mažoji Ida, rodydama pirštu į dvi dideles ašaras, kurios **sunkėsi** per vazos kraštą ir pamažu **sruvo** Emilio skruostu.

— Ko man verkti, — pasakė Emilis. — Čia sriuba varva. Emilio mama baisiai gailėjosi savo vaikelio. Ji vėl norėjo čiupti žarsteklį ir sudaužyti vazą, bet tėtis pasakė:

Verčiau — geriau.

— Nieku gyvu! Vaza kaštavo keturias kronas. **Verčiau** važiuosim pas daktarą į Marianelundą. Jis tikrai nuims. Ir užteks kokių trijų kronų, taigi vieną būsim uždirbę.

Pelnyti — gauti, užsidirbti.

Emilio mamai toks sumanymas irgi patiko. Juk ne kasdien pasiseka **pelnyti** kroną. O kiek visko gali nusipirkti už ją, pavyzdžiui, ką nors Idai, kuri turės pasilikti namie, kol Emilis važinės į miestelį.

Apkuopti — sutvarkyti, nuprausti.

Ir visi suskato ruoštis. Reikėjo **apkuopti** Emilį, nuprausti ir aprengti gražesniais drabužėliais. Sušukuoti, aišku, neįmanoma, o ir ausų **išmazgoti**, nors tikrai būtų ne pro šalį. Tiesa, mama pamėgino užkišti pirštą už vazos krašto ir **išgramdyti** Emiliui ausis, bet vos nesibaigė liūdnei, nes ir jis įstrigo vazoje. Bet Emilio mama **smarkiai trūktelėjo** pirštą ir ištraukė iš vazos.

Išmazgoti — išplauti, čia: išvalyti.

Išgramdyti — išvalyti.

Smarkiai trūktelėti — stipriai patraukti.

Brika (brikelė) — vežimas žmonėms vežioti.

Tuo tarpu Alfredas privažiavo prie didžiųjų durų su arkliu ir **brikele**, ir Emilis taisėsi lipti į ją. Jis buvo toks

dailutis su savo šventine **dryžuota eilute**, juodais užsags-
tomais bateliais ir su vaza ant galvos, tiesa, kiek keistoka,
kad su vaza, bet ši buvo gėlėta, graži, beveik panaši į
savotišką naujamadišką skrybėlaitę. Vienintelis trūkumas,
kad per daug užsmukusi Emiliui ant akių.

Ir visi susiruošė kelionėn į Marianelundą.

Kai Emilis išžengė į gydytojo laukiamąjį, ten buvo pilna
žmonių. Visiems labai jo pagailo. Jie suprato, jog atsitiko
nelaimė. Tik vienas seniokas prapliupo **iš viso pilvo kva-**
toti.

— Cha cha cha, — juokėsi senis, — bene tau, vaike,
ausims šalta?

— Ne, — atsakė Emilis.

— Aha, tai kam šitą **kerėplą** užsimovei? — paklausė
senis.

— Kad ausims nebūtų šalta, — atsakė Emilis. Jis irgi
neblogiau mokėjo **pokštauti**, nors ir buvo mažas.

Galiausiai Emilis pateko pas gydytoją, o šis nesijuokė.

— Labą dieną, labą dieną! Ką tu ten veiki?

Emilis, aišku, nematė gydytojo, bet pasisveikinti vis tiek
turėjo, todėl nusilenkė kaip galėdamas žemiau su vaza ir
visa kuo. Tada tik sudundėjo! Pasigirdo bam, ir vaza **žneg-**
telėjo ant grindų, perskilusi per pusę. Mat Emilis taip
smarkiai **kaukštelėjo galva** į gydytojo rašomąjį stalą.

— Štai tau ir keturios kronos, — **patyliukais** tarė Emilio
tėtis Emilio mamai. Bet daktaras išgirdo.

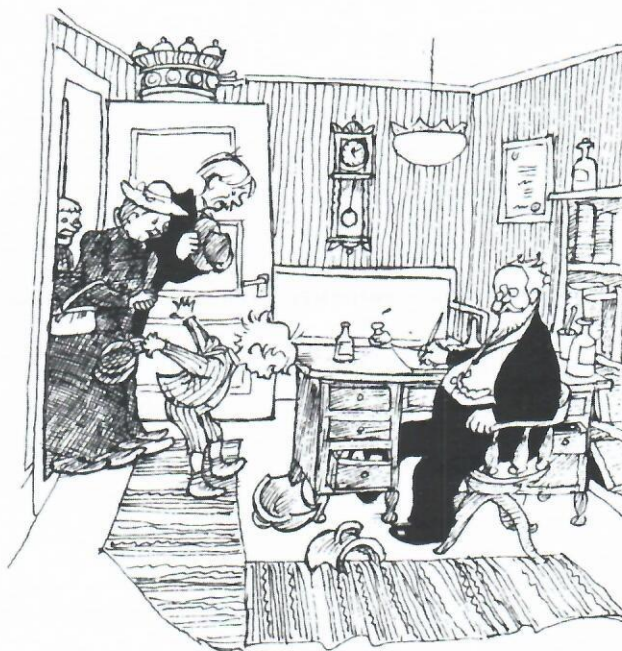
Dryžuota eilutė — dryžu-
tas kostiumas.

Kvatoti iš viso pilvo —
labai labai juoktis.

Kerėpla — čia: nesąmonė,
netikęs daiktas.

Pokštauti — juokauti.

Žnegtelėti ant grindų —
čia: nukristi ant grindų.
Kaukštelėti galva —
trinktelėti galva.
Patyliukais — tyliai.

— Taigi, bent vieną kroną vis tiek uždirbot, — pasakė jis. — Nes aš paprastai imu
penkias, jei reikia ištraukti vaiką iš sriubos vazos. O šį sykį jis pats tą darbą atliko.

53 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Ką namiškiai nusprendė daryti? Kur jie nutarė Emilį vežti?
2. Kaip Emilis buvo paruoštas kelionei?
3. Kaip Emilis išsivadavo iš sriubos vazos? Ką jis padarė?
4. Kaip tu galvoji, koks buvo Emilio tėtis? Ko jis nenorėjo išleisti per daug?
5. Kiek Emilio tėtis turėjo sumokėti gydytojui už apsilanyką? Kiek kronų jis sutaupė?

54 užduotis

Smulkiai aptarkite, kaip Emiliui pavyko išsivaduoti iš sriubos vazos, ką jis darė. Po to šią situaciją aprašykite.

Kai Emilis, įėjo į (kieno?.....) kabinetą su (kuo?.....) ant galvos, gydytojas paklausė: „Ką tu .....?“ Emilis norėjo būti (koks?.....) ir gražiai pasisveikinti su (kuo?.....), todėl žemai nusilenkė ir galva trinkelėjo į (kieno?.....) rašomąjį (ką?.....). Vaza skilo į (kiek?.....) dalis ir nukrito ant (ko?.....).

III dalis

Tada Emilio tėtis apsidžiaugė, jis buvo dėkingas Emiliui, kad sudaužė vazą ir uždirbo kroną. Kuo greičiausiai pasičiupo sukultą indą, Emilį ir Emilio mamą ir išėjo. O kai jau buvo gatvėje, Emilio mama tarė:

– Tik pagalvokit, juk mes uždirbom vieną kroną! Ką už ją pirksim?

– Nieko nepirksim, – pasakė Emilio tėtis. – Sutaupysim. Bet niekur nedings. Emilis galės namie į savo taupyklę įsimesti penkias **eres**.

Kronos panašiai kaip lietuviški litai, o **erės** – švediški centai.

Penkiaeris – pinigėlis, kurį sudaro penkios erės.

Paršelynė – vietovės pavadinimas.

Jis tučtuojau išėmė iš piniginės penkias eres ir padavė Emiliui. Oi, kaip Emilis apsidžiaugė!

Ir jie leidosi namo į Lionebergą. Emilis sėdėjo ant užpakalinės sėdynės baisiausiai patenkintas, sugniaužęs saujoje **penkiaerį**, su savo „kepuršę“ ant galvos ir žvalgėsi į vaikus, šunis, arklius bei karves ir paršus, pro kuriuos važiavo. Jeigu Emilis būtų buvęs šiaip sau berniokas, nieko daugiau nebūtų atsitikę tą dieną. Bet Emilis nebuvo šiaip sau berniokas, užtat spėk, ką jis padarė! Besėdėdamas staiga įsikišo penkiaerį į burną kaip tik važiuojant pro **Paršelynę**, ir tik pasigirdo mugurkt. Nagi Emilis prarijo penkiaerį.

– Oi, – pasakė Emilis, – kaip greitai!

Ir vėl Emilio mama prapliupo aimanuoti.

– Varge mano, kaip mes išimsim iš vaiko penkiaerį? Reikia važiuoti atgal pas daktarą.

Emilis į viską pažiūrėjo ramiai. Jis patapšnojo sau per pilvą ir tarė:

– Aš pats galiu būti taupyklė ir laikyti pilve penkiaerį ne blogiau kaip namie. Iš

anos visai negali nieko išimti. Aš jau mėginau su virtuviniu peiliu, todėl žinau.

Bet Emilio mama nepasidavė. Ji norėjo grįžti su Emiliu atgal pas gydytoją.

– Tąsyk aš nieko nesakiau, kai jis suvalgė visas kelių sagas, – priminė tėčiui mama. – Bet penkiaeris kietesnis, neištirps, todėl, man regis, gali blogai baigtis.

Ir jai pavyko įgašdinti Emilio tėtį, kad šis apsuko arklį ir grįžo atgal į Marianelundą. Mat Emilio tėtis irgi **būgštavo** dėl savo vaiko.

Uždusę įlėkė visi pas daktarą.

Būgštauti – nerimauti,
baimintis.

– Ar ką nors užmiršot? – paklausė daktaras.

– Ne, tik Emilis suvalgė penkiaerį, – pasakė Emilio tėtis. – Taigi gal, daktare, išoperuotumėt jį... už keturias kronas... ar... tada ir tą penkiaerį galėtumėt pasilaikyti.

Bet Emilis peštelėjo tėtį už skverno ir pakuždėjo:

– Nė nemėgink! Penkiaeris mano!

O daktaras visai neketino atimti iš Emilio penkiaerio. Nereikia jokios operacijos, pasakė jis. Po kelių dienų penkiaeris pats išeis.

– Bet galėtum suvalgyti kokį penketą bandelių, – patarė daktaras, – kad pinigėliui būtų smagiau ir nedraskytų pilvo.

Nuostabus buvo daktaras, net užmokesčio neėmė. Emilio tėtis net **švytėjo visas**, toks buvo patenkintas, kai jie išėjo į gatvę su Emiliu ir Emilio mama.

Švytėjo visas – buvo labai
laimingas.

Bet dabar Emilio mama norėjo tučtuojau sukti į panelių Anderson kepyklą pirkti bandelių Emiliui.

– Kam to reikia, – pasakė Emilio tėtis. – Juk mes namie turime bandelių.

Emilis pagalvojo truputį. Jis buvo **sumanus**, be to, alkanas, todėl pasakė.

Sumanus – protingas,
gudrus.

– Aš pilve turiu penkiaerį, jei tik galėčiau jį pasiimti, pats nusipirkčiau bandelių.

Dar truputį **pasvarstęs** vėl tarė:

Pasvarstyti – pagalvoti.

– Tėti, ar negalėtum man paskolinti penkių erių ke-
lioms dienoms? Aš tau jas atiduosiu, **kaip kažin ką!**

Kaip kažin ką – čia: tikrai
atiduosiu, nemeluojau.

Tada Emilio tėtis **nusileido**, jie nuėjo į panelių Anderson kepyklą ir nupirko Emiliui penkias bandeles, labai dailias, apvalainas, paskrudusias ir pabarstytas cukrumi. Emilis tučtuojau jas **sušveitė**.

Nusileisti – čia: sutikti,
nebeprieštarauti.

Sušveisti – greitai
suvalgyti.

– Tokių gerų vaistų kaip gyvas nesu gavęs, – pasakė jis.

55 užduotis

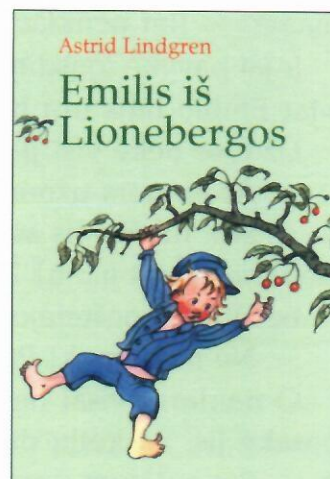
Atsakykite į klausimus.

1. Kiek pinigėlių iš savo tėtės gavo Emilis?
2. Ką Emilis padarė su penkiaeriu?
3. Kur Emilis su tėvais turėjo dar kartą sugrįžti?
4. Ką Emiliui patarė valgyti daktaras?
5. Kodėl Emiliui taip patiko daktaro patarimas?
6. Kaip galvojate, kokio amžiaus vaikams patiktų skaityti apie Emilį ir jo nuotykius?
7. Ar jums patiko Emilis? Kodėl?

56 užduotis

Išsirinkite labiausiai patikusią kūrinio dalį ir ją suvaidinkite. Pagalvokite, kas jūsų klasėje panašiausias į Emilį.

Jeį Emilis ir jo nuotykių jums patiko, susiraskite šią knygėlę. Tikrai nenuobodžiausite!

Hansas Falada (tikrasis vardas ir pavardė Rudolfas Dicensas) gimė 1893 m. liepos 21 d. Vokietijoje, Grefsvalde. Šis vokiečių rašytojas parašė kūrinių ir suaugusiems, ir vaikams. H.Falada mirė 1947 m. vasario 25 d. Berlyne.

Šakotis

Ištrauka iš romano „Anuomet mūsų namuose“

I dalis

Pagauti noro – norėdami.
Surengti žygį – čia:
sugalvoti nueiti.
Akimirka – minutė,
sekundė.

Smakt į burną – įsidėti į
burną.

Vieną kartą, **pagauti noro** plėšikauti, mes broliu Edžiu **surengėm** drąsų **žygį** į sandėliuką, kurio durys buvo visai šalia virtuvės durų, todėl mus čia kiekvieną **akimirką** galėjo kas nors užklupti.

Bet vos tik atsidūrėm viduj, užmiršom visus pavojus: žvilgėdami baltu glajum ten stovėjo abu didžiuliai šakočiai, kuriuos prieš pietus atnešė kepėjo mokinys ir kurie tuojau privertė smarkiau plakti mano ir Edžio širdis. Aš, kaip vyresnis, labai gerai žinojau savo pareigą: ištiesiau ranką, nusilaužiau vieną šakelę ir **smakt į burną!**

— Ir man vieną **nosį**! Aš irgi noriu tokios nosies! — pareikalavo Edis, ir jau vien tam, kad ne aš vienas būčiau kaltas, atsakiau:

— Atsilaužk pats!

Bet greitai mums buvo nebe galvoj, kas kaltas, kas nekaltas. Tos nosys buvo per daug **gundančios**, ir mes laužėm jas vieną po kitos. Iš pradžių dar laikėmės vieno šakočio, ir vien apatinės jo dalies, tačiau mūsų **godumas** vis didėjo. Kad vienas kitam **nekliudytume**, šakotį pasidalijom: Edis laužė nuo kairės pusės, aš nuo dešinės. Mūsų tėvų namai tą naktį buvo po nelaiminga žvaigžde: niekas **neužsuko** į sandėliuką ir nesutrukdė mūsų **nedoro darbo**.

Kur mums po pernelyg gausios vakarienės viskas tilpo, aš ir šiandien negaliu suprasti. Šiaip ar taip, netrukus abu šakočiai **stirksojo** prieš mus visiškai **nugenėti**... Dabar jau truputį surimtėję, pažvelgėm vienas į kitą.

— Žinai ką, einam dabar gulti, — tariau aš pagaliau.

— O žemuoginiai ledai? — suabejojo Edis.

— Kai jie tai pamatys, — atsakiau aš niūriai, — tikrai negausime jokių ledų!

— Gal jie pamanyš, kad šakočiai tokie ir turi būti? — mėgino rasti išeitį Edis.

Aš tik beviltiškai truktelėjau pečiais.

— Arba pasakysim, kad čia **kepėjo mokinio darbas**!

— Geriau einam gulti, — pakartočiau. — Aš **dėsiuos, kad miegu**.

— O aš knarksiu, — nusprendė Edis. — Tu vyresnis, prie tavęs jie eis pirmiausia.

Sulipę į lovas, netrukus išgirdom koridoriuj padidėjusį

Nosis — čia: viena šakočio šakelė.

Gundančios — viliojančios.

Godumas — čia: noras dar ir dar paragauti.

Nekliudyti — netrukdyti.

Neužsukti — neužėti.

Nedoras darbas — blogas darbas, negražus elgesys.

Stirksoti — stovėti.

Nugenėti šakočiai — šakočiai be šakelių, be spyglių.

Kepėjo mokinio darbas — kaltas yra kepėjo mokinys, jis nulaužė visas šakočių nosis.

Dėsiuos, kad miegu — vaidinsiu, kad miegu.

Bruzdesys – nedidelis triukšmas, sujudimas.

Atsikelti nuo vaišių stalo

– čia: palikti prie stalo svečius ir eiti pasižiūrėti, kas atsitiko.

bruzdesį. Paskui iš virtuvės ataidėjo sujaudintas mamos balsas. Mudu kuo greičiau užsitraukėm ant galvų antklo-des. Edis tuojau pradėjo kvailiausiai knarkti. Paskui virtu-vės pusėj išgirdau net ir tėčio balsą. Tik pagalvokit, mūsų nusikaltimas buvo toks baisus, kad abu šeimnininkai turėjo **atsikelti nuo vaišių stalo!** Net įsivaizduoti negalėjau, ko-kia mūsų laukia bausmė!

57 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Kas suviliojo du brolius?
2. Kur buvo saugomi šakočiai?
3. Ką berniukai padarė? Ką jie nulaužė (nugenėjo)?
4. Kokie buvo ir kokie liko šakočiai?
5. Kodėl berniukų namai tą naktį buvo „po nelaiminga žvaigžde“?
6. Ką berniukai veikė pasmaližiavę?
7. Ką jie išgirdo, kai sulipo į savo lovas?
8. Ar tėvai atėjo jų nubausti?

II dalis

Dunksinti širdis – plakanti, besidaužanti širdis.

Paskutinysis teismas – tokio teismo buvo sulaukęs Jėzus Kristus prieš nukryžiovimą; čia: labai griežtas, rimtas pokalbis su tėvais.

Svarstyti – galvoti, mąstyti.

Kiaurą naktį – visą naktį.

Mina ir Šarlota – čia: tarnaitės, pagalbininkės.

Kam taip ilgai laiko iškėlę virš manęs savo keršto kalaviją – kodėl taip ilgai nebaudžia, tyli.

Protestuoti – ginčytis, prieštarauti.

Burbtelėti – pasakyti.

Ponas tarėjas – berniukų tėvas; tarėjas – jo darbas, profesija.

Bet kas buvo paskui, buvo baisiau už baisiausią bausmę: ogi nieko nebuvo. Gulėjau vis labiau **dunksinčia šir-dim** ir laukiau **Paskutiniojo teismo**. Bet niekas nesirodė. Aš laukiau, beveik maldavau išvadavimo – niekas nesiro-dė! Edis seniai jau iš tikrųjų miegojo, o aš vis dar gulėjau ir neužmigdamas **svarsčiau** tūkstančius galimybių. **Kiaurą naktį**, kaip sakoma, nesumerkiau akių, pagaliau visų bai-siausia bausmė būtų buvus geriau už šitą laukimą. Kai išgirdau virėją atsisveikinant su mūsų **Mina ir Šarlota**, giliai atsidusęs, nosisukau į sieną. Pykau ant tėvų, **kam taip ilgai laiko iškėlę virš manęs savo keršto kalaviją**.

Išaušo rytas, tėvai miegojo. Pusryčiams mes, berniukai, gavom šakočio, o mergaitės sumuštinį. Jos norėjo **protes-tuoti**, bet nuvargusi Šarlota tik **burbtelėjo**, kad **ponas ta-rėjas** taip liepęs. Kai mokykloj atsivyniojom, kas buvo įdėta, radom ne bandeles, bet šakočio. Per pietus tėtis buvo teisme, mama elgėsi su mumis gan šaltai, bet nieko nesakė dėl šakočio. Užtat turėjom jį valgyti, tik šakotį, o kiti tuo tarpu gardžiavosi puikiausiais likučiais. Jie gavo ir ledų!

Pavakariai, vakarienė: mūsų valgiarašty buvo vis tas pats šakotis. Rytojaus dieną – šakotis! Visi kiti per pietus

valgė bulves su puikio-
mis žaliomis petražolėmis
ir gryna jautiena, o mu-
du šakotį! Mums kaskart
darėsi sunkiau malšinti
alkį vien tik šakočiu. Nu-
tarėm, kad per daug jau
visi vertina tuos šakočius.
Netrukus šakočių jau tie-

sio g nebegalėjom pakęsti! Per žygius į virtuvę ir sandėliuką irgi nieko nepešėm: sandėliukas buvo užrakintas, o iš virtuvės mus tuojau išvydavo.

Atėjo trečia diena — šakotis! Ar tie du nusų šakočiai niekada nesibaigs? Į mus visą laiką su priekaištu spoksojo nulaužtos vietos, kurių nosis buvom suvalgę. Mudu nedrįsom maištauti, nedrįsom net prašyti... vis sunkiau judindami žandikaulius, kramsnojom savo šakočius...

O baisiausia buvo tai, kad niekas nė žodžio nepratarė dėl mūsų vienodo maisto. Atrodė savaime suprantama, kad mudu maitinami tik šakočiu, kad taip visada buvo ir bus per amžių amžius! Jeigu seserys išdrįsdavo kada ne kada, **gagendamos it žąsys**, pasivaipyti iš mūsų nelaimingų **minų**, tai griežtas tėvų žvilgsnis jas tuojau **sudraudavo**...

Ak, Dievuli, kokie mudu su Edžiu būtume buvę laimingi, jeigu mums, kaip kitiems berniukams, būtų gerai **iškaršę kailį**! Bet mūsų tėtis nemėgo nei karšti kailio, nei barti, kiekvienas jėgos vartojimas ir balso kėlimas buvo **ne jo būdui**. Jis baudė kuo tiksliausiai tuo pačiu, kuo buvo **nusidėta**. Už smaližiavimą šakočiu, jis nubaudė, priversdamas juo **persisotinti**. Kiekvienas kvailys ir be sakymo tai suprato...

Pagaliau šakočiai buvo suvalgyti. Pietums tą dieną, gerai atsimenu, buvo didžiosios **vestfališkos pupos**, saldžiarūgštės, su rūkyta mėsa, iki tol mano nemėgstamas valgis. Dabar **kirtau** jas lyg grįžęs iš badų krašto.

— Vaike, persivalgysi! — sušuko mama, kai trečią kartą atkišau lėkštę, prašydamas dar.

Bet tėtis tiek tepasakė:

— Žiūrėk tu man, žiūrėk tu man! — ir nusišypsojo...

Gagendamos it žąsys —
kalbėdamos,
besijuokdamos.

Minos — čia: veidai, veido
išraiškos.

Sudrausti — sustabdyti.

Iškaršti kailį — primušti.

Ne jo būdui — ne jo
charakteriui, ne jam.

Nusidėti — padaryti
nuodėmę, nusikalsti.

Persisotinti — persivalgyti,
suvalgyti per daug.

Vestfališkos pupos —
tokia pupų rūšis, labai
didelės pupos.

Kirsti — čia:
labai noriai valgyti.

58 užduotis

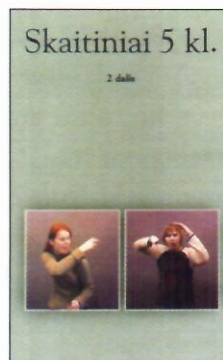
Atsakykite į klausimus.

1. Kaip berniukai buvo nubausti? Ką jie nuolat turėjo valgyti?
2. Ar berniukams patiko kasdien valgyti tik šakotį?
3. Kada berniukai gavo kitokio maisto?
4. Kaip galvojate, ar ši bausmė buvo teisinga? Kodėl?

59 užduotis

Pabandykite (mokytojos, (-o) padedami) parašyti šio kūrinio planą.

*Šis įdomus Hanso Falados tekstas yra papasakotas
ir gestų kalba. Jį rasite vaizdajuostėje
„Skaitiniai 5 klasei. II dalis“. Nepamirškite pasižiūrėti!*

*Šatrijos Ragana gimė 1877 m. kovo 8 d. Medingėnuose
(dabartinė Rietavo savivaldybė). Mirė 1930 m. liepos 24 d.
Židikuose (Mažeikių rajone). Tikrasis vardas ir pavardė –
Marija Pečkauskaitė. Apsakymus spausdinti pradėjo 1896 m.*

Vyšnios

Krautuvė – parduotuvė.

Bizelės – kaselės.

Jupelė – suknelė.

Kitą kartą, gyvendama Ciūriche, nuėjau į vieną **krautuvę**. Jos savininkas kaip tik turėjo kažkur išeiti valandėlei, paprašęs mane palaukti. Man besėdint krautuvės kampe, įeina maža, gal kokių penkerių metų mergelė, švarutė ir raudonskruostė, kaip visi šveicarų vaikai, vienplaukė, su dailiai supintomis paausiuose **bizelėmis**, su paprasta perkeline **jupele** ir prijuostėle; matyti, darbininkų vaikas. Ant vienos rankelės turėjo pasikabinus pintinėle, antroje laikė suspaudus pinigus. Nepamačiusi nieko už parduodamojo stalo, ji

paliko **bestovinti pas slenkstį**, lyg nebežinodama, ką daryti. Manęs ji turbūt nepastebėjo, nes sėdėjau **pašalyje** už atdarų durų. Žvalgytis jai nebuvo laiko, nes tuojau patraukė jos dėmesį didelė pintinė vyšnių, pastatyta antrame krautuvės gale, palangėje. Ji paėjęjo **pintinės linkui** ir ėmė žiūrėti į dideles raudonas uogas, taip gražiai atrodančias, lyg **įkūnytoji pagunda**. Paskui priėjo arčiau, prie pat pintinės, kraipė galvelę į vieną ir į antrą pusę, o mėlynos akelės taip smalsiai žiūrėjo, tartum bematant ims ir iššoks iš veido į pintinę. „Dabar tai jau ji **grobs** saujelę“, – maniau, stengdamasi nekvėpuoti, kad jos neišgąsdinčiau. Ir štai ji tiesia aukštyrą savo mažutę rankelę – mat pintinė buvo aukštesnė už ją – ir švelniai ima dvi drauge kabančias uogas. Dar valandėlę žiūri į jiedvi iš visų pusių, paskui kiša prie lūpelių. Bet lūpelės neprasiveria – tik iš jų tarpo kyštelis rausvas liežuvėlis ir gardžiai kelis kartus laižo vyšnias.

Tai padaręs, jis slepias atgal už panašių į tas vyšnias lūpelių, rankutė vėl tiesias aukštyrą, deda uogas į vietą, ir mergelė traukias nuo pintinės, tartum norėdama būti toliau nuo pagundos.

Bestovinti pas slenkstį – bestovinti prie durų, ant slenksčio.

Pašalyje – kampe.

Pintinės linkui – prie pintinės.

Įkūnytoji pagunda – tai, kas labai vilioja.

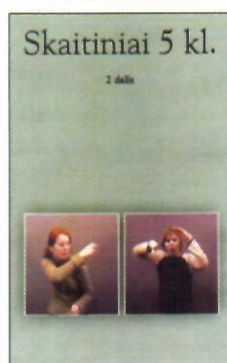
Grobti – griebti, pačiupti.

60 užduotis

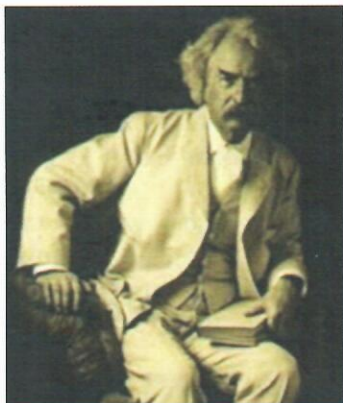
Parašykite kūrinio planą.

1. Šis aprašytas įvykis nutiko Šveicarijoje, (kur?.....).
2. Viena kartą moteris nurėjo į (ką/ kur?.....), bet krautuvės (kas?.....) trumpam (ką padarė?.....) ir paprašė moters palaukti.
3. Moteris atsisėdo krautuvės (kur?.....).
4. Į krautuvę įėjo .....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....

Šatrijos Raganos „Vyšnios“ – trumpas, bet nelengvas tekstas! Būtinai pasižiūrėkite, kaip jis papasakotas gestų kalba. Jį rasite vaizdajuostėje „Skaitiniai 5 klasei. II dalis“.

Markas Tvenas — JAV rašytojas. Tikrasis vardas ir pavardė — Samuelis Langhornas Klemensas. Gimė 1835 m. lapkričio 30 d. Floridos miestelyje, Misūrio valstijoje (JAV). Žymiausi kūriniai — „Tomo Sojerio nuotyčiai“, „Princas ir elgeta“, „Heklberio Fino nuotyčiai“. Mirė 1910 m. balandžio 21 d.

Ištrauka iš knygos „Tomo Sojerio nuotyčiai“

Puikus baltintojas

I dalis

Vaikščiojo kojom žemės neliesdami — čia: buvo labai geros nuotaikos.

Išdrožti į šaligatvį — greitai išbėgti ant šaligatvio, į gatvę.

Kalkių tyrė — balta košė, balti dažai, skirti dažymui.

Ilgakotis teptukas — (ilgas + kotas) teptukas ilgu kotu.

Jardas — ilgio matas, naudojamas Anglijoje, beveik atitinka vieną metrą (0,914 metro).

Pėda — ilgio matas, lygus 22,2 cm.

Menkas — mažas, siauras.

Nepakenčiamas darbas — neįdomus, nuobodus darbas.

Jo imtūsi — jį dirbtų; čia: nešiotų vandenį iš šulinio.

Mainikautis — mainytis, keistis.

Peštis — muštis.

Jo šaukti — čia: jo kviesti.

Atėjo šeštadienio rytas, ir suspindo vasaros gamta, giedra, gaivi ir kunkuliuojanti gyvybe. Visų veiduose švietė džiaugsmas, visi **vaikščiojo kojom žemės neliesdami**. Žydėjo baltosios akacijos, ir žiedų kvapo buvo pilnas oras.

Tomas **išdrožė į šaligatvį** su kibiru **kalkių tyrės** ir **ilgakotiu teptuku**. Jis apžiūrėjo tvorą, ir tuoj visas linksmumas dingo, o širdį suspaudė gilus liūdesys. Trisdešimties **jardų** ilgumo, devynių **pėdų** aukščio tvora! Atsidusęs jis padažė teptuką ir brūkštelėjo juo per viršutinę tvoros lentą, brūkštelėjo dar kartą, dar atsitraukęs pamatė, koks **menkas** tas išbaltintas ruoželis ir koks baisiai didelis nedažytos tvoros plotas! Jis nusiminęs prisėdo ant lentinės aptvarėlės, einančios aplink medį. Pro vartus, skardiniu kibiru nešinas, pasišokinėdamas ir dainuodamas išbėgo Džimas. Nešioti vandenį iš miesto šulinio, Tomo akimis žiūrint, buvo **nepakenčiamas darbas**, bet dabar jis su džiaugsmu **jo imtūsi**. Jis prisiminė, kad prie šulinio susirinkdavo daug žmonių. Baltieji, mulatai, negrai — berniukai ir mergaitės — laukdavo savo eilės ilsėdamiesi, **mainikaudami** žaislais, ginčydamiesi, **pešdamiesi** ir išdykaudami. Dar jis prisiminė, kad nors iki šulinio buvo ne daugiau kaip pusantro šimto **jardų**, Džimas niekad negrįždavo su kibiru vandens anksčiau kaip po valandos, ir beveik visada kas nors bėgdavo **jo šaukti**.

— Klausyk, Džimai, nori, aš už tave parnešiu vandens? O tu truputį pabaltinsi. Ką? Džimas papurtė galvą ir tarė:

— Negaliu, ponaiti Tomai! Senoji ponia liepė, kad eičiau tiesiai vandens ir pakeliui su niekuo nesustočiau išdykauti. Ji man sakė: „Aš jau žinau, kad Tomas šauks tave

baltinti tvoros, tu jo neklausyk ir eik savo keliu; aš pati išėsiu pasižiūrėti, kaip jis baltina".

— O ko tu jos klausai, Džimai! Maža, ką ji sako. Ji visada taip šneka. **Duok šen** kibirą, aš **kaipmat** sulakstysiu. Ji nė žinoti nesužinos.

Duok šen — duok,
duok čia.

Kaipmat — tuoj,
labai greitai.

— Oi bijau, ponaiti Tomai. Senoji ponia man **galvą** už tai **nusuks**!

— Eik jau! Prikalba ji, tiesa, baisių dalykų, bet juk nuo žodžių neskauda, jeigu tik ji neverkia. Džimai, aš tau duosiu **marmurinį** rutuliuką! Baltą rutuliuką duosiu!

Džimas ėmė **svyruoti**.

— Baltą rutuliuką, Džimai, dailučiuok baltą rutuliuką!

— Taip tai taip, gražus daiktas. Bet vis dėlto, ponaiti Tomai, aš baisiai bijau senosios ponios.

— O, be to, aš tau parodysiu savo skaudamą pirštą.

Džimas buvo tik žmogus — šitokia pagunda jam buvo per didelė. Jis pastatė kibirą, paėmė baltąjį rutuliuką ir pasilenkęs su didžiausiu susidomėjimu stebėjo pirštą, kol Tomas rišo tvarstį. Bet po valandėlės, **gavęs per kuprą**, jis jau **dūmė** gatve su kibiru rankoje, Tomas **labai uoliai** baltino tvorą, o teta Polė **traukėsi** iš kautynių lauko su šliure rankoje ir pergale švytinčiomis akimis.

Galvą nusukti — čia:
primušti, nubausti.

Marmuras — tokia uoliena, ji būna įvairių spalvų, gana brangi.

Marmurinis — padarytas iš marmuro.

Svyruoti — abejoti, galvoti.

Gavęs per kuprą — gavęs per nugarą, gavęs mušti.

Dumti — labai greitai bėgti.

Labai uoliai — labai stengdamasis.

Trauktis — čia: eiti tolyn, eiti namo.

61 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Koks aprašytas metų laikas? Pacituokite.
2. Kas yra pagrindinis šio kūrinio veikėjas?
3. Kokį darbą tą dieną turėjo padaryti berniukas? Kokius daiktus jis laikė rankose?
4. Kas dar išbėgo į kiemą?

5. Pas ką (pas kokią tetą) gyveno abu berniukai?
6. Kokia buvo teta Polė? Kaip tu galvoji, ar ji buvo švelni, ar griežta? Kodėl?
7. Ar Tomui pavyko su Džimu pasikeisti darbais? Ką Tomas Džimui pasiūlė už pasikeitimą (ką sutiko padovanoti ir ką parodyti)?
8. Kas nutraukė berniukų pokalbį?
9. Ką teta Polė darė su šliure? Kodėl yra pasakyta: „Teta Polė traukėsi iš kautynių lauko su šliure rankoje ir pergale švytinčiomis akimis“?

II dalis

Ketinti – planuoti, norėti kažką padaryti.

Tyčiotis – erzinti.

Nuolaužos – nulūžę daikto dalys, gabaliukai.

Šlamštas – niekam nereikalingi daiktai, šiukšlės.

Skurdus turtas – tai, kas pigu, niekam nereikalinga.

Papirkinėti – prašyti, kad kitas dirbtų už kokį nors daiktą, pvz.: Tomas duoda draugui rutuliuką, o draugas baltina tvorą.

Šaipymasis – erzinimas.

Smagiai leisti laiką – linksmai, įdomiai leisti laiką, pramogauti.

Nėmaž – nė truputėlio.

Pakinkyti kumeliuką – paruošti arklį darbui; čia: priversti žmogų dirbti.

Menininkas – žmogus, kuris kažką kuria; čia: dailininkas.

Apžvelgti – apžiūrėti.

Dirbo įnikęs – dirbo nesustodamas, susidomėjęs savo darbu.

Bičiulis – draugas.

Nepastebėti – nepamatyti.

Bet Tomui energijos užteko neilgam. Jis pradėjo mąstyti, kaip smagiai **ketino** praleisti šią dieną, ir jam pasidarė dar sunkiau. Netrukus visi berniukai išbėgs į gatvę laisvai lakstyti, susigalvos įvairiausių linksmų žaidimų ir kaip iš jo **tyčiosis**, kad jis pristatytas prie darbo! Ši mintis degino kaip ugnis. Jis išsitraukė visus savo turtus ir ėmė juos žiūrinėti: žaislų **nuolaužos**, marmuriniai rutuliukai ir kitoks **šlamštas** – už visa tai gal ir galėtum su kuo susikeisti darbu, bet visiškos laisvės net pusvalandžiui nenusipirktum. Jis vėl susidėjo savo **skurdų turtą** į kišenę ir atsisakė minties **papirkinėti** draugus. Tą sunkią valandą, kai jau, rodos, jokios vilties nebuvo, staiga jam į galvą atėjo gera mintis. Ne šiaip sau mintis, bet puiki, didinga mintis.

Jis paėmė teptuką ir pradėjo ramiai dirbti. Tuo metu tulumoje pasirodė Benas Rodžersas – tas pats berniukas, kurio **šaipymosi** jis visų labiausiai bijojo. Benas ne ėjo, bet šokinėjo, straksėjo, trypė – visiškai aišku, kad jo širdžiai lengva ir kad jis ketina **smagiai leisti laiką**.

Tomas dirbo toliau, **nėmaž** nekreipdamas dėmesio į jį. Benas pažiūrėjo nusteбęs ir tarė:

– Hi hi! **Pakinkė kumeliuką!**

Nė žodžio. Tomas **menininko** akimis **apžvelgė** savo paskutinį brūkštelėjimą, paskui dar kartą iš lengvo pabraukė teptuku ir vėl pasigrožėjo.

Benas priėjo prie pat Tomo. Pamačius Beną valgant obuolį, Tomui pradėjo seilė varvėti, bet jis **dirbo įnikęs**.

Benas tarė:

– Tai ką, **bičiuli**, dirbti reikia, a?

– A, tai tu, Benai! Aš ir **nepastebėjau**.

– Žinai, aš einu maudytis. Norėtum ir tu, jei galėtum? Bet tau, aišku, reikės dirbti, tiesa? Na, žinoma, tau geriau dirbti!

Tomas atidžiai pažiūrėjo į Beną ir paklausė:

– Ką tu vadini darbu?

– Argi čia ne darbas?

Tomas vėl pradėjo baltinti tvorą ir **nerūpestingai atsakė**:

— Gal taip, o gal ir ne. Aš žinau tik tiek, kad Tomui Sojeriui jis patinka.

— Na jau, na? Negi pasakysi, kad tau čia **smagu**? Teptukas judėjo ir judėjo.

— Nežinau, kodėl turėtų būti nesmagu? Argi berniukai kasdien gauna baltinti tvoras?

Benas **liovėsi graužęs** obuolį. Tomas dailiai vedžiojo teptuką į vieną pusę, į kitą; atsitraukęs kelis žingsnius žiūrėjo, ar gražu, dar šen ten pabraukė, o Benas **sekė kiekvieną jo judesį**, vis labiau domėjosi, vis labiau jam tas darbas patiko.

Pagaliau Benas tarė:

— Klausyk, Tomai, leisk man truputį pabaltinti!

Tomas svarstė, buvo jau **besutinkas**, bet **apsigalvojo**.

— Ne, ne, Benai, nieko iš to neišeis. Matai, teta Polė tiesiog **dreba dėl tos tvoros** — ji iš gatvės pusės, supranti. Jei ji būtų iš kiemo pusės, kitas reikalas, aš nieko nesakyčiau, ir ji nieko nesakytų. O dabar ji tiesiog dreba dėl tos tvoros; reikia baltinti labai labai rūpestingai. Aš manau, kad iš tūkstančio, gal net iš dviejų tūkstančių berniukų neatsirastų tokio, kuris pataikytų nubalinti ją kaip reikiant.

— Nejaugi? Eik, eik! Duok man tik pabandyti nors truputėlį. **Tavim dėtas**, aš duočiau, Tomai.

— Garbės žodis, Benai, aš mielai duočiau, bet teta Polė!

Džimas norėjo baltinti, bet ji neleido. Sidas irgi norėjo, bet neleido ir Sidui. Dabar matai, kokie reikalai? O jeigu tu pradedi baltinti, ir staiga tau nepasiseka...

— Nebijok! Aš stengsiuosi taip kaip tu. Duok tik pabandyti! Klausyk, aš tau duosiu šito **obuolio nuograužą**.

Nerūpestingai atsakė — linksmai atsakė, paprastai atsakė.

Smagu — linksma, įdomu.

Liovėsi graužęs — sustojo, nebegraužė.

Sekė kiekvieną judesį — čia: labai įdėmiai žiūrėjo, ką veikia, kaip dirba Tomas.

Besutinkas — tuoj sutiks, pasakys „gerai“.

Apsigalvoti — nesutikti, pasakyti „ne“.

Drebėti dėl tvoros — bijotis dėl tvoros, labai rūpintis, kad tvora atrodytų gražiai nubaltinta.

Tavim dėtas — jei aš būčiau tu.

Obuolio nuograuža

Pavėsis — vieta, kur nėra saulės, kur nekaršta.

Paspėsti spąstus — čia: apgauti.

Neišmanėlis — kvailys; tas, kuris nieko nesupranta.

— Na, gerai, še. Bet ne, Benai, nereikia, bijau...

— Aš atiduosiu tau visą likusį obuolį...

Tomas labai nenoriai padavė jam teptuką, nors širdyje džiūgavo. Ir kol Benas dirbo ir prakaitavo saulėje, Tomas, pasitraukęs į **pavėsį**, krimto obuolį ir suko galvą, kaip **paspėsti spąstus** dar kitiems **neišmanėliams**.

62 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Ar Tomas norėjo baltinti tvorą? Kodėl?
2. Kokį berniuką Tomas pamatė tolumoje?
3. Kodėl Tomas truputį bijojo Beno Rodžerso?
4. Ką Benas Tomui pasakė? Pacituokite.
5. Kaip Tomas elgėsi? Ar jis prisipažino Benui, kad jį „pakinkė“ dirbti?
6. Kodėl Benas susidomėjo Tomo darbu?
7. Ką Benas netrukus pats norėjo daryti?
8. Ar Tomas iškart sutiko leisti Benui baltinti tvorą? Kaip jūs galvojate, kodėl Tomas vilkino (gaišo) laiką?
9. Ką Benas Tomui sutiko atiduoti? Kokį skanėstą?
10. Ką Tomas galvojo valgydamas obuolį? Ką dar jis norėjo „pakinkyti“ darbui?

III dalis

Skurdžius — vargšas; tas, kuris neturi jokio turto.

Gėrybės — čia: geri daiktai.

Švilpynė — daiktas, su kuriuo galima švilpauti, švilpti.

Butelio šukė — sudužusio butelio dalelė.

Švininis kareivėlis — metalinis kareivėlis (žaislas).

Vienaakis — turintis ne dvi, o tik vieną akį.

Varinė durų rankena — metalinė durų rankena.

Šuns antkaklis —

Draugija — draugų būrys, daug draugų.

Užsnūsti — užmigti.

Išdūmęs — pabėgęs.

Išdygo priešais — atsistojo priešais, staiga atsirado priešais.

Tokių netrūko: berniukai ėjo ir ėjo prie tvoros, — priėdavo tik pasišaipyti, o paskui pasilikdavo baltinti. Ry tą Tomas buvo **skurdžius**, o pavakary pasidarė turtuolis, apsikrovęs visokiomis **gėrybėmis**. Be anksčiau minėtų daiktų, jis turėjo dvylika marmurinių rutuliukų, **švilpynės** nuolaužą, mėlyną **butelio šukę**, pro kurią įdomu žiūrėti, patranką, raktą, kuris nieko nerakino, gabalėlį kreidos, **švininį kareivėlį**, **vienaakį** kačiuką, **varinę** durų rankeną, **šuns antkaklį** ir kitokių gėrybių.

Jis maloniai ir linksmi praleido laiką didelėje **draugijoje** nieko neveikdamas, o tvora buvo nudažyta net tris kartus!

Tomas tarė sau, kad galų gale gyvenimas nėra toks jau tuščias.

Tomas atsistojo priešais tetą Polę, sėdinčią prie atdaro lango jaukiame galiniame kambaryje. Ji **užsnūdo** su mezginiu rankose, su ja nieko daugiau nebuvo, tik tai katinas, bet ir tas miegojo jai ant kelių. Ji buvo tikra, kad Tomas jau seniai kur nors **išdūmęs**, todėl nustebo pamačiusi, kad jis taip drąsiai **išdygo tiesiai priešais ją**. Jis tarė:

- Teta, ar dabar man galima eiti žaisti?
- Na, na! Tu jau baigai? Kiek gi tu padirbai?
- Nubaltinau visą, teta.
- Tomai! Nemeluok! Aš to negaliu pakęsti.
- Aš nemeluojau, teta, tikrai viskas baigta.

Teta Polė nelabai tikėdavo, ką jis sakydavo. Ji išėjo pati įsitikinti ir būtų buvusi patenkinta, jei bent penkta dalis Tomo žodžių būtų buvusi tiesa. Bet kai ji pamatė, kad visa tvora nubaltinta, ir ne bet kaip nubaltinta, o rūpestingai nutepta kalkėmis kelis kartus, jai žadą užėmė. Ji tarė:

– Na žinai, niekad nebūčiau maniusi... Reikia pripažinti, Tomai, kad tu, kai nori, gali dirbti. – Čia ji **sumetė**, kad nereikia per daug girti: – Tik kad labai retai tau tas **noras užėina**. Na, eik žaisti. Tik žiūrėk man, **pareik namo** laiku, o jei ne, **gausi lupti**.

Sumesti – čia: suprasti.

Noras užėina –
noras atsiranda, būna
noras.

Pareiti namo –
grįžti namo.

Gausi lupti –
būsi primuštas.

Ją taip sužavėjo puikiai atliktas Tomo darbas, jog ji nusivedė berniuką į sandėliuką, išrinko jam patį gražiausią obuolį ir įteikdama pamokomai **pridūrė**, kad kiekvienas daiktas, **įsigytas** doru ir sąžiningu darbu, yra daug saldesnis ir mielesnis. Kol ji baigė kalbą, Tomui pasisėkė **nukniaukti** meduolį...

Pridurti – čia: pasakyti
dar kažką.

Įsigytas – gautas, užsi-
dirbtas.

Nukniaukti – pavogti.

63 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Ar Tomas pats baltino tvorą? Kas dirbo už jį?
2. Kokio „turto“ Tomas turėjo dienos pabaigoje? Išvardinkite.
3. Kodėl berniukai atidavė Tomui savo „turtą“?
4. Ar teta Polė patikėjo, kad Tomas nubaltino visą tvorą? Kodėl?
5. Kodėl ima juokas, kai skaitome, kaip teta Polė giria Tomą už darbą?
6. Ką teta Polė davė Tomui už darbą?
7. Ką Tomas dar spėjo nukniaukti, kol teta Polė kalbėjo?

64 užduotis

Jums jau turėjo paaiškėti, koks yra Tomas Sojeris, koks jo charakteris. Pabandykite užpildyti šią lentelę, smulkiau aptarkite Tomo Sojerio savybes.

Pagrindinis veikėjas	Pagrindinės savybės			
	Išdykęs	Tingus	Linksmas	Sumanus
Tomas Sojeris			Mėgsta pajuokauti, paerzinti savo draugus, nenuobodus.	

65 užduotis

Pabandykite suvaidinti šią situaciją.

1. Teta Polė snaudžia su mezginiu rankoje.
2. Ateina Tomas ir sako: „Aš jau baigiau baltinti tvorą“.
3. Teta Polė sako Tomui: „Nemeluok, Tomai, juk abu žinome, kad tai netiesa“.
4. Tomas pasiūlo tetai išeiti į lauką ir pasižiūrėti, ar tvora nubaltinta, ar ne.
5. Teta Polė pamato, kad tvora baltutėlė ir labai susižavi Tomo darbu.
6. Teta Polė išrenka patį gražiausią obuolį, paduoda jį Tomui ir sako, kad yra labai patenkinta jo darbu.
7. Kol teta Polė kalba, Tomas spėja nukniaukti meduolį.

66 užduotis

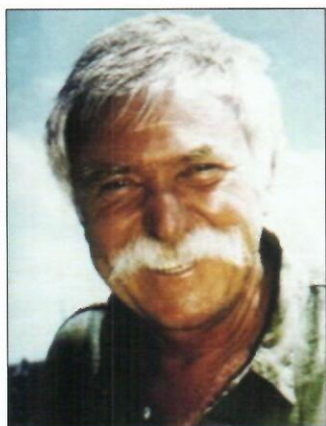
Prisiminkite visus šio skyriaus kūrinčius. Surašykite lentoje kūrinių pavadinimus ir pagrindinius veikėjus. Tuomet aptarkite, kurie veikėjai jums atrodo panašūs išdaigininkai, o kurie — jokios išdaigos nepadarė. Kiekvienas pasirinkite jums labiausiai patikusį kūrinį ir trumpai jį atpasakokite mokytojai (-ui).

Keliauti ir atrasti

Šiame skyriuje skaitysite apie keliones ir nuotykius, kuriuos patiriame keliaudami. Šių metų mūsų literatūrinė kelionė jau greit baigsis. Manau, kad atradote ir pažinote daug naujų dalykų — susipažinote su įdomiais personažais, sužinojote, kaip jie gyvena. Sėkmės jums skaitant paskutinį vadovėlio skyrį.

Su geriausiais linkėjimais, jūsų Knygiukas

Janošas (Horstas Ekertas) gimė 1931 m. kovo 11 d. netoli Lenkijos, gyveno ir kūrė Vokietijoje. Vadinamas vokiečių rašytoju. Nuo 1990 m. gyvena Ispanijoje. Išgarsėjo savo knygelėmis vaikams, kurias pats ir iliustruodavo.

Panama labai graži

I dalis

Gyveno kartą **paupy** Meškiukas ir Tigriukas. Ten, prie didžiulio medžio, kur į dangų kyla dūmai. Ir valtį jiedu turėjo. Gyveno mažoje **jaukioje** trobelėje su **kaminu**.

Paupys — vieta prie upės.

Jiedu — jie dviese, jie abu.

Jauki trobelė — miela, maloni gyventi trobelė.

Kaminas

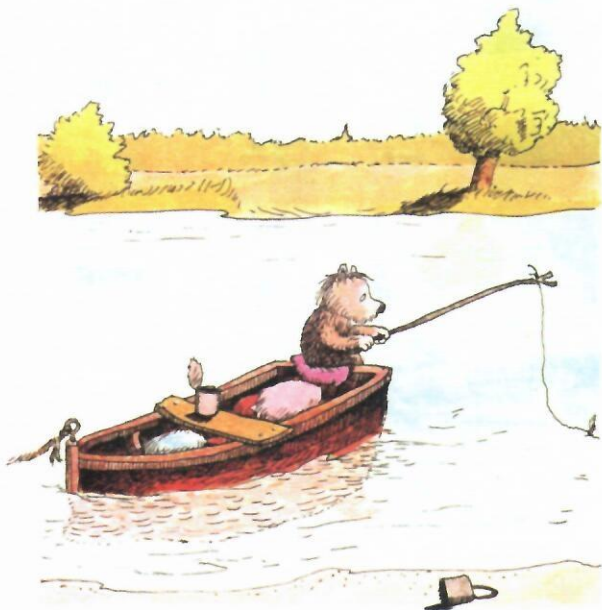

— Kaip mums gera, — sakydavo Tigriukas, — turime visa, ko tik širdis trokšta. Ir nieko nesibijome. Mes gi stipruoliai. Tiesa, Meški?

Pritarti – sutikti.

— Taip, — **pritardavo** jam Meškiukas. — Aš stiprus kaip meška, o tu stiprus kaip tigras. Ko daugiau norėti? Kiekvieną dieną Meškiukas eidavo meškerioti, o Tigriukas — grybauti į mišką.

Valgyti taisyti — valgyti ruošti, valgi gaminti; virti ar kepti.

Juodu — jie abu, jie dviese.

Užkrimsti — šiek tiek užvalgyti, suvalgyti nedaug, truputį.

Desertas — patiekalas, valgomas pabaigoje, dažniausiai — kažkas saldaus.

Užsigardžiuoti — suvalgyti kažką skanaus ar saldaus.

Valgyti visuomet taisydavo Meškiukas, jis buvo geras virėjas.

— Jums žuvies su druska ir pipirais, ponas Tigre, o gal su citrina ir svogūnais?

— Su viskuo, — sakydavo Tigriukas, — be to, didžiausią porciją.

Paskui **juodu užkrimsdavo** troškinčių grybų, o **desertui užsigardžiuo-**

davo miško uogų kompotu ir medumi.

Išties gražiai juodu gyveno toje mažoje jaukioje trobelėje prie upės...

Bet vieną dieną upe pro šalį plaukė kažkokia dėžė. Meškiukas ištraukė tą dėžę iš vandens, apuostė ir tarė:

— O — o — o... Bananai...

Dėžė iš tiesų kvėpėjo bananais. O kas ant jos buvo užrašyta?

— Pa — na — ma, — perskaitė Meškiukas. — Dėžė atkeliavo iš Panamos, o Panama kvėpia bananais. Ak, Panama — tai svajonių šalis, — nutarė Meškiukas.

Jis tekinas parbėgo namo ir iki išnaktų pasakojo Tigriui apie Panamą.

— Panamoje, — sakė Meškiukas, — viskas daug gražiau, žinok. Juk Panama visa visutėlė kvepia bananais. Panama — tai mūsų svajonių šalis, Tigre.

Rytoj pat mums reikia traukti į Panamą, o kaip tu manai, Tigre?

— Rytoj pat, — sutiko Tigriukas, — juk bijoti mums nėra ko, Meški. Bet ir mano Tigrinė Antis **keliaus drauge**.

Tekinas parbėgo — labai skubėdamas, greitai parbėgo.

Iki išnaktų — iki nakties, iki vėlaus meto.
(Kas? — išnaktės, išnaktos.)

Keliauti drauge — keliauti kartu.

67 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Kokie veikėjai pristatomi šiame kūrinyje?
2. Kur gyvena ir ką veikia Meškiukas ir Tigriukas?
3. Kokią dėžę Meškiukas pamatė upėje?
4. Kuo dėžė kvepėjo?
5. Iš kur buvo toji dėžė?
6. Kur draugai sugalvojo keliauti (į kokią šalį)? Kodėl juos taip viliojo ta nežinoma šalis?

II dalis

Tą rytą jie atsikėlė gerokai anksčiau nei visuomet.

— Kai nežinai kelio, — pareiškė Meškiukas, — pirmiausia reikia rodyklės.

Tad iš dėžės jis padirbo rodyklę.

— Reikia pasiimti ir meškerę, — nutarė Meškiukas, — nes kas turi meškerę, turės ir žuvies. O kas turės žuvies, tas **badui į akis nežiūrės**...

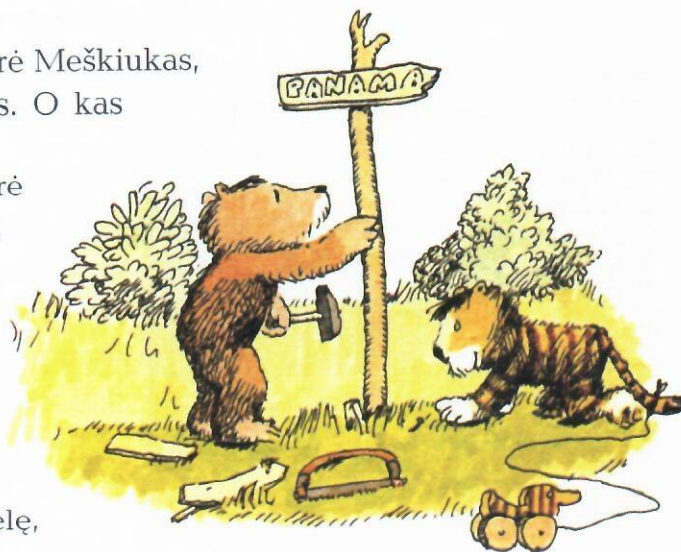
— O kam badas nebaisus, — pridūrė Tigriukas, — tam visai nėra ko bijoti. Tiesa, Meški?

Tigriukas pasiėmė ir raudonąją puodą:

— Kad galėtum man kasdien ką nors skanaus išvirti, Meški. Aš taip mėgstu, ką tu pataisai. Mmm...

Meškiukas nusičiupo juodąją skrybėlę,

Badui į akis nežiūrės — nebadaus, turės, ką valgyti.

ir bičiuliai leidosi į kelią. Pagal rodyklę. Ta kryptimi palei upę...

— Labas, pele, — pasisveikino Meškiukas, — mes keliaujam į Panamą. Panama — mūsų svajonių šalis. Ten viskas kitaip, **daug labiau**...

Daug labiau — čia: daug geriau.

Išmanyti — suprasti, žinoti.

Mat — nes.

Pasiteirauti — paklausti.

Valstietis — kaimietis, žemdirbys.

Ėmė lyti — pradėjo lyti.

Pabirti — pradėti kristi.

Neperšlapti — nesušlapti.

Suręsti — padaryti.

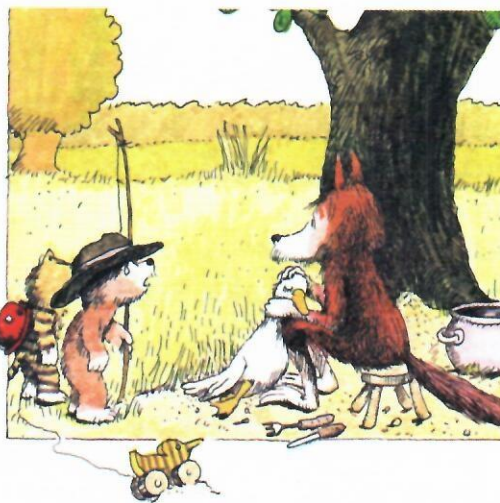
— Labiau nei mūsų siškiame pelių urve? — paklausė pelė. — Negali būti.

Ak, ką tos pelės išmano apie Panamą? Nieko, nieko ir dar kartą nieko.

Paskui jie pamatė senį lapiną, kuris kaip tik ruošėsi švęsti savo gimtadienį su žąsim.

— Kur čia kelias į Panamą? — paklausė Meškiukas.

— Į kairę, — nesukdamas galvos atsakė lapinas, **mat** nenorėjo ilgiau trukdytis.

Bet jiems reikėjo ne į kairę. Geriau nė bebūtų klausę.

Paskui sutiko karvę.

— Kur kelias į Panamą? — **pasiteiravo** Meškiukas.

— Į kairę, — atsakė karvė. — Dešinėje gyvena **valstietis**, o kur gyvena valstietis, ten negali būti Panama.

Ir vėl ne ten. Kurgi nukeliausi, visą laiką sukdamas kairėn? Teisingai! Kaip tik ten, iš kur išėjai. O čia dar **ėmė lyti**, lašai **pabiro** iš dangaus ir biro, ir biro, ir biro...

— Kad nors Tigrinė Antis **neperšlaptų**, — nerimavo Tigriukas. — Daugiau aš nieko nebijau.

Vakare Meškiukas iš dviejų skardos statinių padarė būdelę nuo lietaus. Jie susikūrė laužą ir ėmė šildytis.

— Kaip gera, — tarė Tigriukas, — kai turi draugą, kuris **surenčia** būdelę nuo lietaus. Nieko gali nebijoti.

Kai lietus liovėsi, bičiuliai patraukė toliau. Paskui jie išalko, ir Meškiukas tarė:

— Aš turiu meškere, eisiu gaudyti žuvies. Pa-

lūkėk po didžiuoju medžiu, Tigre. Ir ugnelę jau gali sukurti, kepsim žuvį.

Bet upės čia nebuvo, o kur nėra upės, nerasi ir žuvies. O kur nėra žuvies, negelbės nė meškerė. Gerai, kad Tigriukas nors grybų rado, antraip **būtų mirę badu**.

— Kai turi draugą, kuris moka grybauti, — pasakė Meškiukas, — nieko gali nebijoti. Tiesa, Tigre?

Netrukus jie sutiko kiškį ir ežį, kurie **gabeno į namus** savo derlių.

— Užeikite pas mus, — pakvietė **šiedu**, — galėsite pernakvoti. Mes visuomet džiaugiamės svečiais, jie vis papasakoja ką nors nauja.

Meškiukas ir Tigriukas **įsitaisė** ant jaukios sofos.

— Tokia sofa — geriausias dalykas pasaulyje, — nusprendė Tigriukas. — Panamoje mes irgi nusipirksime tokią sofą, tuomet tikrai turėsime **visa, ko širdis geidžia**. Ar ne?

— Taip, — pritarė jam Meškiukas.

O paskui Meškiukas visą vakarą pasakojo šeimininkams apie Panamą.

— Panama, — kalbėjo jis, — tai mūsų svajonių šalis, nes Panama visa visutėlė kvepia bananais. Ar ne, Tigre?

— O mes nebuvo nuėję niekur toliau, tik iki lauko galo, — pasakė kiškis. — Tas laukas ligi šiolei ir buvo mūsų svajonių šalis, nes ten auga **javai**, kuriais mes mintame. Bet nuo šios dienos mūsų svajonių šalis bus Panama. O, Panama labai graži, ar ne, ežiuk?

Meškiukui ir Tigriukui buvo leista miegoti ant gražiosios sofos. Tą naktį visi keturi sapnavo Panamą.

Būtų mirę badu — būtų mirę, nes buvo labai alkani.

Netrukus — greitai, tuoj.

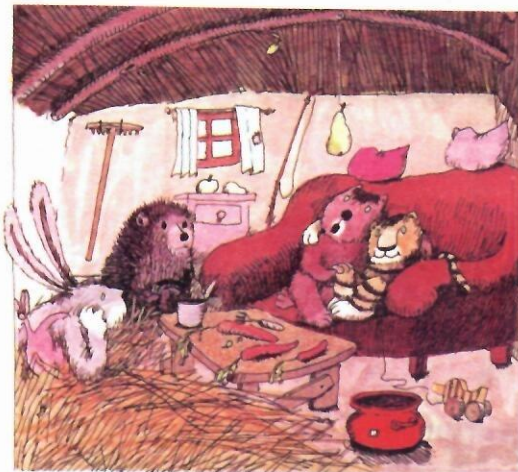
Gabenti į namus — nešti į namus.

Šiedu — šie du, jie dviese.

Įsitaisyti — čia: patogiai atsisėsti.

Visa, ko širdis geidžia — visa tai, ko labiausiai norisi.

Javai

68 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Ar Meškiukas ir Tigriukas tiksliai žinojo, kokia kryptimi reikia keliauti į Panamą?
2. Ką jie pasidarė? Kokią rodyklę?
3. Kokius daiktus į kelionę pasiėmė draugai?
4. Ką Tigriukas ir Meškiukas sutiko pakeliui į Panamą? Išvardinkite.
5. Ar šie gyvūnai žinojo, kur yra Panama?
6. Kas draugus priėmė nakvynei?
7. Koks daiktas labai patiko Meškiukui ir Tigriukui, kai jie svečiavosi pas ežį ir kiškį?

III dalis

Kartą bičiuliai sutiko varną.

— Paukščiai nekvaili, — tarė Meškiukas ir paklausė varną kelio.

— Kokio kelio? — pasiteiravo varna. — Kelių yra galybė.

— Į mūsų svajonių šalį, — atsakė Meškiukas. — Ten viskas kitaip. Daug gražiau, daug labiau...

— Tokią šalį galiu jums parodyti, — pasakė varna — paukščiai gi viską žino. — Skriskite man iš paskos. Plast paplast!..

Užplasnoti ant medžio šakos — užskristi ant medžio šakos.

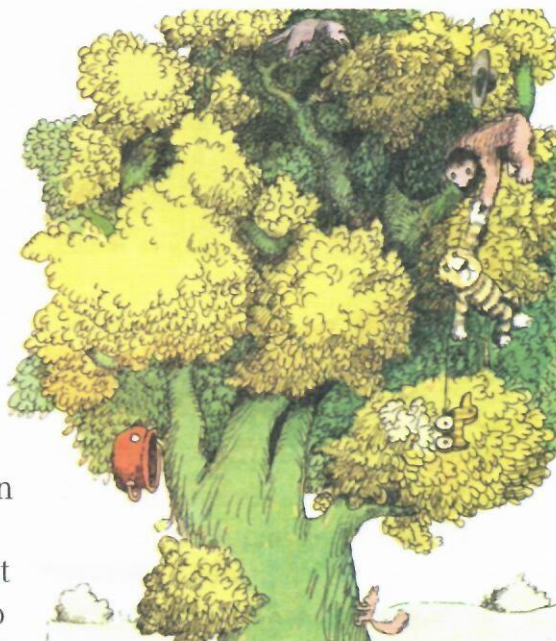
Ratą išsisukti — čia: ratą nulaužti.

Niekuomet — niekada.
Šito krašto — šitos vietos.

Traukti — čia: eiti.

Išsiropšti iš medžio — išlipti iš medžio.

Apardžiusi — apgadinusi.

Ir ji **užplasnojo** ant žemiausios didžiulio **medžio šakos**. Paskui

dar aukščiau. Bičiuliai nemokėjo skraidyti, vien laiptoti.

— Tik nepaleisk manęs, Meški! — riktelėjo Tigriukas.

— Tigrinė Antis **ratą išsisuks**...

— Štai, — pareiškė varna, — čia.

Ir ji mostelėjo sparnu, rodydama aplinkui.

— O—o—o! — sušuko Tigriukas, — kaip čiaaa gražu! Ar ne, Meški?

— Per visą gyvenimą nieko gražesnio nesu regėjęs, — tarė Meškiukas.

Bet tai, ką jie išvydo, buvo ne kas kita, kaip tas kraštas ir ta upė, kur jų visą laiką gyventa. Toliau, tarp medžių, mažas namelis. Tik **niekuomet** bičiuliai nebuvo matę **šito krašto** iš viršaus.

— Ak, štai kur toji Panama... — džiūgavo Tigriukas. — Eikš, **traukiam** toliau, prie upės. Pasistatysime nedidelį jaukų namelį su kaminu. Juk mums nėra ko bijoti, Meški.

Jie **išsiropštė** ir medžio ir netrukus priėjo upę.

— Mums niekas nebaisu, — pasakė Tigriukas, ir jie ėjo, ėjo, kol priėjo tiltelį.

Tą tiltelį kadaise buvo sukalęs pats Meškiukas; mat jie du dabar buvo jau visai prie pat krūmokšnių, už kurių slėpėsi jų trobelė. Bet bičiuliai tiltelio nepažino, nes per laiką upė jį buvo **apardžiusi**.

— Reikia pataisyti tiltą, — nusprendė Tigriukas.

Kitame krante bičiuliai rado rodyklę. Ji gulėjo nuvirtusi žolėn.

— Ką ten pamatei, Tigre?

— Kur?

— Va čia!

— Rodyklę.

- O kas ant jos parašyta?
- Nieko, aš juk nemoku skaityti.
- Pa...
- **Paragvajus.**
- Ne.
- **Panosė.**

Paragvajus – šalis Pietų
Amerikoje.
Panosė – vieta po nosimi.

– Ne, kvaiša tu. Pa – na – ma. Panama, Tigre, mes Panamoje! Savo svajonių šaly, valiooo! Eikš, pašoksim iš džiaugsmo.

Ir jie leidosi šokti – į vieną pusę ir į kitą, ir suktis rateliu.

Paėję dar galiuką, draugai pamatė **apleistą trobą** su kaminu.

Apleista troba – negyvena-
ma, apgriuvusi troba,
senas namas.

– Ak, Tigre, – sušuko Meškiukas, – sakyk, ką regi mūsų **žvalgios akys**!

Žvalgios akys –
gerai matančios akys.

– Trobą, Meški. Nuostabiai, stebuklingai gražią trobą. Su kaminu. Gražiausią pasaulyje trobą, Meški. Juk mes galėtume joje gyventi.

Nuo vėjo ir lietaus jų sena troba buvo šiek tiek apšėpusi, užtat bičiuliai jos ir nepažino. Medžiai ir krūmai buvo užaugę didesni, viskas tarsi padidėję.

– Čia viskas daug gražiau, Meški, – aikčiojo Tigriukas. – Kokia nuostabiai, stebuklingai graži toji Panama, ar ne?

Jie ėmėsi tvarkyti trobą. Meškiukas uždengė stogą ir sumeistravo stalą, dvi kėdes ir dvi lovas.

Paskui jiedu prisodino sodą visokių augalų, ir netrukus čia pasidarė taip gražu kaip ir seniau. Meškiukas eidavo meškerioti, o Tigriukas – grybauti. Dabar čia buvo dar gražiau, nes bičiuliai nusipirko pliušinę sofą, minkštą minkštutėlę. Jiems atrodė, kad nėra pasaulyje gražesnės vietos už jų trobelę tarp krūmokšnių.

– Ak, Tigre, – kasdien kartodavo Meškiukas, – kaip gerai, kad mes suradome Panamą, tiesa?

– Taip, – pritardavo Tigriukas, – suradome savo svajonių šalį. Niekada mes iš čia niekur neisim.

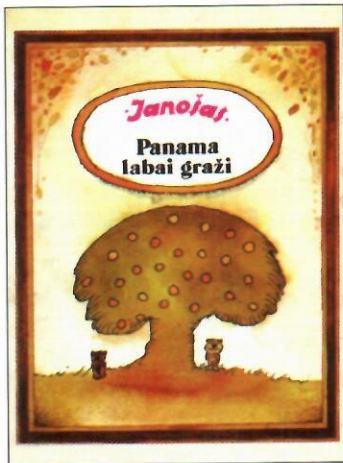
Tu manai, kad jie be reikalo keliavo tą tolimą kelią? O ne! Juk tuomet nebūtų sutikę nei lapino, nei varnos. Nebūtų susipažinę su kiškiu ir ežiu ir niekada nebūtų sužinoję, kokia jauki yra graži, minkšta pliušinė sofa.

69 užduotis

Pasirinkite teisingą atsakymą ir savo sąsiuvinyje užsirašykite atsakymus.

1. Iš visų sutiktų gyvūnų, tik (ežys, varna, lapė) žinojo, kur yra Panama.
2. (Ežys, varna, lapė) pasiūlė Meškiukui ir Tigriukui užlipti (į medį, ant namo stogo).
3. Užlipę (į medį, ant namo stogo), darugai pamatė nepaprastai gražų vaizdą. Jie pagalvojo, kad mato (namus, Panamą).
4. Iš tikrųjų Meškiukas ir Tigriukas matė ne (namus, Panamą), o savo gimtąsias vietas.
5. Eidami palei upę, jie rado (rodyklę, ženklą), ant kurios buvo užrašyta (Paragvajus, Panosė, Panama). Tai buvo ta pati (rodyklė, ženklas), kurią Meškiukas ir Tigriukas buvo pasidarę (prieš kelionę, po kelionės, keliaudami).
6. Po to draugai atrado ir (naują, seną, apleistą) namuką, kurį pradėjo (tvarkyti, statyti iš naujo).
7. Po kurio laiko draugai nusipirko ir gražią (minkštą, pliušinę) sofą, kokią matė pas (lapę ir varną, kiškį ir ežį) namuose.
8. Meškiukas ir Tigriukas tikėjo, kad atrado (namus, Panamą). Tai buvo jų svajonių šalis, ir jie norėjo joje gyventi (trejus metus, visą gyvenimą).
9. Iš tikrųjų Meškiukas ir Tigriukas atrado ne (namus, Panamą, svajonių šalį), o buvusius (ežio ir kiškio namus, savo namus).
10. Draugai keliavo (veltui, be reikalo, neveltui), nes susipažino su kitais, netoliese gyvenančiais gyvūnais.

Jei Meškiuko ir Tigriuko nuotyčiai jums patiko, bibliotekoje susiraskite šią knygelę. Joje rasite daugiau linksmų istorijų!

Petras Cvirka — lietuvių rašytojas. Gimė 1909 m. kovo 25 d. Klangiuose, Veliuonos valsčiuje. 1924 m. spaudoje pasirodė pirmieji P. Cvirkos eilėraščiai. Rašė ir eilėraščius, ir prozą. Mirė 1947 m. gegužės 2 d. Palaidotas Vilniuje, Rasų kapinėse.

Cukriniai avinėliai

Ištrauka

I dalis

Mataušo **atlaidų** dieną, niekam nieko nesakę, palikę gyvulius paganyti dėdei Kasparui, kurio išsiprašėm į papuį, o iš tikrųjų basi ir vienplaukiai patraukėm **miesto linkui**.

Priešpiečiais dangus išsigiedrino, ir iš jo ėmė leistis balti, švelnučiai voratinkliai, kuriais skraidė mažučiai voruškai. Greitai smilgas, dagius ir kadagių viršūnes užgobė lengvo vėjukščio kedenami **šydai**, lyg toji diena būtų buvusi didelė vorų vestuvinė šventė. Mūsų basas kojas ir blauzdas apavė šilko kojinės, o maži voruškai vis raizgė ir tempė savo gijas nuo stagaro prie stagaro, nuo žolės prie žolės. Taip vikriai jie dirbo, kad žemę užklojo neužmato mai platūs audiniai, kurių palaidi siūlai kliuvo mums už plaukų, tęsėsi nuo blkastienų ir vijosi aplink kaklus.

Bet mums tai nerūpėjo! Simuko kišenėje, mažoje **tepalo dėžutėje**, žvangėjo trys pinigai. Tie pinigai mudu vedė į nežinomą miestą, kaip Trys karaliai. Ko mes tik nesvajojome už juos pirkti! Atrodė, kad už tokį pinigą galėjome įsigyti po armoniką, po dviratį, po lėktuvą, nes mieste turėjo visko būti. Vis dėlto pirmiausia nutarėm nusipirkti **cukrinių avinėlių**.

Todėl Simukas man ir sako:

— Kad tu būtum karalius, ką tu darytum?

— Aš... aš turėčiau dviratį ir šimtą karvelių, ir nereiktų man ganyt.

Atlaidai — bažnytinė šventė.

Miesto linkui — į miestą.

Priešpiečiais — prieš pietus.

Šydai — čia: voratinkliai.

Tepalo dėžutėje — dėžutėje, kurioje anksčiau buvo batų tepalas.

Cukriniai avinėliai — saldainiai ant pagaliukų, jų forma kaip avinėlių.

— O aš valgyčiau cukrinius avinėlius ir turėčiau dviratį.

Bešūkaudami, vienas kitą pralenkdami, greitai paliekame savo kaimo žemes ir, kiek pasvarstę ties kryžkele, leidžiamės labiau išvažinėtu keliu. Atsigręžę matom iš akių **nyks-**

Nykstančius — dingstančius.

Ežiaženklis — sukastas kupstas, nedidelė smėlio krūvelė.

Pirmininkė — karvės vardas.

Dvaras — ponų namas, prabangus pastatas.

Kūdra — bala.

Pakelyj — čia: eidami keliu.

Vieškelis — platus kelias, bet negrįstas (be asfalto).

Užgožti — paslėpti, užstoti.

Verčiau — geriau.

Paskum — po to, vėliau.

tančius kaimo laukus. Toli toli stovi mūsų namai. Aš pamatau kalvelėje net savo karves, o Simukas, užlipęs ant **ežiaženklis**, įstebi ir **Pirmininkę**, kuri plaukia, žvilgindama saulėje ragus, mažutė mažutė kaip voras. Kad geriau būtų matyt prieš saulę, mes viršum akių pridedame rankas.

Dabar kas žingsnis atsiveria nematyti vaizdai: ten toli matom didelius raudonus **dvaro** namus, kitame šone — plačiausią **kūdrą**, pilną žąsų. **Pakelyj** sutinkame nepažįstamus žmones, kuriems lenkiamės iš tolo arba pasislepiame žolėje, kol jie praeis...

Greitai mumyse dingsta bet kokia baimė, ir vėl abu drąsiai išeiname į **vieškelį**. Kai atsigręžiame atgal, mūsų namų visai nematyt. Seniai juos **užgožė** svetimų kaimų laukai ir kalvos. Man suspaudžia širdį, lyg būčiau amžinai praradęs savo tėviškę. Pradedu apie tai galvoti kiekviename žingsnyje ir jaučiu, kaip pamažėl darosi sunkios kojos. Galvoju tik apie grįžimą namo, bet Simukas drąsiai traukia pirmyn dainuodamas:

— Išėjo tėvelis į mišką...

Atsigręžiu vėl į tą kraštą, kur dingo namai, ir šaukiu atsilikęs Simukui:

— **Verčiau** einam namo!..

Simukas sustoja, **paskum** pasilenkia, kažką krapšto žemėje ir sako man:

— Nenori, — aš vienas eisiu! — ir pabarškina skardinę dėžutę su pinigais. — Nusipirksiu avinėlių ir vienas suvalgysiu... o už kitus du pinigus nusipirksiu armonikėlį.

Stoviu vietoje ir pilnomis ašarų akimis žvelgiu čia į Simuką, čia į namų pusę.

Bėga pakalnėn — bėga nuo kalno žemyn.

— Man tavęs nereikia! — sako jis ir, išsivilkęs švarkelį, persimetęs jį per petį, **bėga pakalnėn**.

70 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Kas šiame kūrinyje yra du pagrindiniai veikėjai?
2. Kaip jūs galvojate, kiek jiems galėtų būti metų?
3. Kur sugalvojo eiti berniukai?
4. Kiek jie turėjo pinigų — daug ar mažai? Kur jie tuos pinigėlius susidėjo?
5. Ką berniukai svajojo nusipirkti?
6. Kaip galvojate, ar už tiek pinigų, kiek jie turėjo, galima nusipirkti visus norimus daiktus?
7. Kas atsitiko vienam berniukui? Kur jis norėjo sugrįžti? Kodėl?
8. Kaip elgėsi Simukas? Ar jis norėjo grįžti su draugu į namus?

II dalis

Sėdžiu ir **ryju ašaras**. Simukas dingsta, paskum pakyla į naują kalvelę ir šaukia man, mosuodamas švarkeliu:

— Jau miestas! Bėk greičiau! Vaje, tai gražus!

Ir bėgu prie Simuko, lyg tas stebuklas būtų matomas tik valandėlę, kaip vasaros naktį perskrodęs dangų žaibas.

Tikrai pamatau toli, pro medžių viršūnes, baltą bokštą.

O gėrybių mieste! Kaip mudu su Simuku tavim apsidžiaugėm ir kaip skaniai tu mums kvepėjai! Bet neilgam!..

Šį kartą mudu su Simuku apgavo miestas, kuris netrukus dingo iš akių, lyg kiaurai žemėn prasmegęs. Mudu **kaip du pirštai** pasilikome stovėti svetimame vieškely, svetimuose laukuose, po nepažįstamu dangumi.

Saulė jau seniai **pakrypo į vakarus**, ir mudu ėmėm bijoti nakties, kuri galėjo greitai ateiti.

Išnyko mudviejų džiaugsmas, **vyriškas atkaklumas**. Simukas pradėjo šlubuoti.

— Gal ten visai ne miestas... — nedrąsiai pasakiau ir žvilgterėjau į draugą. — Aš noriu namo. Nereik man avinėlių...

Simukas neprieštaravo. **Nešdamas sužeistą koją kaip lėlę**, jis klusniai **traukė atgal**.

Kai pasiekėme malūną, saulė pasidarė didelė, raudona ir savo ugnimi uždengė dangų toje pusėje, kur buvo pasirodęs miestas...

O kai **suplušę**, dulkėti, atmuštomis kojomis išvydome **prietemoje** savo namus, pradėjome net garsiai verkti iš džiaugsmo, lyg būtumėm jų daug metų neturėję.

— Antai mūs **klojimas**! Ir klėtis. Visus matau! **Ve**, rūkšta dūmai, turbūt **šutinėlio** verda! — suriko Simukas, šluosnydamas ašaras.

— O **anie** mūsų. Man gražesnis mūsų kaimas už miestą. Ir už Kauną geresnis... O tau?

— Ir man! — atsakė Simukas...

Ryti ašaras — labai gailiai, gaudžiai verkti.

Kaip du pirštai — tik dviese, vieniši.

Saulė pakrypo į vakarus — saulė pradėjo leistis, atėjo vakaras.

Vyriškas atkaklumas — vyriška drąsa.

Nešdamas sužeistą koją kaip lėlę — labai saugodamas sužeistą, skaudančią koją.
Traukti atgal — eiti atgal.

Suplušę — čia: šlapi, suprakaitavę.

Prietema — tamsu, bet dar nevisiškai, dar matosi kelias, namai.

Klojimas — pastatas, į kurį sudėdavo javus.

Klėtis — pastatas, kuriame supildavo javus, laikydavo drabužius arba miegodavo.

Ve — va, žiūrėk.

Šutiny (šutinėlis) — valgis, kuriame yra nedidelių mėsos gabalėlių.

Anie — tie.

71 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Kodėl vienas berniukas verkė? Kas jį nuliūdino?
2. Ką pamatė Simukas?
3. Ar tai, ką vaikai pamatė, buvo miestas?
4. Koks paros metas artėjo?
5. Ką berniukai nusprendė daryti?
6. Kur jie sugrįžo?
7. Ką vaikai pirmiausiai pamatė sugrįžę į namus?
8. Į kokį miestą norėjo nukeliauti berniukai? Ar ši kelionė jiems pavyko?
9. Kaip jūs galvojate, kodėl šis kūrinys pavadintas „Cukriniai avinėliai"? Kaip pavadinimas susijęs su tekstu?

72 užduotis

Palyginkite du tekstus – Janošo kūrinį „Panama labai graži" ir Petro Cvirkos „Cukrinius avinėlius". Pagalvokite, ar panašūs šie tekstai.

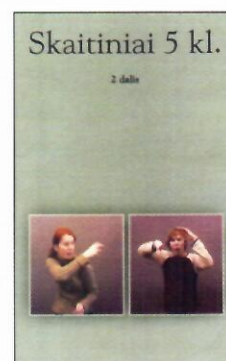
Kūrinio autorius ir pavadinimas	Pagrindiniai veikėjai	Kur keliauja šie personažai?	Ką jie atranda?	Pagrindinė mintis tekste
Janošas. <i>Panama labai graži</i>				
Petras Cvirka. <i>Cukriniai avinėliai</i>				

73 užduotis

Paiškokite šias patarles/priežodžius (jos labai susiję su Janošo ir P. Cvirkos tekstais).

1. Savam krašte ir žiema maloni.
2. Visur gerai, bet namuose geriausia.

Petro Cvirkos „Cukrinius avinėlius" rasite ir vaizdajuostėje „Skaitiniai 5 klasei. II dalis". Nepamirškite pasižiūrėti ir pasimokyti, kaip gražiai šį tekstą galima papasakoti gestų kalba!

Janina Degutytė

Šaltinėlis

I dalis

Jis ilgai ilgai tekėjo po žeme. Kažkur aukštai, viršum jo, siūbavo eglėnai ir lengvai **dundėjo briedžių kanopos**. Pas-
kui **eglės retėjo**, dažniau atbėgdavo berželiai ir gluosniai.
Tyliomis **vasarvidžio** naktimis šaltinėlis girdėjo, kaip **krūp-
čioja** beržų ir drebulių **lapai** ir gieda lakštingala.

Vieną kartą visų aukščiausia eglė pamojo jam savo pla-
čiom susirangiusiom šaknim ir tarė:

— Eikš arčiau.

Šaltinėlis čiurlendamas pribėgo ir apkabino jos senas,
geras šaknis. Eglė jam tarė:

— Tu jau didelis, gali gyventi tenai, viršuje, kur vėjas,
saulė ir paukščiai. Tik viena atsimink, — tu turi bėgti į
jūrą...

Šaltinėlis dar norėjo paklausti, kas ta jūra ir kur jos
ieškoti, bet nespėjo — jis jau **ištryško iš žemės**.

— Labas rytas! — pasveikino šaltinėlis **sukumpusį gluos-
nį**. Jis dairėsi aplinkui nustebejęs ir smalsus ir visko ėmė
klausinėti:

— Pasakykit, kas čia toks žalias aplink mane?

— Tai žolė, — paaiškino senas, išmintingas gluosnis. —
Pirmoji pavasario žolė.

— O iš kur ta raudona ugnis virš manęs dega?

— Tai saulė, kvailiuk, — nusišypsojo medis. — Ji rytais
pateka iš laukų, o vakarais nusileidžia į girią.

— O kur tu vakare nusileisi? — sunerimo šaltinėlis. —
Ar paskui iš ryto ateisi vėl?

— Aš niekur neišeisiu, — tyliai tarė gluosnis. — Aš čia
stoviu šimtą metų. Dieną ir naktį. Žiemą ir vasarą. **Sausra-
mečiu** aš įprantu prie **troškulio**, o viduržiemio speigas
manęs jau ne**baugina**. Vis kiti paukščiai kraunasi lizdus
tarp mano šakų, vis kitos stirnos šokinėja mano pavėsy. O aš tebestoviu.

Suvirpėjo suskambėjo šaltinėlis, skaidrus kaip ašara.

— O aš negaliu stovėti. Man reikia bėgti vis tolyn ir tolyn.

— Kur?

— Į jūrą.

— O kur ta jūra? — paklausė gluosnis. — Tiek metų čia stoviu, bet jos nesu matęs.

— Aš nežinau, kur ji, — atsakė šaltinėlis.

— O kaip ji atrodo?

— Nežinau, — šaltinėlis visai **nusiminė**.

Dundėjo briedžių kanopos

— buvo girdėti, kaip
prabėga briedžiai.

Eglės retėjo — eglų buvo
vis mažiau.

Vasarvidis — vasaros
vidurys.

Krūpčioja lapai — sujuda,
sušnara lapai.

Ištrykšti iš žemės — išlįsti
iš žemės gelmės į žemės
paviršių.

Sukumpusį gluosnį —
sulinkusį gluosnį.

Sausrametis (sausros +
metas) — laikas, kai būna
labai sausa.

Troškulys — noras gerti.

Bauginti — gąsdinti.

Nusiminti — nuliūsti.

– Tai kaip tu ją surasi, jei nežinai, kaip atrodo ir kur yra?

– Nežinau... Bet aš jos ieškosiu...

Gluosniui pagailo mažo nuliūdusio šaltinėlio.

– Paklauskim avyčių, gal jos žino, kas ta tavo jūra.

– Avytės, avytės, – meiliai prašė šaltinėlis, – kas yra jūra?

Žvalgydamosi –
žiūrėdamos.

Avytės atsigėrė ir, **žvalgydamosi** viena į kitą, atsakė:

– Čia yra pieva, ten giria, o jūros mes niekad nematėm.

Gluosnis patarė:

– Gal paklauskim paukščių?

Skrido gulbės, plačiai mosuodamos savo baltais sparnais, ir viena tarė šaltinėliui:

– Jūra – tai dangus, nusileidęs ant žemės.

O kregždutė, pralėkusi pro šalį, sukrykštė:

– Bet kai pavargsti virš jūros skristi, gali joje nuskęsti. Aš mačiau, kaip didžiuliai laivai skendo...

Suraukti antakius
(kai kalbama
apie žmogų)

Gluosnis
suraukė antakius

Pasiraivyti – pajudėti,
pasirąžyti.

Matyti savo atvaizdą –
matyti save.

Gluosnis **suraukė** savo žalius gauruotus **antakius**:

– Gal debesys dar ką nors pasakys?

– Debesys, debesys, – klausė šaltinėlis, – kas yra jūra?

Vienas debesis **pasiraivė** ir atsakė iš lėto:

– Jūra, – tai didelis veidrodis. Kai ji rami, **matau** joje **savo atvaizdą**.

74 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Apie ką šis pasakojimas?
2. Kur iš pradžių buvo šaltinėlis?
3. Kas jį pakvietė išlįsti?
4. Ką šaltinėliui paaiškino eglė? Kur jis turės tekėti?

5. Ar šaltinėlis žinojo, kur yra jūra?
6. Ar gluosnis, avytės, gulbės, kregždutė ir debesys žinojo, kur yra jūra?
7. Ką gulbė pasakė apie jūrą? Pacituokite.
8. Kodėl kregždutė bijojo jūros?
9. Ką apie jūrą pasakė debesys? Pacituokite.
10. Kaip jūs galvojate, kokia bus šaltinėlio kelionė — sunki ar lengva? Kodėl?

II dalis

Šaltinėlis neramiai sučiurleno. Jo **krištolinė** širdutė ėmė **smarkiai** plakti. Jis dar greičiau **pasileido per pievą** į jūrą. Saulė **užkopė** ant mažyčio pūkuoto debesio ir nusišypsojo šaltinėliui kaip senam bičiuliui.

— Kur tu taip skubi? Į jūrą? — Pasirodo, saulė visa girdėjo, ką jis šnekėjosi su avimis, paukščiais ir debesimis.

— Taip... — šaltinėlio balsas buvo labai gailus.

— Saulė, atmesdama savo ilgus raudonus plaukus, kalbėjo:

— Ten mano pilis — jūros dugne. Vakaraus už tos girios aš nusileidžiu bangų mėlynais laiptais į savo gintarinę pilį ir miegu. Jūros dugne yra didžiuliai sodai **neregėtų** medžių ir gėlių, ten plaukioja oranžinės žuvys su raudonom vėduoklėmis. Ir dar — paskendę laivai naktimis pasakoja savo istorijas. Bet jūra labai toli, o tu toks mažytis, kaip tu ją pasieksi?

Šaltinėlis nieko neatsakė, tik bėgo ir bėgo. **Neapsakomai daili puriena**, ką tik prasiskleidusi, pasilenkė prie jo:

— Pagirdyk mane, sustok valandėlę.

— Gerk kiek nori, į sveikatą, — atsakė šaltinėlis, — bet sustoti negaliu.

— Argi aš tau nepatinku? — puriena pakėlė savo geltoną karališką galvą.

— Tu labai graži, gražesnės gėlės aš nesu matęs, bet man reikia jūros.

Vėjas nugirdo šaltinėlio žodžius ir ėmė **kvatotis**.

— Jūros jam reikia! Jūs tik paklauskite! Betgi tu žūsi joje, mažyli. Kokios ten audros — **prapulsi** iki paskutinio lašelio! Lakstyk po savo pievą ir nė nesapnuok apie jūrą.

Šaltinėlis dar labiau nuliūdo, išgirdęs tuos **pašaipius žodžius**. **Grakšti** tuopa bandė jį perkalbėti.

— Už dienos kitos atlėks čia daugybė margų **plaštakių** — jos visos šoks tau.

— Man nereikia daugybės margų plaštakių, man reikia jūros, — kone verkdamas kalbėjo šaltinėlis.

Krištolas — akmuo, kuris panašus į ledą ir yra labai skaidrus.

Krištolinė — iš krištolo.

Smarkiai — stipriai.

Pasileisti per pievą — pradėti bėgti per pievą.

Užkopti — užlipti.

Neregėtų — čia: dar nematytų, nepaprastų, kitokių.

Neapsakomai daili — labai graži.

Puriena — geltona gėlytė, auganti šlapiose pievose arba prie upių.

Kvatotis — garsiai juoktis.

Prapulsi — dingti, išnykti.

Pašaipius žodžius — žodžius, kuriais šaipomasi, erzinama.

Grakšti — čia: aukšta ir plona.

Plaštakė — drugelis.

Vis tiek – nesvarbu.

Ūmai – staiga, netikėtai.

Kalno papėdė – kalno apačia.

Tyras vanduo – labai švarus vanduo.

Liūnas – bala.

Nasrai – didelė baisi burna.

Tykoti praryti – norėti paslapčia pagauti ir praryti.

Skardžiai – garsiai.

– Bet tu gali žūti, jos beieškodamas.

– **Vis tiek.**

– Ir jis nubėgo tolyn laukais. **Ūmai** kažkoks milžinas pastojo jam kelią. Tai buvo kalnas. Jis piktai prisimerkęs žiūrėjo į šaltinėlių.

– Eik šalin, čia tau kelio nėra.

– Šaltinėlis nusigando, bet **kalno papėdėje** gyvenančios ramunės pašaukė:

– Eikš pas mus, mes tau parodysim kelią.

– Ir jos išvedė šaltinėlių, apsukusios didžiulį lanką apie kalną.

– Dabar bėk per ažuolyną, ažuolai pasakys, kur toliau.

Padėkojęs už patarimus ir pagirdęs ramunes savo **tyru vandeniui**, šaltinėlis nuskubėjo į ažuolyną. Šlamėjo aukšti neregėti medžiai, atrėmę į dangų savo viršūnes. Užsižiūrėjęs į juos, šaltinėlis vos neįvirto į **liūną**, kuris buvo didžiulis, juodas, su žaliais putotais **nasrais** ir **tykojo** jį **praryti** pasislėpęs už krūmų. Bet gegutė jį išgelbėjo, **skardžiai** sušukus „kukū“:

– Kukū, šaltiniuk, nesuk į kairę, ten liūnas, jis tave praris, kukū! Eik tiesiai ir sek paskui mane.

Taip gegutė išvedė šaltinėlių per girią. Ažuolai jam pasakė:

– Bėk tiesiai, visada bėk tiesiai.

75 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Ką šaltinėliui pasakė saulė? Kodėl ji netikėjo, kad šaltinėlis pasieks jūrą?
2. Ko šaltinėlio paprašė puriena?
3. Kodėl šaltinėlis neliko kartu su puriena? Kur jis skubėjo?
4. Ar šaltinėlis bijojo žūti?
5. Kas pastojo šaltinėliui kelią?
6. Kur vos neįvirto šaltinėlis? Kas jį perspėjo?
7. Kur bėgti šaltinėliui patarė ažuolai?

III dalis

Saulė kaitino – buvo labai karšta.

Kaitrus – karštas.

Rugio varpa

Ištisa minia varpų – labai daug varpų.

Vidurdienio **saulė kaitino**, šaltinėlis neturėjo kur pasislėpti nuo jos **kaitrių** spindulių. Iš abiejų pusių augo **rugiai**.

– Mes seniai beturėjom burnoj lašelį vandens, lietūs mus visai pamiršo, leisk tavęs atsigerti, – prašė netekusios jėgų **rugių varpos** – **ištisa minia** abipus šaltinėlio.

Bet žemė čia buvo tokia sausa, kad šaltinėlio beliko tik siaurutė juostelė. Jis jautė, kad ir pats gali žūti šitoj saulės

išdegintoj dirvoj, jeigu dar pagirdys visas tas ištroškiusias varpas. Bet varpos taip maldavo:

— Mes mirštam, neatnešusios nė kąsnelio duonos žemei...

Ir šaltinėlis jas girdė, dalijo savo paskutinius lašelius, kol pavirto viena ašara, tekančia per lauką.

Maža drebulytė jam tarė:

— Aš tave paslėpsiu nuo saulės kaitros.

Ir šaltinėlis **patekėjo po jos šaknim**, pailsėjo, sutvirtėjo ir vėl linksmas ir sraunus nubėgo laukais, o varpos jam iš tolo dėkodamos lenkėsi.

Pagaliau **atslinko naktis**. Žemėje pasidarė visai tamsu. Užmigo visi medžiai ir žolės. Bet šaltinėlis užmigti niekaip negalėjo.

Staiga viena didelė **žvaigždė išsižiebė** virš vinguriuojančio šaltinėlio. Buvo taip tylu, kad jis girdėjo, kaip pro miegus **alsuoja** žolės ir žvaigždės spinduliai vaikščioja medžių lapais.

Šaltinėlis paklausė žvaigždės:

— Ar ilgai man reikės jos ieškoti?

— Visą gyvenimą, — atsakė žvaigždė.

— Visą gyvenimą, — tyliai pakartojo šaltinėlis ir dar greičiau **suskato bėgti**.

Per visą naktį pievoje **aidėjo** mažos **nepailstančios** jo krištolinės pėdytės.

Patekėjo po jos šaknim — palindo po jos šaknimis.

Atslinko naktis — atėjo, prasidėjo naktis.

Žvaigždė išsižiebė — žvaigždė pradėjo šviesti.

Alsuoti — kvėpuoti.

Suskato bėgti — suskubo bėgti, pradėjo labai greitai bėgti.

Aidėti — skambėti.

Nepailstančios — nepavargstančios.

76 užduotis

Atsakykite į klausimus.

1. Ką dar šaltinėlis pagirdė?
2. Kodėl jis nusilpo? Kur jis pasislėpė?
3. Ar šaltinėlis atsigavo? Ką jis darė pailsėjęs?
4. Ką šaltinėliui pasakė žvaigždė? Kiek laiko šaltinėlis ieškos jūros?

77 užduotis

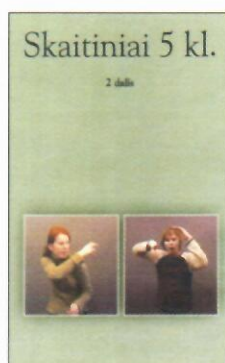
Išrinkite visus veikėjus, kurie buvo paminėti šiame kūrinyje. Pagalvokite, kurie iš jų šaltinėliui padėjo, patarė, pasakė, kas yra jūra arba kur jos reikia ieškoti, o kurie – niekuo šaltinėliui nepadėjo, nežinojo, kur yra jūra. Pacituokite, ką jie kalbėjo.

Veikėjai, kurie padėjo šaltinėliui kelionėje	Veikėjai, kurie nepadėjo (nelabai padėjo) šaltinėliui kelionėje
Eglė: „Tu jau didelis, gali gyventi tenai, viršuje, kur vėjas, saulė ir paukščiai. Tik viena atsimink, – tu turi bėgti į jūrą...”	Gluosnis paaškino šaltinėliui, kas yra saulė, kas yra žolė, bet jis nežinojo, kur yra jūra: „O kur ta jūra? Tiek metų čia stoviu, bet jos nesu matęs”.
ir t.t.	ir t.t.

140 užduotis

Kartu su mokytoja aptarkite šiuos klausimus.

1. Koks buvo pagrindinis šaltinėlio gyvenimo tikslas?
2. Ką jūs labiausiai norite padaryti savo gyvenime? Ko siekiate?
3. Kaip suprantate, kas yra gyvenimo tikslas, siekis?

Šaltinėlio kelionė yra ir vaizdajuostėje „Skaitiniai 5 klasei. II dalis”. Nepamirškite pasižiūrėti, nes čia Janinos Degutytės kūrinėlis papasakotas labai vaizdingai. Jums tikrai patiks!

Iliustracijų šaltiniai

- II d., p. 8 – Feliksas Zaltenas iš
<http://aeiou.iicm.tugraz.at/aeiou.encyclop.data.image.s/s028833a.jpg>
- II d., p. 12 – knygos viršelis, kn. Feliksas Zaltenas, Bembis. Bembio vaikai, Vilnius: Vaga, 1983.
- II d., p. 13 – Janina Degutytė iš http://anthology.lms.lt/scan_img/57-Degutyte.jpg
- II d., p. 19 – knygos viršelis, kn. Janina Degutytė, Nepalik manęs, Vilnius: Vyturys, 1986.
- II d., p. 20 – Jonas Biliūnas iš http://www.baranauskas.lt/biliuno/paveikslai/biliuno_portr_m.jpg
- II d., p. 27 – Alma Karosaitė iš <http://www.sakieciai.lt/gl/albums/userpics/10004/Img0896.jpg>
- II d., p. 29 – Vytautas V. Landsbergis iš http://www.lfc.lt/res/vytautas_v_landsbergis_3.jpg
- II d., p. 30-31, 33 – Kęstučio Kasparavičiaus iliustracijos iš kn. Vytautas V. Landsbergis, Julijos sapnai, Vilnius: Nieko rimto, 2006.
- II d., p. 35 – knygos viršelis, kn. Vytautas V. Landsbergis, Julijos sapnai, Vilnius: Nieko rimto, 2006.
- II d., p. 36 – Gunilla Christersson iš ...
- II d., p. 38 – Adomo knyga (vaizdajuostės viršelis) iš <http://www.surdo.lt>
- II d., p. 39 – Hansas Kristianas Anderseną iš
<http://www.insidesuccessradio.com/images/people/Anderson-HCAndersen.jpeg>
- II d., p. 50 – Juozas Erlickas iš <http://www.tekstai.lt/tekstai/erlickas/erlickas.jpg>
- II d., p. 51-54 – Kęstučio Kasparavičiaus iliustracijos iš kn. H.Ch. Andersen, Mergaitė su degtukais, Vilnius: Nieko rimto, 2005.
- II d., p. 55 – Kazys Saja iš <http://www.tekstai.lt/fototext/lanilan/42.jpg>
- II d., p. 58 – iliustracija iš kn. Astrid Lindgren, Emilis iš Lionebergos, Vilnius: Garnelis, 2005, p. 10.
- II d., p. 59 – iliustracija iš kn. Astrid Lindgren, Emilis iš Lionebergos, Vilnius: Garnelis, 2005, p. 17.
- II d., p. 60 – iliustracija iš kn. Kerstin Ljunggren, Svečiuose pas Astridą, Vilnius: Lietus, 1997, p. 62.
- II d., p. 61 – iliustracija iš kn. Astrid Lindgren, Emilis iš Lionebergos, Vilnius: Garnelis, 2005, p. 23.
- II d., p. 64 – knygos viršelis, kn. Astrid Lindgren, Emilis iš Lionebergos, Vilnius: Garnelis, 2005.
- II d., p. 68 – Šatrijos Ragana iš http://anthology.lms.lt/scan_img/29-Satrijos.jpg
- II d., p. 69 – Skaitiniai 5 kl., II dalis (vaizdajuostės viršelis) iš <http://www.surdo.lt>
- II d., p. 70 – Markas Tvenas iš <http://www.ipc.lt/liet/pictures/lapkr-jub/image013.jpg>
- II d., p. 77 – Janušas iš <http://www.aer-edizioni.com/lbr/04/cp/janosh.jpg>
- II d., p. 77-83 – Janošo iliustracijos iš kn. Janošas, Panama labai graži, Vilnius: Vyturys, 1989.
- II d., p. 84 – knygos viršelis, kn. Janošas, Panama labai graži, Vilnius: Vyturys, 1989.
- II d., p. 85 – Petras Cvirka iš http://anthology.lms.lt/scan_img/47-Cvirka.jpg
- II d., p. 88 ir p. 94 – Skaitiniai 5 kl., II dalis (vaizdajuostės viršelis) iš <http://www.surdo.lt>

Milda Pošiūtė-Žebelienė
SKAITINIAI 5 KLASEI
Antroji knyga

Dailininkas Mindaugas Pošius
Redaktorė Rasa Praninskienė

Leidykla „Žuvėdra“, Antakalnio g. 96-9, Vilnius
www.zuvedra.lt

Spausdino AB „Spauda“,
Laisvės pr.60, Vilnius